

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

Τεχνικός Οδηγός

αντιμετώπισης των συχνότερα
διωκόμενων παραβάσεων
κατά του περιβάλλοντος
στην Κρήτη

**ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΥΠΑΛΛΗΛΟΥΣ
ΜΕ ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ**

LIFE NATURA
THEMIS

Το έργο LIFE14 GIE/GR/000026 με ακρωνύμιο «LIFE Natura Themis» συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα LIFE της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και το Πράσινο Ταμείο.

Αφορά στην ποινική δίωξη εγκλημάτων κατά της άγριας ζωής σε περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 της Κρήτης. Το έργο απευθύνεται σε δικαστές, εισαγγελείς, δικηγόρους, στελέχη δημοσίων αρχών με προανακριτικές αρμοδιότητες, στελέχη Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, χρήστες των περιοχών NATURA 2000 και το γενικό κοινό.

Ανάδοχος του προγράμματος είναι το Πανεπιστήμιο Κρήτης - Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης και εταίροι, το Συντονιστικό Γραφείο Αντιμετώπισης Περιβαλλοντικών Ζημιών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, ο Δικηγορικός Σύλλογος Χανίων και ο Δικηγορικός Σύλλογος Ηρακλείου. Η ανάγκη υλοποίησης του έργου προέκυψε από τη διαπίστωση ότι τόσο οι εισαγγελικές και προανακριτικές αρχές, όσο και οι δικηγόροι αλλά και οι ενδιαφερόμενοι πολίτες δεν είναι εξοικειωμένοι με τις αρμοδιότητες και το καθεστώς προστασίας των προστατευόμενων περιοχών και τη σχετική νομοθεσία που διευκολύνει τη δίωξη περιβαλλοντικών εγκλημάτων.

LIFE14 GIE/GR/000026 - LIFE Natura Themis

Τεχνικός Οδηγός αντιμετώπισης των συχνότερα διωκόμενων παραβάσεων κατά του περιβάλλοντος στην Κρήτη

**ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΥΠΑΛΛΗΛΟΥΣ
ΜΕ ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ**

Η έκδοση αυτή υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου

LIFE14 GIE/GR/000026 - LIFE NATURA Themis:

«Προώθηση της ευαισθητοποίησης για την άσκηση δίωξης για εγκλήματα κατά της άγριας ζωής και την ανάδειξη της περιβαλλοντικής ευθύνης για την αντιμετώπιση ζημιών έναντι της βιοποικιλότητας σε περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 στην Κρήτη».

Τίτλος

«Τεχνικός Οδηγός αντιμετώπισης των συχνότερα διωκόμενων παραβάσεων κατά του περιβάλλοντος στην Κρήτη - Τεχνικός Οδηγός για υπαλλήλους με προανακριτικά καθήκοντα»

Συγγραφέας:

Αντωνία Φανουράκη

Δικηγόρος, LL.M on Global Environment and Climate Change Law

Επιμέλεια έκδοσης:

Γιώργος Σμπώκος, Πόπη Μπαξεβάνη, Μιχάλης Προμπονάς

Φωτογραφίες:

Αρχείο ΠΚ-ΜΦΙΚ

Σχεδιασμός - Γραφιστική Επιμέλεια:

METROGRAPHICS

Εκτύπωση:

ΓΡΑΦΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΡΗΤΗΣ Α.Ε.Ε.

Το έργο **LIFE14 GIE/GR/000026** χρηματοδοτείται σε ποσοστό **60%** από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ μέρος της ίδιας συμμετοχής των Συνδικαιούχων του έργου καλύφθηκε από το Πράσινο Ταμείο.

ISBN 978-960-367-048-3

Πλήρης βιβλιογραφική αναφορά: Φανουράκη Α. (2020). Τεχνικός Οδηγός αντιμετώπισης των συχνότερα διωκόμενων παραβάσεων κατά του περιβάλλοντος στην Κρήτη - Τεχνικός Οδηγός για υπαλλήλους με προανακριτικά καθήκοντα. Πανεπιστήμιο Κρήτης - Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, σελ. 112, Ηράκλειο.

©2020 Πανεπιστήμιο Κρήτης-Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης

Δεν επιτρέπεται η αντιγραφή, η αναπαραγωγή ή η αποθήκευση με οποιοδήποτε μέσο ηλεκτρονικό, φωτογραφικό, μηχανικό, ή ραδιοηλεκτρονικό και γενικά η χρήση του κειμένου ή μέρους αυτού ή αποσπάσματος με κάθε μορφή χωρίς προηγούμενης να υπάρχει γραπτή άδεια του συγγραφέα και του εκδότη. Τα δικαιώματα για τις φωτογραφίες παραμένουν στους φωτογράφους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5	Κεφάλαιο 4.	
Προοίμιο.....	7	Πετρελαιική ρύπανση.....	41
Συνομογραφίες	8	Εισαγωγή.....	43
Εισαγωγή.....	9	Ορισμός εγκλήματος.....	43
Μεθοδολογία.....	10	Βασικές αρχές.....	43
Ρόλος και αρμοδιότητες προανακριτικών υπαλλήλων.....	12	Συχνότερες παραβάσεις.....	43
Αποκεντρωμένες Διοικήσεις και Περιφέρειες....	12	Συχνές ερωτήσεις.....	44
		Συμβουλές (τι να προσέχω;)	44
		Δίωξη - επιβολή κυρώσεων.....	45
		Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών	46
Μέρος Α΄ Υποβάθμιση υδάτων		Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία.....	48
Κεφάλαιο 1.			
Μεταβολή αιγιαλού	13	Μέρος Β΄ Προστασία βιοποικιλότητας	
Εισαγωγή.....	15	Κεφάλαιο 1.	
Ορισμός εγκλήματος.....	15	Λαθροθηρία	49
Βασικές αρχές.....	15	Εισαγωγή.....	51
Συχνότερες παραβάσεις.....	16	Ορισμός εγκλήματος/υποκατηγορίες.....	51
Συχνές ερωτήσεις.....	17	Βασικές αρχές.....	52
Έλεγχος.....	18	Συχνότερες παραβάσεις.....	52
Δίωξη - επιβολή κυρώσεων.....	19	Συχνές ερωτήσεις.....	53
Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών	20	Έλεγχος.....	54
Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία.....	22	Δίωξη - επιβολή κυρώσεων.....	55
Κεφάλαιο 2.		Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών	56
Υγρά απόβλητα στη θάλασσα και σε ρέματα.....	23	Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία.....	58
Εισαγωγή.....	25	Κεφάλαιο 2.	
Ορισμός εγκλήματος / υποκατηγορίες.....	25	Δηλητηριασμένα δολώματα	59
Βασικές αρχές.....	26	Εισαγωγή.....	61
Συχνότερες παραβάσεις.....	26	Ορισμός εγκλήματος / υποκατηγορίες.....	61
Συχνές ερωτήσεις.....	27	Βασικές αρχές.....	61
Έλεγχος.....	28	Συχνότερες παραβάσεις.....	62
Δίωξη - επιβολή κυρώσεων.....	29	Συχνές ερωτήσεις.....	63
Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών	30	Έλεγχος.....	64
Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία.....	32	Δίωξη - επιβολή κυρώσεων.....	65
Κεφάλαιο 3.		Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών	66
Ρέματα.....	33	Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία.....	68
Ορισμός εγκλήματος.....	35	Κεφάλαιο 3.	
Βασικές αρχές.....	35	Υλοτομία / Εκχέρωση.....	69
Συχνότερες παραβάσεις.....	36	Εισαγωγή.....	71
Συχνές ερωτήσεις.....	36	Ορισμός εγκλήματος/υποκατηγορίες.....	71
Έλεγχος.....	36	Βασικές αρχές.....	71
Δίωξη - επιβολή κυρώσεων.....	37	Συχνότερες παραβάσεις.....	72
Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών	38	Συχνές ερωτήσεις.....	72
Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία.....	40		

Έλεγχος.....	73
Δίωξη - επιβολή κυρώσεων.....	74
Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών	76
Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία.....	78

Μέρος Γ΄ Υποβάθμιση εδάφους

Κεφάλαιο 1.

Εμπρησμός.....	79
Εισαγωγή.....	81
Ορισμός εγκλήματος.....	81
Βασικές αρχές.....	81
Συχνότερες παραβάσεις.....	81
Συχνές ερωτήσεις.....	81
Έλεγχος.....	82
Δίωξη - επιβολή κυρώσεων.....	83
Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών	84
Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία.....	86

Κεφάλαιο 2.

Παράνομη λατομική δραστηριότητα.....	87
Εισαγωγή.....	89
Ορισμός εγκλήματος.....	89
Βασικές αρχές.....	89
Συχνότερες παραβάσεις.....	89
Συχνές ερωτήσεις.....	90
Έλεγχος.....	90
Δίωξη - επιβολή κυρώσεων.....	91
Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών	92
Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία.....	94

Κεφάλαιο 3.

Αυθαίρετη εκτός σχεδίου δόμηση.....	95
Εισαγωγή.....	97
Ορισμός εγκλήματος.....	97
Βασικές αρχές.....	97
Συχνότερες παραβάσεις.....	98
Συχνές ερωτήσεις.....	98
Έλεγχος.....	98
Δίωξη - επιβολή κυρώσεων.....	99
Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών	100
Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία.....	102

Κεφάλαιο 4.

Στερέα απόβλητα.....	103
Εισαγωγή.....	105
Ορισμός εγκλήματος / υποκατηγορίες.....	105
Βασικές αρχές.....	105
Συχνότερες παραβάσεις.....	106
Συχνές ερωτήσεις.....	107
Έλεγχος.....	108
Δίωξη - επιβολή κυρώσεων.....	109
Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών	110
Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία.....	112

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το Πανεπιστήμιο Κρήτης - Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης (ΜΦΙΚ) υλοποιεί από τον Οκτώβριο του 2015 το έργο LIFE με θέμα: «Πρωώθηση της ευαισθητοποίησης για την άσκηση δίωξης για εγκλήματα κατά της άγριας ζωής και την ανάδειξη της περιβαλλοντικής ευθύνης για την αποκατάσταση ζημιών της βιοποικιλότητας σε περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 στην Κρήτη» (LIFE14 GIE/GR/000026 - **LIFE Natura Themis**), με συγχρηματοδότηση σε ποσοστό 60% από το χρηματοδοτικό εργαλείο LIFE «Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση & Πληροφόρηση» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής - Εκτελεστικός Οργανισμός για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (EASME). Το έργο **LIFE Natura Themis** έχει διάρκεια 69 μήνες (01/10/2015 - 30/06/2021), με πιλοτική περιοχή εφαρμογής το νησί της Κρήτης. Συντονιστής Δικαιούχος του έργου **LIFE Natura Themis** είναι το Πανεπιστήμιο Κρήτης - Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης (ΜΦΙΚ) και Συνδικαιούχοι είναι ο Δικηγορικός Σύλλογος Ηρακλείου (ΔΣΗ), ο Δικηγορικός Σύλλογος Χανίων (ΔΣΧ), η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ) και το Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας - Συντονιστικό Γραφείο Αντιμετώπισης Περιβαλλοντικών Ζημιών (ΥΠΕΝ - ΣΥΓΑΠΕΖ). Αντικείμενο του έργου αποτελεί η χαρτογράφηση της περιβαλλοντικής παραβατικότητας στην Περιφέρεια Κρήτης, με έμφαση στις προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000. Μεσοπρόθεσμα, το πρόγραμμα σκοπεύει να ενημερώσει σε βάθος τόσο τους Δικηγόρους, όσο και τους εκπροσώπους των Δικαστικών, Εισαγγελικών, Προανακριτικών και Περιφερειακών Αρχών του νησιού για όλες τις πτυχές της περιβαλλοντικής παραβατικότητας, με έμφαση στις προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000. Σκοπεύει επίσης να προωθήσει την ευαισθητοποίηση για την άσκηση δίωξης για εγκλήματα κατά της άγριας ζωής και να αναδείξει την περιβαλλοντική ευθύνη για την αποκατάσταση ζημιών της βιοποικιλότητας. Μακροπρόθεσμα, το έργο επιδιώκει να συμβάλει στη μείωση και στην πρόληψη της περιβαλλοντικής παραβατικότητας μέσω της ευαισθητοποίησης - ενημέρωσης των τοπικών κοινωνιών για το συγκεκριμένο θέμα.

Οι στόχοι του έργου είναι συνοπτικά οι ακόλουθοι:

1. Η μελέτη της περιβαλλοντικής παραβατικότητας στην Κρήτη, εστιάζοντας στις προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000, και η στατιστική ανάλυσή της, που θα χρησιμοποιηθεί για την ενημέρωση των εμπλεκόμενων φορέων, για ενδεχόμενες προτάσεις νομοθετικών παρεμβάσεων καθώς και για ακαδημαϊκούς σκοπούς.
2. Η καλλιέργεια δεξιοτήτων στους κοινωνικούς εταίρους (δικαστές και εισαγγελείς, δικηγόροι, δημόσιοι υπάλληλοι της Περιφέρειας Κρήτης, της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης και των ΟΤΑ, ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην Κρήτη), προκειμένου να προλαμβάνουν και να συνδράμουν αποτελεσματικά στην αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής παραβατικότητας και στην εφαρμογή μέτρων αποκατάστασης, όπου αυτό είναι εφικτό και απαιτείται από την εφαρμογή της νομοθεσίας για την περιβαλλοντική ευθύνη.
3. Η ενημέρωση των κατοίκων των περιοχών του Δικτύου NATURA 2000 στην Κρήτη για την παράνομη δραστηριότητα στις περιοχές τους που υπονομεύει την τοπική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την οικονομική πρόοδο.
4. Η ενθάρρυνση της αλλαγής στάσης όλων των εμπλεκόμενων φορέων αναφορικά με την αναγνώριση, την καταγραφή και την πρόληψη των παραβιάσεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και του περιβαλλοντικού εγκλήματος.

Από τις έρευνες που διεξήγαγε το έργο **LIFE Natura Themis** διαπιστώθηκε ότι μεγάλη μερίδα των προανακριτικών υπαλλήλων της Κρήτης δεν είναι εξοικειωμένοι με τις αρμοδιότητες της εκάστοτε υπηρεσίας, το καθεστώς προστασίας των προστατευόμενων περιοχών, τους ειδικούς ποινικούς και περιβαλλοντικούς νόμους που οφείλουν να προτάξουν έναντι των γενικών κανονισμών και διατάξεων. Η δημιουργία, λοιπόν, του παρόντος Τεχνικού Οδηγού έγινε με βάση την ανάγκη κατανόησης εκ μέρους των αρμόδιων υπαλλήλων της πολυπλοκότητας και σοβαρότητας των περιβαλλοντικών εγκλημάτων, την κάλυψη των κενών για την ανάπτυξη ενός πλήρους κατηγορητηρίου και την επίτευξη μιας πιο αποτελεσματικής δίωξης. Οι προανακριτικοί υπάλληλοι είναι οι πρώτοι που έρχονται σε επαφή με το περιβαλλοντικό έγκλημα και άρα πρέπει να εντοπίσουν και να αναφέρουν στον Εισαγγελέα και στον Δικαστή τα στοιχεία εκείνα που θα αποτυπώσουν την ιδιαίτερη απαξία του περιβαλλοντικού εγκλήματος (προστατευόμενες περιοχές, ιδιότητα του δράστη, διαρκής χαρακτήρας του εγκλήματος κ.ά.).

Ελπίζουμε ο Τεχνικός Οδηγός που κρατάτε στα χέρια σας να αποδειχτεί χρήσιμος στο έργο σας και να κάνει αποτελεσματικότερη την πρόληψη αλλά και δίωξη του περιβαλλοντικού εγκλήματος στην Κρήτη και όχι μόνο.

Δρ. Μιχάλης Προμπονάς

Πανεπιστήμιο Κρήτης - Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης
Συντονιστής έργου LIFE Natura Themis

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Η διαχείριση του περιβάλλοντος χαρακτηρίστηκε τη δεκαετία του '90 από την «επανάσταση της στάσης», γνωστή ως “revolution in attitudes”. Οι πολιτικές για το περιβάλλον προώθησαν σε παγκόσμιο επίπεδο την ιδιωτικοποίηση των δημόσιων υποδομών και πόρων στο όνομα της αποτελεσματικότητας και της κερδοφορίας. Η επανάσταση αυτή επηρέασε μεταξύ άλλων τη στάση απέναντι στη διαχείριση των φυσικών πόρων. Τα κράτη εκχώρησαν ρυθμιστικά δικαιώματα, ιδιωτικοποίησαν παραγωγικούς τομείς και μονοπώλια, αναθεώρησαν χρήσεις γης, περιόρισαν κοινόχρηστα και εκποίησαν κρατική περιουσία.

Οι αλλαγές αυτές έφθασαν όψιμα, με καθυστέρηση δύο δεκαετιών, αλλά μαζικά στην Ελλάδα τη δεκαετία του 2010 εντελλόμενες σε μεγάλο βαθμό από τα μνημόνια οικονομικής συνεργασίας και τη δευτερογενή νομοθεσία που συνεπέφεραν.

Η «επανάσταση στη στάση» απέναντι στο ελληνικό περιβάλλον αποτυπώθηκε στην περιβαλλοντική νομοθεσία για στις στρατηγικές επενδύσεις, την τακτοποίηση έργων, δραστηριοτήτων και κατασκευών, την ιδιωτικοποίηση του περιβαλλοντικού ελέγχου και την αμνήστευση περιβαλλοντικών εγκλημάτων, ενώ κορυφώθηκε με την αφαίρεση περιβαλλοντικών εγκλημάτων από τον Ποινικό Κώδικα και την κατάργηση του προστατευτικού πλαισίου των περιοχών του **Δικτύου NATURA 2000**.

Η δεκαετία που παρήλθε χαρακτηρίστηκε στη χώρα μας από τη χωρίς ιστορικό προηγούμενο παραίτηση του Προέδρου του ΣτΕ το 2018, ο οποίος αφήνοντας αιχμές για την υποχώρηση του κράτους δικαίου έκανε λόγο για «την κλιμακούμενη επικυριαρχία του οικονομικού παράγοντος επί του θεσμικού». Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος έχει δημιουργήσει προκλήσεις και ερωτήματα σε δικαϊκό επίπεδο.

Ο Τεχνικός Οδηγός που έχετε στα χέρια σας είναι μια ακτίδα, που μπορεί να διαθλαστεί σε δέσμη φωτός για τους διοικούμενους που τίθενται σε μειονεκτική μοίρα από την «επανάσταση της στάσης», υφιστάμενοι τις δυσμενείς συνέπειές της στους όρους διαβίωσής τους.

Δομημένο βάσει των συχνότερα διωκόμενων εγκλημάτων, ο Οδηγός αξιοποιεί την πενταετή έρευνα του προγράμματος **LIFE Natura Themis**, αναδεικνύει τα αποτελέσματα των Παρατηρητηρίων Περιβαλλοντικού Δικαίου και κεφαλαιοποιεί την επιστημονική γνώση και τη δικαστηριακή πρακτική.

Ο προανακριτικός υπάλληλος που αναζητά τη νομική τεκμηρίωση για να περιγράψει μια παράνομη δραστηριότητα και τον τρόπο για να την καταστείλει, θα βρει στον παρόντα Οδηγό έναν χρήσιμο σύμβουλο που θα τον επικουρεί στον δύσκολο δρόμο της περιβαλλοντικής δίωξης.

Δρ. Γιώργος Σμπώκος

Συντονιστής Παρατηρητηρίου Περιβαλλοντικού Δικαίου ανατολικής Κρήτης
LIFE Natura Themis

Συντομογραφίες

ΑΑΠ:	Τεύχος (ΦΕΚ) Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων και Πολεοδομικών Θεμάτων (ΑΑΠ)	ΟΤΑ:	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Α' ΚΟΚΔ:	Α' Κυνηγετική Ομοσπονδία Κρήτης & Δωδεκανήσου	ΠΔ:	Προεδρικό Διάταγμα
ΑΕΚΚ:	Απόβλητα από εκσκαφές, κατασκευές και κατεδαφίσεις	ΠΕ:	Περιφερειακή Ενότητα
ΑΕΠΟ:	Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων	ΠΚ:	Ποινικός Κώδικας
ΑΝ:	Αναγκαστικός Νόμος	ΠΜΚΟ:	Περιβαλλοντική Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΑΠ:	Άρειος Πάγος	ΣΔΑ:	Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων
ΔΚ:	Δασικός Κώδικας	ΣΕΔ	
ΔΑΔ:	Δασική Αστυνομική Διάταξη	ΑΕΚΚ:	Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Αποβλήτων από Εκσκαφές, Κατασκευές και Κατεδαφίσεις
ΕΕ:	Ευρωπαϊκή Ένωση	ΣΜΑ:	Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων
ΕΕΛ.:	Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων	ΣτΠ:	Συνήγορος του Πολίτη
ΕΖΔ:	Ειδική Ζώνη Διατήρησης	ΥΑ:	Υπουργική Απόφαση
ΕΚΑ:	Ευρωπαϊκός Κατάλογος Αποβλήτων	ΥπΑΑΤ:	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
ΕΚΠ:	Ελεγχόμενες Κυνηγετικές Περιοχές	ΥΠΕΝ:	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
ΖΕΠ:	Ζώνη Ειδικής Προστασίας	ΦΔΠΠ:	Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών
ΖΟΕ:	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου	ΦοΔΣΑ:	Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων
ΗΜΑ:	Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων	ΧΑΔΑ:	Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων
ΚΑΖ:	Καταφύγιο Άγριας Ζωής	ΧΥΤΑ:	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Αποβλήτων
ΚΠΔ.:	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας	ΧΥΤΥ:	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων
ΚΥΑ:	Κοινή Υπουργική Απόφαση		
ΝΔ:	Νομοθετικό Διάταγμα		
ΟΠΕΚΕΠΕ:	Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων		

Εισαγωγή

Η συγγραφή του παρόντος Τεχνικού Οδηγού πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου LIFE14 GIE/GR/000026: «Πρωώθηση της ευαισθητοποίησης για την άσκηση δίωξης για εγκλήματα κατά της άγριας ζωής και την ανάδειξη της περιβαλλοντικής ευθύνης για την αντιμετώπιση ζημιών έναντι της βιοποικιλότητας σε περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 στην Κρήτη» (Ακρωνύμιο έργου: **LIFE Natura Themis**).

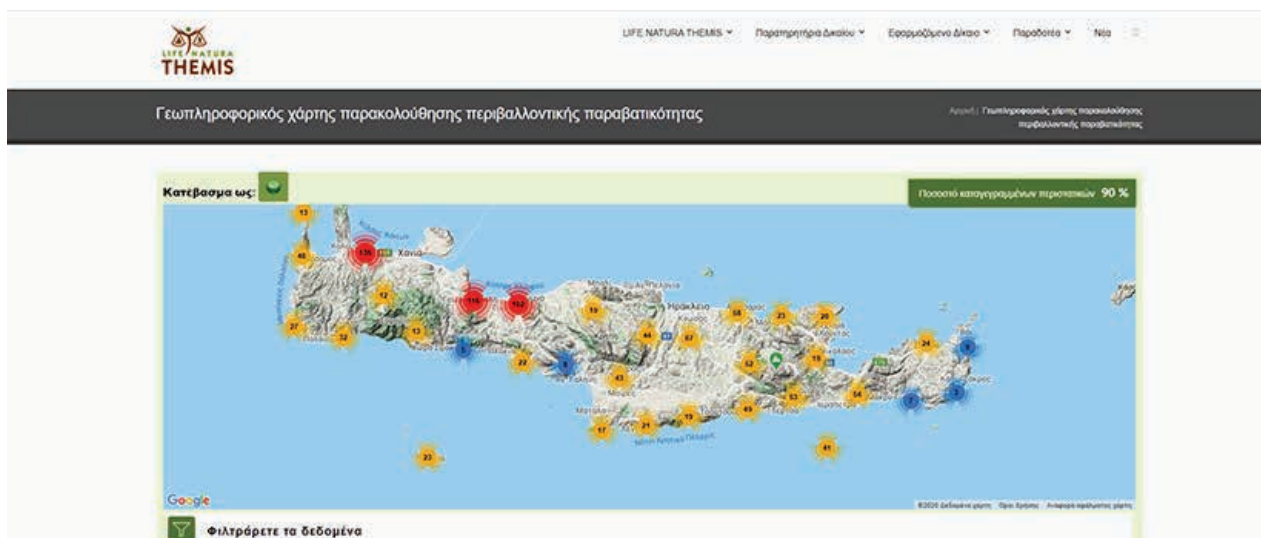
Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος **LIFE Natura Themis**, το οποίο αφορά στην καταγραφή, αξιολόγηση και ανάδειξη της ποινικής δίωξης εγκλημάτων κατά της άγριας ζωής και στην ανάδειξη της περιβαλλοντικής ευθύνης σε περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 της Κρήτης, δημιουργήθηκε ένας γεωπληροφορικός χάρτης (<http://www.lifethemis.eu/el/program/deliverables/environmental-crime-map>), που απεικονίζει την περιβαλλοντική παραβατικότητα στην Κρήτη σε αριθμούς και τύπους (Εικόνα 1). Εκεί οι προανακριτικοί υπάλληλοι μπορούν να εντοπίσουν το περιβαλλοντικό έγκλημα που εμπίπτει στην αρμοδιότητά τους, το είδος, το χρόνο και τη συχνότητα τέλεσής του, καθώς και τα “μονοπάτια” που ακολουθούν οι δράστες του, ώστε να το προλάβουν ή να το καταστείλουν με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

Από τις έρευνες που διεξήγαγε το έργο **LIFE Natura Themis** διαπιστώθηκε ότι μεγάλη

μερίδα των προανακριτικών υπαλλήλων της Κρήτης δεν αντιλαμβάνεται τις αρμοδιότητες της εκάστοτε υπηρεσίας, το καθεστώς προστασίας των προστατευόμενων περιοχών, τους ειδικούς ποινικούς και περιβαλλοντικούς νόμους που οφείλουν να προτάξουν έναντι γενικών διατάξεων. Η δημιουργία, λοιπόν, του τεχνικού αυτού οδηγού έγινε με βάση την ανάγκη κατανόησης εκ μέρους των αρμόδιων υπαλλήλων της πολυπλοκότητας και σοβαρότητας των περιβαλλοντικών εγκλημάτων, την κάλυψη των κενών για την ανάπτυξη ενός πλήρους κατηγορητηρίου και την επίτευξη μιας πιο αποτελεσματικής δίωξης.

Οι προανακριτικοί υπάλληλοι είναι οι πρώτοι που έρχονται σε επαφή με το περιβαλλοντικό έγκλημα. Είναι εκείνοι που καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό το περιεχόμενο του κατηγορητηρίου. Φέρουν την ευθύνη να περιγράψουν τον περιβάλλοντα χώρο, τις χρήσεις γης, το ειδικό καθεστώς προστασίας (οικολογική αξία, τοπίο, νερά) και τις εκτιμώμενες επιπτώσεις της πράξης για την οποία ενδεχόμενα παραπεμφθεί ο φερόμενος δράστης (εκπομπές, αλληλεπιδράσεις). Πρέπει να εντοπίσουν και να αναφέρουν στον Εισαγγελέα και στον Δικαστή τα στοιχεία εκείνα που θα αποτυπώσουν την ιδιαίτερη απαξία του περιβαλλοντικού εγκλήματος (προστατευόμενες περιοχές, ιδιότητα του δράστη, διαρκής ή επαναλαμβανόμενος χαρακτήρας του εγκλήματος κ.τ.λ.).

Εικόνα 1: Ο γεωπληροφορικός χάρτης της ιστοσελίδας του έργου LIFE Natura Themis (<http://www.lifethemis.eu/el/program/deliverables/environmental-crime-map>).

Μεθοδολογία

Σχηματικά και με παραδείγματα επιχειρείται να γίνει μια ενδεικτική καταγραφή του τρόπου με τον οποίο μπορεί να διεξαχθεί ο έλεγχος και την καταγραφή του περιβαλλοντικού εγκλήματος ο προανακριτικός υπάλληλος, προκειμένου η δίωξη να αποβεί αποτελεσματική. Επειδή δεν ήταν δυνατή η καταγραφή του συνόλου των εγκλημάτων, τα στατιστικά στοιχεία μας βοήθησαν να επικεντρωθούμε στα συχνότερα διωκόμενα εγκλήματα στην Κρήτη την τελευταία πενταετία (ενδεικτικά Διαγράμματα 1-2). Στόχος είναι να επιλυθούν οι βασικότερες απορίες ούτως ώστε να διευκολυνθούν οι προανακριτικοί υπάλληλοι στο έργο τους (σε ποιον πρέπει να αναφερθούν, τι πρέπει να προσέξουν σε κάθε περιβαλλοντική παράβαση, τι υποχρεώσεις έχουν οι επιχειρήσεις και οι πολίτες), και γενικά πώς θα σχηματίσουν όσο το δυνατόν μια πιο ολοκληρωμένη δικογραφία. Ο παρών Τεχνικός Οδηγός δίνει ενδεικτικές απαντήσεις και τη νομοθεσία που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να αναδειχθεί το ειδικό βάρος της εκάστοτε περιβαλλοντικής ζημίας.

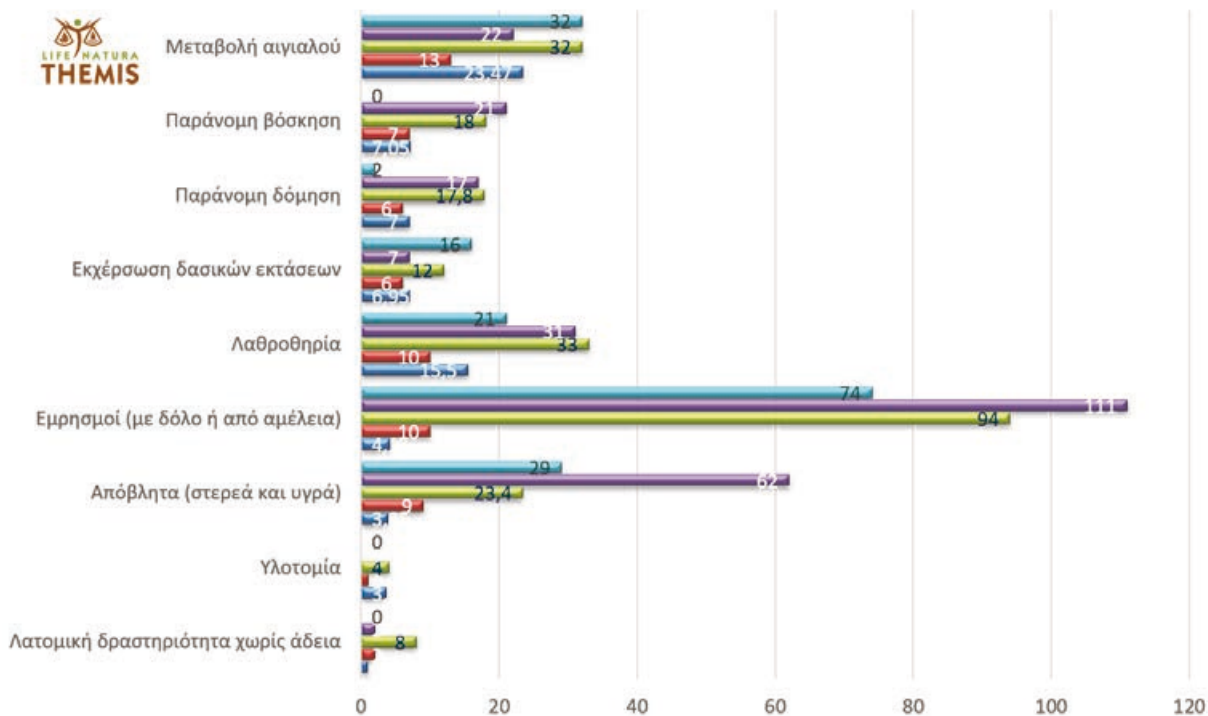
Η τρέχουσα χρονική περίοδος χαρακτηρίζεται από μια μεγάλη νομοπαρασκευή. Αρχικά έχει αλλάξει ο Ποινικός Κώδικας. Με την αλλαγή αυτή σημαντικές διατάξεις για το περιβάλλον έχουν καταργηθεί (όπως το άρθρο 417 για τη διατάραξη ησυχίας, το 421 για την προστασία αιγιαλού και λιμνών, το άρθρο 423 για την παρασκευή και κατοχή δηλητηρίων, το 427 για την καθαριότητα και το 428 για την ρύπανση) και ταυτόχρονα έχουν καταργηθεί τα πταίσματα (άρα περιμένουμε να δούμε πώς θα ρυθμιστούν πολλά από τα εγκλήματα περί θήρας που τιμωρούνταν ως πταίσματα). Επίσης, άλλαξε ριζικά ο νόμος για το περιβάλλον με τον Νόμο 4685/2020 (για παράδειγμα, προβλέπεται νέο σύστημα διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, τροποποιούνται οι χρήσεις γης στις προστατευόμενες περιοχές, αλλάζουν ζητήματα διαχείρισης αποβλήτων κ.ά.). Παρά την προσπάθεια επικαιροποίησης, ο προανακριτικός υπάλληλος πρέπει πάντα να ελέγχει αν έχουν γίνει αλλαγές στους νόμους και

να διαβάζει τις σχετικές εγκυκλίους που τον αφορούν (η νομοθεσία που δίνεται άλλωστε δεν καλύπτει τον καινούριο Νόμο 4685/2020 όσον αφορά στο σύστημα διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών). Επίσης, έγινε προσπάθεια οι αρμοδιότητες των υπηρεσιών, ανάλογα με το είδος του εγκλήματος, να παρουσιαστούν με μια ενδεικτική χρονολογική σειρά ώστε οι προανακριτικοί υπάλληλοι να ξέρουν σε ποιο στάδιο μπορεί να χρειαστεί να επέμβουν αλλά και πώς ολοκληρώνεται η δίωξη του εγκλήματος.

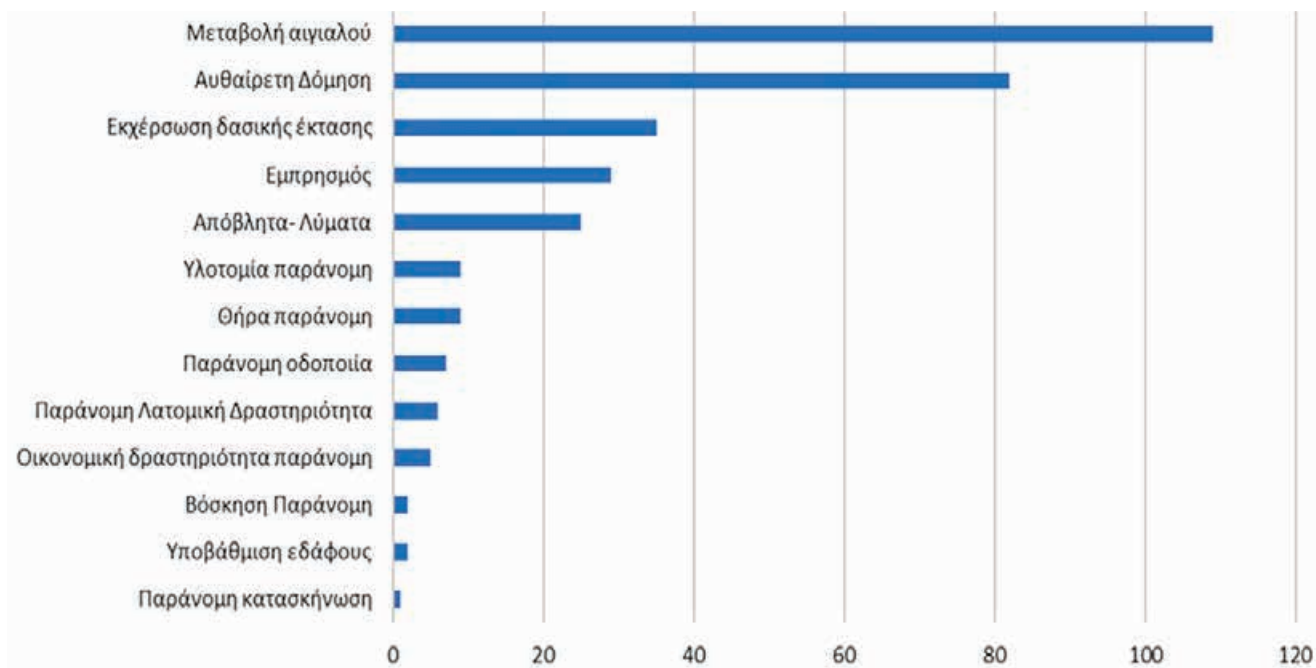
Το **Α' Μέρος** του Τεχνικού Οδηγού καλύπτει την προστασία του αιγιαλού (αλλά και της παραλίας, της όχθης και της παρόχθιας ζώνης, του υδάτινου στοιχείου, του πυθμένα και του υπεδάφους της θάλασσας, της λιμνοθάλασσας, της λίμνης και της κοίτης του πλεύσιμου ποταμού) από τις αυθαίρετες επεμβάσεις, τα υγρά απόβλητα, και την πετρελαιοειδή ρύπανση από πλοία. Η τελευταία, παρόλο που δεν ανήκει στα συχνότερα διωκόμενα εγκλήματα που καταγράφηκαν στην Κρήτη, θεωρείται απαραίτητη γνώση καθώς σύμφωνα με τα τελευταία δεδομένα «στη Μεσόγειο καταλήγουν κάθε χρόνο περίπου 250.000 τόνοι πετρελαίου, εκτός από τη ρύπανση από τα πλοία ερευνώνται δυνατότητες εξόρυξης πετρελαίου, και από τα εννέα είδη θαλάσσιων θηλαστικών που διαβιούν μόνιμα στην Ελλάδα, τα επτά κινδυνεύουν με εξαφάνιση».

Το **Β' Μέρος** του Τεχνικού Οδηγού επικεντρώνεται στα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής. Αξίζει να αναφερθεί εδώ ότι ασκείται ποινική δίωξη κατά του παράνομου κυνηγιού για υποβάθμιση του περιβάλλοντος, αφού πλέον τα πταίσματα δεν τιμωρούνται.

Τέλος, το **Γ' Μέρος** του Τεχνικού Οδηγού αφορά στην υποβάθμιση του χερσαίου και θαλάσσιου περιβάλλοντος από παράνομες εξορύξεις υλικών, αυθαίρετη δόμηση, απόβλητα και πυρκαγιές.

Διάγραμμα 1: Συγκριτικό διάγραμμα των συχνότερα διωκόμενων περιβαλλοντικών εγκλημάτων στην ανατολική Κρήτη για τα έτη 2015-2019

Διάγραμμα 2: Συχνότερα διωκόμενα περιβαλλοντικά εγκλήματα σε περιοχές NATURA 2000 της δυτικής Κρήτης για τα έτη 2015-2017

Ρόλος και αρμοδιότητες προανακριτικών υπαλλήλων

Οι προανακριτικοί υπάλληλοι διενεργούν την προανάκριση ή την προκαταρκτική εξέταση ύστερα από παραγγελία του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών και υπό τη διεύθυνσή του (άρ.31 ΚΠΔ).

Τα γενικότερα καθήκοντά τους είναι:

- ☛ Να διαβιβάζουν τις μηνύσεις (άρ. 42, §2 ΠΚ) και τις εγκλήσεις προς τον εισαγγελέα,
- ☛ Να του αναφέρουν οτιδήποτε σχετικό με την τέλεση κάποιου εγκλήματος ή σχετικό με τον δράστη (άρ. 38, §1 ΠΚ), και
- ☛ Να προβαίνουν σε εξετάσεις μαρτύρων και να λαμβάνουν τις απολογίες των κατηγορουμένων (άρ. 245, § 2 ΠΚ).

Οι προανακριτικοί υπάλληλοι διακρίνονται σε **γενικούς** και **ειδικούς**.

Γενικοί προανακριτικοί υπάλληλοι είναι (άρ. 31 ΠΚ):

- 1.** Οι Πταισματοδίκες και, όπου δεν υφίσταται ειδικό Πταισματοδικείο, οι Ειρηνοδίκες.
- 2.** Οι βαθμοφόροι της Ελληνικής Αστυνομίας και του Λιμενικού Σώματος.

Η προανάκριση και η προκαταρκτική εξέταση διενεργούνται και από δημοσίους υπαλλήλους, όπου αυτό προβλέπεται σε ειδικούς νόμους, που ορίζονται ως ειδικοί ανακριτικοί υπάλληλοι.

Τέτοιοι υπάλληλοι είναι, μεταξύ των άλλων, και:

- 1.** Οι δασικοί υπάλληλοι που είναι αρμόδιοι για τις δασικές παραβάσεις.
- 2.** Οι βαθμοφόροι της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας που είναι αρμόδιοι για τους εμπρησμούς.
- 3.** Οι τελωνειακοί υπάλληλοι που είναι αρμόδιοι για τη λαθρεμπορία κ.λπ.
- 4.** Οι ομοσπονδιακοί θηροφύλακες.

Αποκεντρωμένες Διοικήσεις και Περιφέρειες

Οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις και οι Περιφέρειες μπορούν πάντα να ελέγχουν έργα της χωρικής τους αρμοδιότητας ανεξάρτητα από την κατηγορία του έργου, δηλαδή από το αν ένα έργο προκαλεί πολύ σημαντικές ή απλά σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (άρ. 20, Ν. 4014/2011).

Το ΥΠΕΝ και οι Περιφέρειες μπορούν ανά πάσα στιγμή να απαιτήσουν από τον υπαίτιο περιβαλλοντικής ζημίας να λάβει μέτρα περιορισμού ή αποκατάστασης της ζημίας (άρ. 9, ΠΔ 148/2009). Περιβαλλοντική ζημία είναι για παράδειγμα η ζημία σε προστατευόμενα είδη και φυσικούς οικοτόπους, η ζημία των υδάτων, του εδάφους κ.τ.λ.

«Επί προκλήσεως ρύπανσης ή υποβάθμισης του περιβάλλοντος η Κεντρική Διοίκηση όσο και η Αυτοδιοίκηση δεν έχουν διακριτική ευχέρεια επιβολής κυρώσεων στους παραβάτες, αλλά δέσμια υποχρέωση» (Απόφαση ΣτΕ 4976/2013).

Μέρος Α'

Υποβάθμιση υδάτων

Κεφάλαιο 1. Μεταβολή αιγιαλού

Πόπη Μπαξεβάνη©ΠΚ-ΜΦΙΚ

Κεφάλαιο 1.

Μεταβολή αιγιαλού

Εισαγωγή

Ο αιγιαλός, η παραλία, η όχθη και η παρόχθια ζώνη ανήκουν στο κράτος και αποτελούν κοινόχρηστο αγαθό (δικαίωμα πρόσβασης και χρήσης κάθε πολίτη). Αιγιαλός είναι η ζώνη της ξηράς που βρέχεται από τη θάλασσα, από τις μεγαλύτερες και συνήθεις αναβάσεις των κυμάτων της.

Σύμφωνα με τα δεδομένα του έργου **LIFE Natura Themis**, η αυθαίρετη μεταβολή του αιγιαλού/παραλίας αποτελεί ένα από τα τέσσερα πρώτα συχνότερα διωκόμενα εγκλήματα.

Μάλιστα, η αυθαίρετη επέμβαση στον αιγιαλό πολλές φορές μπορεί να καταστρέψει οικοτόπους, όπως οι παράκτιες αμμοθίνες με είδη άρκευθων, αλλά και να επηρεάσει αρνητικά είδη άγριων ζώων, όπως π.χ. τις θαλάσσιες χελώνες (*Caretta caretta*) που βγαίνουν τη θερινή περίοδο στις παραλίες για να γεννήσουν τα αυγά τους. Σε αρκετές δε από αυτές τις παραβάσεις, έμμεσα μπορεί να εμπλέκεται και η Τοπική Αυτοδιοίκηση, η οποία ανέχεται τις παράνομες ενέργειες των ιδιωτών.

Τα αμμοθινικά συστήματα είναι μια μεταβατική περιοχή μεταξύ της θάλασσας και της χέρσου, τα οποία λειτουργούν ως φυσικά φράγματα που προστατεύουν την ενδοχώρα από διάφορα φυσικά φαινόμενα, όπως ο άνεμος, οι παλίρροιες, η διάβρωση, η εισαγωγή αλμυρών νερών στα υπόγεια γλυκά ύδατα κ.ά. Παράκτιες αμμοθίνες με είδη άρκευθων (*Juniperus sp.*, περισσότερο γνωστοί ως κέδροι) ανήκουν στην κατηγορία των “οικοτόπων προτεραιότητας”, που σημαίνει ότι διατρέχουν κίνδυνο εξαφάνισης και τα κράτη-μέλη της ΕΕ φέρουν ιδιαίτερη ευθύνη για την διατήρησή τους.

Ορισμός εγκλήματος

Η έννοια της αυθαίρετης μεταβολής του αιγιαλού δίνεται στο άρθρο 29 του Νόμου 2971/2001 «Αιγιαλός, Παραλία, και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 285) και στοιχειοθετείται όταν κάποιος επιφέρει στον αιγιαλό χωρίς άδεια ή με υπέρβαση αυτής οποιαδήποτε μεταβολή με την κατασκευή, τροποποίηση ή καταστροφή έργων ή του εδάφους ή του πυθμένα με τη λήψη χώματος, λίθων ή άμμου

ή με οποιονδήποτε άλλον τρόπο, ανεξάρτητα εάν με τον τρόπο αυτόν επήλθε ζημιά σε οποιονδήποτε.

Βασικές αρχές

- Απαγορεύεται επί των αμμοθινών οποιαδήποτε διάνοιξη δρόμου για πρόσβαση στις παραλίες, οποιαδήποτε νέα διαμόρφωση χώρου στάθμευσης οχημάτων των επισκεπτών, και η αλλαγή του τοπογραφικού αναγλύφου (η ισοπέδωση των χαμηλών θινών) (άρ.13, παρ.4β Ν. 3937/2011).

- Τα πάσης φύσεως αυθαίρετα κτίσματα και γενικά τα κατασκευάσματα (π.χ. ξύλινα, μπετόν, μεταλλικά) που ανεγείρονται εν μέρει ή εξ ολοκλήρου μέσα στον αιγιαλό ή στη θάλασσα κατεδαφίζονται υποχρεωτικά, ανεξάρτητα από τον χρόνο ανέγερσής τους ή τη χρήση τους.

- Για την αυθαίρετη μεταβολή του αιγιαλού δεν απαιτείται ο προηγούμενος καθορισμός του αιγιαλού, διότι η ιδιότητα του αιγιαλού υπάρχει με βάση τα φυσικά δεδομένα, δηλαδή από τις μέγιστες, πλην συνήθεις αναβάσεις των κυμάτων (απόφαση ΑΠ 1085/2017).

- Το ίδιο ισχύει και για το μέτρο της κατεδάφισης κτισμάτων που έχουν αναγερθεί χωρίς την προβλεπόμενη από τη νομοθεσία περί αιγιαλού διοικητική άδεια. Η κατεδάφιση επιβάλλεται οποτεδήποτε και αν έχει λάβει χώρα η ανέγερσή τους, ακόμη, δηλαδή, και πριν την οριοθέτηση του αιγιαλού με διοικητική πράξη, αφού ο αιγιαλός δεν δημιουργείται με σχετική πράξη της Πολιτείας (απόφαση ΣτΕ 103/2015).

- Για την πραγμάτωση του άρθρου 23 του Ν. 1539/1938 απαιτείται: α) αυθαίρετη κατάληψη δημόσιου κτήματος, β) το κτήμα να τελεί υπό την αναμφισβήτητη κατοχή του Δημοσίου, και γ) η κατάληψη να έγινε εν γνώσει του δράστη, αρκούντος και του ενδεχόμενου δόλου, ότι πρόκειται για δημόσιο κτήμα και ότι τούτο ανήκει στην αναμφισβήτητη κατοχή του Δημοσίου.

- Τα εγκλήματα των άρθρων 29 παρ. 1 του Ν. 2971/2001, 23 παρ. 1 του Αναγκαστικού Νόμου 1539/1938 και 17 παρ. 8 του Ν. 1337/1983 συρρέουν αληθώς, ενόψει της ετερότητας των προσβαλλόμενων έννομων αγαθών (απόφαση ΑΠ 815/2017).

Εικόνα 2: Παράνομη στάθμευση τροχοφόρων επί της παραλίας. Γιάννης Χαρκούτσος©ΠΚ-ΜΦΙΚ

Συχνότερες παραβάσεις

- Τραπεζοκαθίσματα πάνω σε σταθερό δάπεδο και κάτω από ξύλινες πέργκολες.
- Καταστροφή αμμοθινών με μηχανοκίνητα μέσα για την τροποποίηση αναγλύφου προκειμένου να διευκολυνθεί επιχείρηση εστίασης επί του αιγιαλού εντός περιοχής NATURA 2000.
- Δημιουργία σταθερού δαπέδου επί του αιγιαλού για σχηματισμό εξέδρας.
- Διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου με κατασκευές από τσιμέντο για φύτευση φυτών.
- Δημιουργία παράνομων δρόμων, γηπέδων, ασφαλτόστρωση της παραλίας.
- Κίνηση τροχοφόρων εκτός δρόμων, στάθμευση τροχοσπιτων/οχημάτων.
- Παράνομη απόθεση απορριμάτων. Παροχέτευση λυμάτων στον αιγιαλό/θάλασσα από παρακείμενες επιχειρήσεις/οικίες ή άλλες δραστηριότητες.

Εικόνα 3: Παράνομη οικία επί παραλίας. Γιάννης Παρασύρης©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

Συχνές ερωτήσεις

Ποιες κατασκευές - χρήσεις επιτρέπονται κατ' εξαίρεση στον αιγιαλό; (άρ. 12 Ν. 2971/2001)

Αυτές που εξυπηρετούν την αναψυχή του κοινού, υπό δύο προϋποθέσεις: **α)** δεν εμποδίζουν την πρόσβαση του κοινού, και **β)** δεν αλλοιώνουν τη φυσική μορφή του αιγιαλού. Ενδεικτικές δραστηριότητες που επιτρέπονται μετά από παραχώρηση από τον Υπουργό Οικονομικών ή από την οικεία Δημοτική Αρχή είναι η τοποθέτηση ομπρελών, ξαπλωστρών, τραπέζοκαθισμάτων, θαλάσσιων μέσων αναψυχής, και η λειτουργία αυτοκινούμενου ή ρυμουλκούμενου τροχήλατου αναψυκτηρίου. Οι κατασκευές πρέπει να είναι μη μόνιμες και μη σταθερές, με δυνατότητα εύκολης αφαίρεσης, μετακίνησης και αποξήλωσής τους. Απαγορεύονται άρα τα δομικά έργα.

Δομικό έργο: Είναι κάθε κατασκευή που προορίζεται να χρησιμοποιείται σταθερά συνδεδεμένη με το έδαφος, ως ακίνητο εδράζεται απευθείας ή δια μέσου άλλων στοιχείων σε αυτό, δεν έχει δυνατότητα αυτοκίνησης και δεν μπορεί να ρυμουλκωθεί με απλό και άμεσο τρόπο.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, δομικά έργα είναι π.χ. τα κτίρια ανεξάρτητα από τα υλικά και τον τρόπο κατασκευής τους, οι γέφυρες, οι τοίχοι αντιστήριξης, οι περιφράξεις, οι πέργκολες, οι δεξαμενές αποθήκευσης καυσίμων υλικών ανεξάρτητα από τον τρόπο κατασκευής τους και τον σκοπό που εξυπηρετούν, οι οικίσκοι που εδράζονται στο έδαφος απευθείας ή σε τροχούς κ.λ.π.

Ποιες είναι οι υποχρεώσεις του παραχωρησιούχου;

Πρέπει να επισημαίνει επί του εδάφους τα όρια του παραχωρούμενου χώρου κατά τρόπο που να τον αντιλαμβάνονται εύκολα οι χρήστες. Επίσης, πρέπει να αναρτά σε εμφανές σημείο πινακίδα με το σχέδιο και τη φωτογραφία του παραχωρούμενου χώρου και τις αρμόδιες υπηρεσίες όπου μπορεί να γίνει καταγγελία, ώστε να γίνεται εύκολα αντιληπτή η ενδεχόμενη παραβίαση των ορίων της παραχώρησης.

Ποια τεχνικά έργα επιτρέπεται να εκτελούνται στον αιγιαλό/παράλια (άρ.12 και 14 Ν. 2971/2001);

Αυτά που εξυπηρετούν συγκεκριμένους σκοπούς (εμπορικούς, συγκοινωνιακούς, πολιτιστικούς κ.τ.λ.). Απαιτείται πρώτα περιβαλλοντική αδειοδότηση και έπειτα απόφαση παραχώρησης. Σε περίπτωση που το έργο χωροθετείται εκτός σχεδίου πόλεως και ανήκει στην κατηγορία Β, τότε απαιτείται Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση, γνυμοδότηση του οικείου Δασαρχείου και άλλες διοικητικές πράξεις.

Απαιτείται χορήγηση άδειας εκτέλεσης τεχνικού έργου ακόμα και όταν πρόκειται για έργα διαμόρφωσης της ακτής προς αποφυγή κινδύνου ή ατυχήματος;

Ναι. Αν δεν υπάρχει η άδεια τα έργα είναι κατεδαφιστέα.

Αν από τη διάβρωση απειλείται ιδιωτικό ακίνητο, μπορεί ο κύριός του να κατασκευάσει μόνος του προστατευτικά έργα (αντιδιαβρωτικά, επιχώσεις);

Ναι, αλλά ο ιδιοκτήτης πρέπει πρώτα να πάρει άδεια. Η Διεύθυνση Τεχνικών Έργων της οικείας Περιφερειακής Ενότητας ελέγχει τη διαδικασία.

Τι γίνεται εάν δεν τηρηθεί η διαδικασία των άρθρων 12 ή 14 του Ν. 2971/2001, που αφορούν στην εκτέλεση τεχνικών έργων;

Τα κτίσματα που έχουν ανεγερθεί στον αιγιαλό ή στη θάλασσα είναι αυθαίρετα και κατεδαφιστέα (απόφαση ΣτΕ 103/2015).

Πότε θεωρείται αναγκαία η κατεδάφιση των περιφράξεων; (ΥΑ 44353/1983)

Για παράδειγμα, όταν οι περιφράξεις παρεμποδίζουν την ανάπτυξη και διακίνηση χαρακτηριστικών ειδών της χλωρίδας και πανίδας της περιοχής ή όταν παρεμποδίζουν την πρόσβαση προς την ακτή ή την όχθη της λίμνης.

Πόσο από τον παραχωρούμενο χώρο μπορούν να καλύπτουν οι ξαπλώστρες, οι ομπρέλες και τα θαλάσσια μέσα αναψυχής σε περιοχές που έχουν ενταχθεί στο Δίκτυο NATURA 2000;

Η κάλυψη δεν μπορεί να υπερβαίνει το 30% του παραχωρούμενου χώρου και δεν πρέπει

να επηρεάζονται οι στόχοι διατήρησης για το προστατευτέο αντικείμενο. Η παραβίαση των ανωτέρω όρων επιφέρει την ανάκληση της παραχώρησης.

Μπορεί να επιβληθεί πρόστιμο όταν ο υπαίτιος της μεταβολής απομακρύνει τις κατασκευές του μετά την έκθεση αυτοψίας από την Κτηματική Υπηρεσία;

Ναι, το Λιμενικό Σώμα εξακολουθεί να έχει τη δυνατότητα για επιβολή διοικητικού προστίμου, στηριζόμενο στην έκθεση αυτοψίας της Κτηματικής Υπηρεσίας. Απλώς η αποκατάσταση της μεταβολής λαμβάνεται υπόψιν κατά τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου.

Πως αντιμετωπίζονται παραβάσεις επί του αιγιαλού που διενεργούνται από την οικεία Δημοτική Αρχή;

Γενικότερα, ο έλεγχος νομιμότητας των πράξεων των Δήμων και των Περιφερειών ανήκει στις έδρες των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων (άρ.102, παρ. 4 Συντάγματος, και Ν. 3852/2010) και συνεπάγεται την ολική ή μερική ακύρωση των πράξεων των ΟΤΑ, καθώς και την επιβολή κυρώσεων στις δημοτικές αρχές, για τη διάπραξη συγκεκριμένων πράξεων.

Για παράδειγμα, ο Δήμος όταν παραχωρεί τμήματα του αιγιαλού οφείλει να διαπιστώνει άμεσα παραβάσεις των μισθωτών. Πολλές φορές, όμως, ανέχεται παράνομες καταστάσεις και συνεχίζει να μισθώνει τον αιγιαλό παρά τις αυθαίρετες κατασκευές των μισθωτών. Σε τέτοιες περιπτώσεις ενημερώνεται η Αποκεντρωμένη Διοίκηση, η Κτηματική Υπηρεσία, η Εισαγγελία και η Λιμενική Αρχή.

Έλεγχος

- Βρίσκεται η αυθαίρετη επέμβαση μέσα σε κρίσιμη παράκτια ζώνη, μικρό παράκτιο υγρότοπο και αμμώδη έκταση και υποβαθμίζει το περιβάλλον; (άρ.13 και 16 του Ν.3937/2011, άρ.6 του ΠΔ για τους μικρούς νησιωτικούς υγροτόπους ΦΕΚ 229/ΑΑΠ/2012).
- Υπάρχει αδειοδότηση για τα έργα - παρεμβάσεις;
- Είναι ο παραβάτης υπότροπος; Τελέστηκε η παράβαση σε περιβαλλοντικά ευαίσθητη περιοχή; Έχει επέλθει αποκατάσταση της μεταβολής;
- Υπάρχει παράνομη πλωτή εξέδρα; Μετρώ το μήκος και πλάτος αυτής, ώστε μετά να προσδιοριστεί και το εμβαδόν παράνομης κατάληψης θαλάσσιου χώρου και σχηματίζω ένα σκαρίφημα που την αποτυπώνει.

- Αν δεν είναι απόλυτα σαφές ότι οι παράνομες επεμβάσεις εμπίπτουν εντός των οριογραμμών του αιγιαλού και της παραλίας, ενημερώνεται ο Εισαγγελέας και το Αστυνομικό Τμήμα (αναφέρονται τα πραγματικά περιστατικά, η σοβαρότητα, οι επιπτώσεις τους, και η ταυτότητα υπαίτιων).
- Σε περίπτωση παράνομης απλής χρήσης χώρου, η Λιμενική Αρχή ενημερώνει τον αρμόδιο Φορέα Διαχείρισης του χώρου και ελέγχει αν υπάρχει απόφαση παραχώρησης απλής χρήσης χώρου ή υπέρβαση αυτής.
- Η απόφαση επιβολής προστίμου πρέπει να περιέχει: υπαίτιο, τόπο, χρόνο, έκταση, ποια διάταξη παραβιάστηκε, τι ισχυρίστηκε ο υπαίτιος και την αντίκρουση αυτών των ισχυρισμών.
- Όταν κάποιος εντοπίσει νεκρή θαλάσσια χελώνα (*Caretta caretta* ή άλλο είδος) ή μεσογειακή φώκια (*Monachus monachus*) στην παραλία ή εν πλω ενημερώνεται το Λιμεναρχείο ή ο πλησιέστερος Λιμενικός Σταθμός. Γίνεται καταγραφή του περιστατικού και στη συνέχεια το Λιμεναρχείο περισυλλέγει το ζώο εάν βρίσκεται στη θάλασσα ή ενημερώνει τον Δήμο εάν βρεθεί στην παραλία, ο οποίος είναι και υπεύθυνος για την υγειονομική ταφή του ζώου. Η ορθή διαδικασία προβλέπει πριν την ταφή να διενεργηθεί νεκροψία/νεκροτομή και όποια άλλη εξέταση είναι απαραίτητη ούτως ώστε να διαπιστωθούν τα αίτια θανάτου του ζώου. Εάν το ζώο εντοπιστεί τραυματισμένο είθισται η Λιμενική Αρχή να ενημερώνει για το περιστατικό και την αντίστοιχη Περιβαλλοντική Μη Κυβερνητική Οργάνωση (ΠΜΚΟ) που παρακολουθεί το είδος στη χώρα, δηλαδή τον «ΑΡΧΕΛΩΝ» για τις θαλάσσιες χελώνες και τη ΜΟm για τις μεσογειακές φώκιες, ή και τα Τμήματα Βιολογίας των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων της χώρας (Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστήμιο Πατρών, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης).

Εικόνα 4: Νεκρή θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* στην Αμμουδάρα Ηρακλείου. Μανόλης Νικολακάκης©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

Δίωξη - επιβολή κυρώσεων

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΔΙΩΞΗ (ενδεχόμενα άλλα προσβαλλόμενα αγαθά)
<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 3, παρ. 23 και 24 Ν. 2242/1994 (πρόστιμο από Λιμενική Αρχή, ανεξαρτήτως συντρεχουσών ποινικών ευθυνών). • Άρ. 27 και 29 Ν. 2971/2001 με τις αλλαγές του Ν. 4676/2020. • Άρ. 17 και άρ. 23 Ν. 1337/1983. • Άρ. 13 (κίνηση μηχανοκίνητων οχημάτων και αυτόβουλη δημιουργία ή επέκταση δρόμων σε παράκτιο οικοσύστημα) Ν. 3937/2011. 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 286 ΠΚ (παραβίαση κανόνων οικοδομικής άδειας). • Άρ. 157 του Κώδικα Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου (Κύρωση ΝΔ187/1973). • Άρ. 29 Ν. 2971/2001 (ποινικές κυρώσεις). • Άρ. 23 Ν. 1539/1938 (αυθαίρετη κατάληψη δημοσίου κτήματος). • Άρ. 17 παρ.8 (ιδιοκτήτες, εργολάβοι κατασκευής) Ν. 1337/1983. • Άρ. 16 Ν. 3937/2011. 	<ul style="list-style-type: none"> • Είναι ΚΑΖ; Απαγορεύεται η με κάθε τρόπο καταστροφή ζώνης με φυσική βλάστηση, η καταστροφή φυτοφρακτών, η αμμοληψία, η ρύπανση των υδατικών συστημάτων και άλλα (άρ. 19, παρ. 4.3(β) Ν. 1650/1986 πριν την αλλαγή με τον Ν. 4685/2020). • Είναι περιβαλλοντικά ευαίσθητη περιοχή (ενταγμένη στο Δίκτυο NATURA 2000). Ενοχλεί/καταστρέφει η επέμβαση μια αμμοθίνη, ή κάποιο ενδιαίτημα ή χώρο αναπαραγωγής θαλάσσιας χελώνας; (άρ. 3 και 37 Ν. 4042/2012). • Άρ. 56 (φθορά μνημείου) και 66 (παράνομη επέμβαση, εκτέλεση έργου) του Ν. 3028/2002 (προστασία αρχαιοτήτων). • Τα απόβλητα από τις τουαλέτες του αυθαίρετου μπαρ διαρρέουν στη θάλασσα (άρ. 3 Ν.4042/2012); • Άρ. 21 του Ν. 4014/2011 (υπέρβαση αδειάς). • Άρ. 94 του Ν. 4495/2017 (αυθαίρετο κτίσμα ποινικές διοικητικές κυρώσεις). • Άρ. 21 του Ν. 3983/2011 (υποβάθμιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος). • Άρ. 14 του Ν. 3199/2003 (παράκτια και μεταβατικά ύδατα). • Άρ. 1, 2 & 4 του Ν. 4258/2014 (οριοθέτηση ρεμάτων). • Άρ. 41 του Ν. 998/1979. • Άρ. 28 του Ν. 1650/1986 (τέλεση για τον προσπορισμό οικονομικού οφέλους). • Νομοθεσία για απάτη, φοροδιαφυγή, εργασιακά κ.λπ.

Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών

Ενδεικτικές περιπτώσεις	Υπηρεσίες / αρμοδιότητες	
	Έλεγχος/αυτοψία	Επιβολή κυρώσεων
Κτίσματα, κατασκευές (οικία, μικρή γέφυρα, πισίνα, περίπτερα, προβλήτα)	 	
Μεταβολή με την κατασκευή, τροποποίηση ή καταστροφή έργων ή του εδάφους ή του πυθμένα με τη λήψη χώματος, λίθων ή άμμου ή με οποιονδήποτε άλλον τρόπο, ανεξάρτητα εάν με τον τρόπο αυτόν επήλθε ζημιά σε οποιονδήποτε (διαμόρφωση πρανών, αμμοληψία, απομάκρυνση βραχώδους πυθμένα)	 	
Βραχυχρόνια κατάληψη για εποχιακή χρήση (ομπρέλες, φιλέ για beach volley, ξαπλώστρες, τέντες, σκηνές) ή επέκταση δραστηριότητας πέραν από τον χώρο που έχει νομίμως παραχωρηθεί	 	<p>Ανάκληση από Υπουργό Οικονομικών αν ο παραχωρησιούχος παραβιάζει διατάξεις του νόμου.</p>
Χωρίς άδεια παράνομη απλή χρήση χώρων ζώνης λιμένα και υδάτινου στοιχείου της θάλασσας	<p>Αρμόδιος φορέας διοίκησης κι εκμετάλλευσης λιμένα εφόσον διαθέτει τεχνική υπηρεσία και δεν αποδίδεται σ' αυτόν η παράβαση.</p> 	
Χρήση του αιγιαλού χωρίς συμβατική σχέση με το δημόσιο ή ΟΤΑ Α' βαθμού (τοποθέτηση υπαίθριας ψισταριάς με καρέκλες και διαφημιστική πινακίδα, τοποθέτηση ανακλίντρων, ομπρελών)	 	
Κατοχή αυτογενωμώνως (τέντες, σκηνές, στέγαστρο)	 	
Πλωτή εξέδρα στη θάλασσα, που επεμβαίνει στον αιγιαλό, ή έχει επιφάνεια πάνω από 150 τ.μ. ή υπάρχει πάνω από έξι μήνες ή για την οποία δεν έχει δοθεί οικονομικό αντάλλαγμα (άρ.13Α Ν.2971/2001)		
Περίφραξη εκτός σχεδίου πόλεως και σε ζώνη πλάτους 500 μ. από την ακτή ή την όχθη δημόσιας λίμνης (άρ.23 Ν.1337/1983)	 	
Εκτέλεση τεχνικών εργασιών κατά παρέκκλιση των όρων παραχώρησης (έργα ανάπλασης και διαμόρφωσης ακτής, ανάκτηση εδαφών από την θάλασσα ή από λίμνες, μεμονωμένες ράμπες ανέλκυσης σκαφών)	 	
Εκτέλεση εργασιών κατά παρέκκλιση της σχετικής τεχνικής μελέτης	 	
Ρύπανση παράκτιων ή μεταβατικών υδάτων από αυθαίρετη επιχείρηση χωρίς άδεια χρήσης ύδατος	 	

Επιβολή προστίμου	Κοινοποίηση	Αποκατάσταση / κατεδάφιση
	 <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>	<p>Αρχικά, Γ. Γ. Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Σε περίπτωση αδυναμίας, ζητείται υποστήριξη της Τεχνικής Υπηρεσίας της Περιφέρειας.</p> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>
<p>ΚΕΔ για όχθες μεγάλων λιμνών και πλεύσιμων ποταμών</p> 		 <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>
		
		
	<p>& αρμόδιο φορέα διαχείρισης του υπόψη χώρου (ΟΤΑ, ΛΤ, ΕΤΑΔ, κ.λπ).</p> 	
		
		
		
<p>Για πρόστιμο ύψους 10.000 έως 100.000 €</p> 		
<p>Για πρόστιμα από 100 - 600.000€ (άρ.13 Ν. 3199/2003)</p> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>		

Υπόμνημα:

Ελληνική Αστυνομία

Λιμενικό Σώμα

Πυροσβεστική Υπηρεσία

Εισαγγελία

Θηροφυλακή
(Ομοσπονδιακή ή ιδιωτική
Κυνηγετικών Συλλόγων)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Αρμόδιες Υπηρεσίες
Αποκεντρωμένης Διοίκησης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Αρμόδιες Υπηρεσίες Περιφέρειας

Κτηματική Υπηρεσία Δημοσίου

Δήμος και αρμόδιες
δημοτικές υπηρεσίες

Πολίτης / Ιδιώτης / Επιχειρηματίας

Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Νόμοι:

Ν. 2971/2001: «Αιγιαλός, Παραλία, και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 285/19-12-2001).

Ν. 2242/1994: «Πολυεοδόμηση περιοχών δεύτερης κατοικίας σε ΖΟΕ» (ΦΕΚ Α' 162/3-10-1994).

ΝΔ 187/1973: «Κώδικας δημοσίου ναυτικού δικαίου» (ΦΕΚ Α' 261/03-10-1973).

Προεδρικά Διατάγματα:

ΠΔ 236/1984: «Περιφράξεις γηπέδων 500μ. από την ακτή ή την όχθη λιμνών» (ΦΕΚ Α' 95/22-06-1984).

ΠΔ 267/1998: «Διαδικασία χαρακτηρισμού και κατεδάφισης αυθαιρέτων κατασκευών, τρόπος εκτίμησης της αξίας και καθορισμός του ύψους των προστίμων αυτών»

(ΦΕΚ Α' 195/21-08-1998).

ΠΔ «Έγκριση καταλόγου μικρών νησιωτικών υγροτόπων και καθορισμός όρων και περιορισμών για την προστασία και ανάδειξη των μικρών παράκτιων υγροτόπων που περιλαμβάνονται σε αυτόν» (ΦΕΚ ΑΑΠ 229/19.06.2012).

ΠΔ 142/2017: «Οργανισμός Υπουργείου Οικονομικών» (ΦΕΚ Α' 181/23-11-2017).

Υπουργικές αποφάσεις

ΥΑ 44353/1812: «Κατεδάφιση περιφράξεων που εμποδίζουν πρόσβαση στις ακτές» (ΦΕΚ Β' 466/19-07-1983).

ΥΑ 2903.5/2019: «Υπαγωγή υπηρεσιών και μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στους Γενικούς Γραμματείς, Λιμένων, Λιμενικής Πολιτικής και Ναυτιλιακών Επενδύσεων, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής και σε υπηρεσιακά όργανα του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής» (ΦΕΚ Β' 5056/31-12-2019).

ΚΥΑ 47458 ΕΞ/2020: «Καθορισμός όρων, προϋποθέσεων, τεχνικών θεμάτων, αναγκαίων λεπτομερειών και διαδικασίας για την παραχώρηση απλής χρήσης αιγιαλού, παραλίας, όχθης και παρόχθιας ζώνης, υδάτινου στοιχείου θάλασσας, λιμνοθάλασσας, μεγάλων λιμνών και πλεύσιμων ποταμών» (ΦΕΚ Β' 1864/13-05-2020).

Εγκύκλιος:

Εγκύκλιος Αρ.01/2019 του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής (κωδικοποίηση νομοθεσίας για την προστασία αιγιαλού από αυθαίρετες επεμβάσεις-ελεγκοί στελεχών Λιμενικών Αρχών).

Ενημερωτικά έντυπα - Οδηγοί:

WWF Ελλάς. «Οδηγός για πολίτες: Οι υγρότοποι στο νησί μου. Πώς μπορώ να αναγνωρίσω τα προβλήματα και να βοηθήσω στην προστασία τους;». Ιανουάριος 2017, http://www.wwf.gr/images/pdfs/WWF_WETLANDS_GUIDE_01.2017.pdf. Ανευρέθηκε στις 14 Ιουλίου 2020.

Εφαρμογή "e-ευρετήριο Αιγιαλών" στην ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών (www.gsis.gr → Υπηρεσίες προς πολίτες → Ευρετήριο και χάρτης καθορισμένου αιγιαλού → e-Ευρετήριο αιγιαλών → Πρόσβαση στην Υπηρεσία Καθορισμένου Αιγιαλού).

Συνήγορος του Πολίτη. «Έλεγχος πράξεων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης», πρόσβαση στο: https://www.synigoros.gr/?i=dimotis.el.upotheseis_elegchos. Ανευρέθηκε στις 9 Αυγούστου 2020.

Συνήγορος του Πολίτη. «Πράξεις κακοδιοίκησης από τον Δήμο Κασσάνδρας κατά την παραχώρηση χρήσης αιγιαλού και κατεδάφιση αυθαιρέτων κατασκευών». πρόσβαση στο:

<https://www.synigoros.gr/?i=quality-of-life.el.xrisi.182997>. ανευρέθηκε στις 9 Αυγούστου 2020.

Βιβλία:

Μαρία Μπάκαβου & Φώτης Φωτόπουλος. «Περί αιγιαλού και παραλίας (καθορισμός- προστασία- κυρώσεις- επιτρεπτές επεμβάσεις)». Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.

Δημήτριος Βασιλειάδης, Χριστίνα Διβάνη κ.ά. «Περιβάλλον (διαγράμματα- σχόλια- νομολογία- υποδείγματα)». Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.

Κεφάλαιο 2. Υγρά απόβλητα

Πότη Μπαξεβάνη©ΠΚ-ΜΦΚ

Κεφάλαιο 2.

Υγρά απόβλητα στη θάλασσα και σε ρέματα

Εισαγωγή

Τα υγρά απόβλητα στη θάλασσα και στα ρέματα (σε κοίτες ποταμών) συνδέονται κυρίως με παράνομη οικονομική δραστηριότητα (ελαιοτριβεία, τυροκομεία, ξενοδοχεία χωρίς βιολογικό καθαρισμό κ.ά.), αλλά και με παραβάσεις των ίδιων των Δήμων και των πολιτών (οικιακά αστικά λύματα). Για παράδειγμα, σε ολόκληρη την Κρήτη έχουν καταγραφεί 29 υποθέσεις παράνομης απόρριψης λυμάτων ελαιουργείου. Σε δραστηριότητες σημαντικές για την τοπική οικονομία (π.χ. τυροκομεία) μπορεί να επιβιβάζεται η διακοπή λειτουργίας της δραστηριότητας μέχρις ότου η επιχείρηση συμμορφωθεί με την ΑΕΠΟ και στη συνέχεια αυτή η διακοπή να ανακαλείται με επίκληση των αναγκών των τοπικών παραγωγών (π.χ. δεν υπάρχει εναλλακτικός τρόπος διάθεσης του συνόλου της παραγόμενης ποσότητας γάλακτος από τους κτηνοτρόφους), κάτι που δημιουργεί προβλήματα νομιμότητας, ισότητας και δικαιοσύνης.

Ορισμός εγκλήματος / υποκατηγορίες

Παράνομη απόρριψη αποβλήτου θεωρείται οποιαδήποτε πράξη εναπόθεσης αποβλήτων που πραγματοποιείται σε μη ειδικά αδειοδοτημένο χώρο ή με μη ενδεδειγμένο τρόπο (για παράδειγμα, επιχείρηση διαθέτει τα απόβλητά της ανεξέλεγκτα χωρίς να τηρεί τους όρους της ΑΕΠΟ). Όποιος λειτουργεί χωρίς την απαιτούμενη άδεια ή χωρίς να τηρεί τους όρους της ΑΕΠΟ ή υπερβαίνοντας τα όριά της). Απόβλητο είναι κάθε ουσία ή αντικείμενο το οποίο ο κάτοχός του απορρίπτει ή προτίθεται ή υποχρεούται να απορρίψει. Υπάρχουν τρεις βασικές κατηγορίες αποβλήτων: τα στερεά απόβλητα, τα αστικά λύματα και τα επικίνδυνα απόβλητα. Στο παρόν κεφάλαιο θα αναφερθούμε στα αστικά λύματα.

Αστικά λύματα: Αστικά λύματα είναι τα οικιακά ή το μείγμα οικιακών με βιομηχανικά υγρά απόβλητα ή και όμβρια ύδατα. Τα αστικά λύματα που διοχετεύονται σε αποχετευτικά δίκτυα πριν από τη διάθεσή τους σε υδάτινο αποδέκτη υποβάλλονται σε δευτεροβάθμια ή σε ισοδύναμη επεξεργασία. Η συλλογή, επεξεργασία και διάθεση των αστικών λυμάτων καθώς και λυμάτων που προέρχονται από ορισμένους βιομηχανικούς τομείς (όπως επεξεργασία γάλακτος, βιομηχανία κρέατος κ.τ.λ.) στους υδάτινους αποδέκτες καθορίζεται στην ΥΑ 5673/1997 (Παράρτημα ΙΙΙ του άρθρου 16). Τα λύματα από άλλους βιομηχανικούς τομείς, εφόσον η διαχείρισή τους δεν διέπεται από άλλες εθνικές διατάξεις, διέπονται από τον Ν. 4042/2012.

Σύμφωνα με την εγκύκλιο με Αρ. Πρωτ. 191645/2013, η ΥΑ Ειβ/221/1965 «Περί διαθεσης λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων» (υγειονομική διάταξη) αποτελεί το βασικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη διάθεση υγρών αποβλήτων, δεν καλύπτει όμως τη σύγχρονη περιβαλλοντική πολιτική. Γι' αυτό, έχουν καταργηθεί οι ρυθμίσεις της που αφορούν στη διάθεση επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων στο έδαφος ή υπεδάφια. Επίσης, με τον Ν. 4042/2012, η υγειονομική αυτή διάταξη έχει καταργηθεί, καθόσον αφορά στα απόβλητα που περιλαμβάνονται στον ΕΚΑ. Παρόλα αυτά, επειδή η Ειδική Υπηρεσία Υδάτων δεν έχει προβεί μέχρι στιγμής σε έκδοση νέας ΚΥΑ όσον αφορά στη διάθεση σε επιφανειακούς υδάτινους αποδέκτες, και για την αποφυγή ύπαρξης νομοθετικού κενού, εξακολουθεί να ισχύει και να εφαρμόζεται η προαναφερόμενη Υγειονομική Διάταξη ως προς αυτούς. Άρα, η διαδικασία «καθορισμού αποδέκτη» που προβλέπεται σ' αυτήν εξακολουθεί να ισχύει και να εφαρμόζεται από τις αρμόδιες Υπηρεσίες των Περιφερειών / Περιφερειακών Ενοτήτων.

Βιομηχανικά λύματα: Για διοχέτευση βιομηχανικών λυμάτων σε αποχετευτικά δίκτυα και σε σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων απαιτείται προκαταρκτική επεξεργασία λυμάτων.

Για απευθείας διάθεση, απαιτείται πρώτα καθορισμός χρήσεων του υδάτινου αποδέκτη από τον Περιφερειάρχη (άρ. 182, παρ. 1α Ν. 3852/2010), έγκριση περιβαλλοντικών όρων της εγκατάστασης και οριστική άδεια από τον Περιφερειάρχη (άρ. 186, παρ. στ', 20). Η διάθεση πραγματοποιείται μόνο εφόσον τα βιομηχανικά λύματα πληρούν τους όρους και τις απαιτήσεις που προβλέπονται στην εν λόγω άδεια. Ίδιες προϋποθέσεις ισχύουν και για τον φορέα του σταθμού επεξεργασίας αστικών λυμάτων. Για διάθεση ιλύος από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων απαιτείται έγκριση περιβαλλοντικών όρων και άδεια. Αν η ιλύς, λόγω των υλικών που περιέχει, υπάγεται στον κατάλογο των επικίνδυνων αποβλήτων, απαγορεύεται η διάθεσή της στα επιφανειακά ύδατα.

Εάν η διάθεση αστικών λυμάτων γίνεται σε υδάτινο αποδέκτη που έχει προσδιορισθεί ως "ευαίσθητη περιοχή", τότε πριν την απόρριψή τους απαιτείται η υποβολή τους σε τριτοβάθμια επεξεργασία (βιολογική με απομάκρυνση αζώτου/φωσφόρου). Η ΥΑ 19661/1999 και η ΥΑ 48392/2002 περιέχουν σχετικούς καταλόγους ευαίσθητων περιοχών (για παράδειγμα το Δέλτα του Αχελώου, τη Λίμνη Βιστωνίδα, και άλλες περιοχές).

Βασικές αρχές

- Δεν επιτρέπεται η εκ μέρους του διοικούμενου εφαρμογή οποιουδήποτε μέτρου, διαφορετικού από το προβλεπόμενο, προτού ελεγχθεί και εγκριθεί από την αρμόδια προς τούτο υπηρεσία.
- Η διακρίβωση της ρύπανσης ή υποβάθμισης του περιβάλλοντος δεν αφήνεται στην αντίληψη του μέσου κοινωνικού ανθρώπου, αλλά προβλέπεται να γίνεται μόνο από ειδικούς, οι οποίοι ορίζονται, διενεργούν ελέγχους και εργαστηριακές εξετάσεις με προδιαγεγραμμένες μεθόδους και διατυπώνουν το πόρισμά τους με βάση τις κείμενες διατάξεις.
- Τα ελαιοτριβεία (περιλαμβάνεται και η παραγωγή πυρηνέλαιου) ανήκουν στην υποκα-

τηγορία Α2[1] αν παράγουν πάνω από 200 τόνους ημερησίως, διαφορετικά στην κατηγορία Β[2] (ομάδα 9η, α/α 11, ΥΑ 2307/2018). Επειδή η πλειονότητα των ελαιουργείων ανήκει στην υποκατηγορία Α2 ως εκ τούτου απαιτείται ΑΕΠΟ από την αρμόδια Γενική Διεύθυνση της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Οι ΑΕΠΟ για την ασφαλή λειτουργία ενός ελαιουργείου προβλέπουν μεταξύ άλλων δεξαμενή εξάτμισης, δεξαμενή εξισορρόπησης όπου θα φυλάσσεται ο κασίγαρος κατά τη διάρκεια του χειμώνα, στεγανοποίηση κοιλότητας εδάφους με πλαστική μεμβράνη για την αποφυγή διαρροής του αποβλήτου στον υπόγειο υδροφόρο, κατασκευή ειδικών συμπαγών αναχωμάτων, κατασκευή καναλιού διαχείρισης των όμβριων και ένα στέγαστρο που θα κρατήσει μακριά τα όμβρια ύδατα τα οποία αυξάνουν σημαντικά τον όγκο του αποβλήτου.

- Οι Εισαγγελείς και οι προανακριτικοί υπάλληλοι πρέπει να γνωρίζουν ότι τα απόβλητα από την «προπαρασκευή και κατεργασία βρωσίμων ελαίων» περιγράφονται στον ΕΚΑ και άρα η ανεξέλεγκτη διάθεσή τους τιμωρείται και ποινικά και διοικητικά σύμφωνα με το άρθρο 37 του Ν. 4042/2012. Η κρατική επιχορήγηση της επιχείρησης που προκαλεί ρύπανση με τη λειτουργία της διακόπτεται μέχρι την εξόφληση των προστίμων ή τη ρύθμιση τυχόν επιβληθέντων τελεσίδικων διοικητικών κυρώσεων για περιβαλλοντικές παραβάσεις (άρ. 21, παρ. 4 του Ν. 4014/2011).

Συχνότερες παραβάσεις

- Υπέρβαση της εγκεκριμένης δυναμικότητας τυροκομείου (μεγαλύτερη επεξεργασία γάλατος ημερησίως), μη λειτουργία του βιολογικού καθαρισμού, και ανεξέλεγκτη διάθεση του τυρογάλατος σε ρέμα.
- Υπέρβαση της εγκεκριμένης δυναμικότητας ελαιουργείου (μεγαλύτερη επεξεργασία ελαϊοκάρπου ημερησίως) και ανεξέλεγκτη διάθεση του κασίγαρου εντός ρέματος ή επί του εδάφους.
- Οικία, εντός ή εκτός σχεδίου δόμησης, τα οικιακά λύματα της οποίας παροχετεύονται σε παρακείμενο ρέμα ή στο έδαφος.
- Ξενοδοχεία στα οποία δεν λειτουργεί το ιδιωτικό σύστημα επεξεργασίας λυμάτων.

Συχνές ερωτήσεις

Ποιος ευθύνεται σε περίπτωση ρύπανσης από τη μη ασφαλή διάθεση ή διαχείριση λυμάτων;

Ο αρχικός παραγωγός ή κάτοχος των λυμάτων.

Ποιες κυρώσεις αντιμετωπίζει ο κάτοχος ή παραγωγός λυμάτων από τη μη ασφαλή διάθεση ή διαχείριση;

Ποινικές και διοικητικές κυρώσεις. Το ύψος του προστίμου εξαρτάται από τη φύση και την έκταση της προκαλούμενης ρύπανσης ή υποβάθμισης του περιβάλλοντος και τη δυνατότητα αποτροπής τους. Σε περίπτωση όμως έντονης υποβάθμισης ή καθ' υποτροπή πρόκλησης ρύπανσης, ή αν η επιχείρηση παραλείπει να συμμορφωθεί προς τα υποδεικνυόμενα μέτρα, καθώς και όταν η λήψη αποτελεσματικών μέτρων είναι ανέφικτη, δεν αρκεί η επιβολή αλληπάλληλων προστίμων, αλλά προβλέπεται στον νόμο η διακοπή της ρυπογόνου δραστηριότητας.

Υπάρχει υποχρέωση του φυσικού ή νομικού προσώπου που είναι υπεύθυνο για τη διάθεση λυμάτων και ιλύος στα νερά υποδοχής να κοινοποιήσει ενδεχόμενη ή τετελεσμένη ρύπανση από τα λύματά του;

Ναι. Αν από τους ελέγχους που πραγματοποιεί διαπιστώσει δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον και στη δημόσια υγεία, το γνωστοποιεί αμέσως στην αρμόδια υπηρεσία της Περιφέρειας για το περιβάλλον και την υγεία, προκειμένου να καθορισθούν από κοινού το είδος και το χρονοδιάγραμμα των επανορθωτικών μέτρων που θα πρέπει να ληφθούν (άρ. 11, παρ. 4 της ΥΑ 5673/1997).

Υπάρχει υποχρέωση ποινικής δίωξης για ενδεχόμενη ή τετελεσμένη ρύπανση από απόβλητα;

Ναι, σύμφωνα με το άρ. 3β του Ν. 4042/2012.

Ποιες υπηρεσίες/φορείς θα πρέπει να ενημερώνονται σε περιστατικό με υποψία επικίνδυνων υγρών αποβλήτων;

Ο προανακριτικός υπάλληλος ενημερώνει τις αρμόδιες υπηρεσίες της οικείας Περιφέρειας, καθώς και τις υπηρεσίες της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης προκειμένου να διενεργήσουν έλεγχο. Αν συμβεί ατύχημα από επικίνδυνα υγρά απόβλητα, οι Πυροσβεστικές Αρχές λαμβάνουν τα άμεσα μέτρα καταστολής. Αν πρόκειται για μεγάλο ατύχημα σε εγκατάσταση λόγω ύπαρξης επικίνδυνων ουσιών (ΚΥΑ 172058/2016 σε εφαρμογή της Οδηγίας SEVESO) ενημερώνονται τόσο το Γραφείο Πολιτικής Προστασίας της οικείας Περιφέρειας, όσο και η Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

[1] Αυτό σημαίνει ότι ενδέχεται να προκαλέσουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (άρ. 2 και 4 του Ν. 4014/2011).

[2] Τα έργα της κατηγορίας Β χαρακτηρίζονται από τοπικές και μη σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και υπόκεινται σε γενικές προδιαγραφές.

Έλεγχος

- Στην Εθνική Βάση των ΕΕΛ από την Ειδική Γραμματεία Υδάτων το κοινό και οι αρμόδιοι φορείς μπορούν να βρουν τα τεχνικά και λειτουργικά δεδομένα των ΕΕΛ στην Ελλάδα, πληροφορίες για τον τρόπο διάθεσης ή επαναχρησιμοποίησης των λυμάτων και της ιλύος, καθώς και τους περιβαλλοντικούς όρους και τη συμμόρφωση σε αυτούς από κάθε εγκατάσταση.
- Σε περιστατικό πιθανής απόρριψης κατσίγαρου σε ρέμα (μαύρα υγρά και έντονη οσμή)

επιβάλλεται έλεγχος για πιθανή ύπαρξη ελαιουργείου ανάντι του ρέματος. Τα ελαιουργεία είναι καταγεγραμμένα στο Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο και μπορούν να ελεγχθούν από την Περιφέρεια.

- Σε περίπτωση ρέματος με εμφανή σημάδια μόλυνσης/ρύπανσης επιβάλλεται έρευνα στη γύρω περιοχή για πιθανή απόρριψη υγρών αποβλήτων από οικίες/επιχειρήσεις (εντοπισμός αγωγού σύνδεσης λυμάτων κ.λπ.).

Εικόνα 5: Διαρροή κατσίγαρου από ανοιχτή δεξαμενή σε παρακείμενο ρέμα. Πόπη Μπαξεβάνη©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

Δίωξη - επιβολή κυρώσεων

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΔΙΩΞΗ (ενδεχόμενα άλλα προσβαλλόμενα αγαθά)
<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 37 παρ.2 (διοικητικές διαζευκτικά ή σωρευτικά, πρόστιμο, προσωρινή ή οριστική διακοπή λειτουργίας) Ν. 4042/2012. • Άρ. 30 Ν. 1650/1986 όπως τροποποιήθηκε από το άρ. 21 Ν. 4014/2011 (παράβαση αποφάσεων Αποκ. Διοίκησης ή Περιφέρειας; πρόστιμο από 500-2.000.000€). • Άρ. 15 ΥΑ 5673/1997. 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 37 παρ.1 Ν. 4042/2012 (ποινικές κυρώσεις). • Άρ. 28, παρ.1α Ν. 1650/1986 (ποινικές κυρώσεις). • Αυθαίρετο οίκημα που ρυπαίνει το ρέμα (άρ. 286 ΠΚ). 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 16 Ν. 3937/2011 (περιβαλλοντική υποβάθμιση). • Μήπως η οικία που ρυπαίνει το ρέμα είναι αυθαίρετη (άρ. 94 Ν. 4495/2017); • Άρ. 17 ΥΑ 13588/2006 (επικίνδυνα απόβλητα).

Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών

Ενδεικτικές περιπτώσεις	Υπηρεσίες / αρμοδιότητες	
	Καταγγελία / ενημέρωση άλλων υπηρεσιών	Έλεγχος περιστατικού
Υγρά απόβλητα από ξενοδοχείο στο έδαφος χωρίς επεξεργασία με μόλυνση υπόγειου υδροφορέα	 	 <small>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</small>
Υγρά απόβλητα (αστικά, αγροτικά/ζωικά υπολείμματα από ιδιώτες, από πλοία) σε παράκτιο χώρο	Εάν είναι σε προστατευόμενη περιοχή τότε και ΦΔΠΠ <small>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</small>	 <small>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</small>
Υγρά απόβλητα (αστικά, αγροτικά/ζωικά υπολείμματα από ιδιώτες, επιχειρήσεις) σε εκβολή, ρέμα, λίμνη, υγρότοπο	 <small>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</small>	 <small>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</small>
Βιομηχανικά υγρά απόβλητα (από ελαιουργεία, πυρηνελαιουργεία, γαλακτοβιομηχανίες, τυροκομεία κ.λπ.) σε ρέμα	ΕΥΔΑΠ εάν έχει απαγορεύσει τη διάθεση υγρών αποβλήτων στο ρέμα ανεξάρτητα από το βαθμό επεξεργασίας τους 	Η έκθεση ελέγχου τους αναρτάται στο Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο (ΗΠΜ) <small>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</small>

Συνδρομή / εκτέλεση απαιτούμενων μέτρων	Επιβολή διοικητικών κυρώσεων	Υπεύθυνος διαχείρισης
	<p>Αποκεντρωμένη για πρόστιμο από 100€ μέχρι 600.000 € (άρ.13 Ν. 3199/2003). Περιφέρεια: διακοπή επιχείρησης (άρ.13 παρ. 4 Ν. 3199/2003)</p> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>	
	<p>Αν περιστατικό από πλοία τότε Λιμενική αρχή (ΦΕΚ Β' 412/2009)</p> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>	<p>Συλλογή και προσωρινή αποθήκευση: Φορέας διαχείρισης του λιμανιού (αν τα απόβλητα προέρχονται από πλοία και πλωτές εγκαταστάσεις). Διαφορετικά ΦοΔΣΑ</p>
<p>Αποκεντρωμένη για πρόστιμο από 100€ μέχρι 600.000 € (άρ.13 Ν. 3199/2003). Περιφέρεια: διακοπή επιχείρησης (άρ.13 παρ. 4 Ν. 3199/2003)</p> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>		
<p>και κάθε διοικητική αρχή / δημόσιες υπηρεσίες</p> 	 <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>	

Υπόμνημα:

Ελληνική Αστυνομία

Λιμενικό Σώμα

Πυροσβεστική Υπηρεσία

Εισαγγελία

Θηροφυλακή
(Ομοσπονδιακή ή ιδιωτική
Κυνηγετικών Συλλόγων)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Αρμόδιες Υπηρεσίες
Αποκεντρωμένης Διοίκησης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Αρμόδιες Υπηρεσίες Περιφέρειας

ΚΕΑ
ΚΥΜΑΤΟΠΡΩΤΕΣ ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ
ΤΟΥ ΛΗΜΝΟΣΚΕΛΟΥ

Κτηματική Υπηρεσία Δημοσίου

Δήμος και αρμόδιες
δημοτικές υπηρεσίες

Πολίτης / Ιδιώτης / Επιχειρηματίας

Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία

Νόμοι:

Ν. 4042/2012: Ποινική προστασία του περιβάλλοντος - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ - πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ - Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. (ΦΕΚ Α' 24/13-02-2012).

Ν. 4685/2020: Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 κ.λπ. Διατάξεις (ΦΕΚ Α' 92/07-05-2020).

Ν. 3852/2010: Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης (ΦΕΚ Α' 87/07-06-2010).

Ν. 3199/2003: Προστασία και διαχείριση των υδάτων- Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ (ΦΕΚ Α' 280/09-12-2003).

Υπουργικές Αποφάσεις:

ΥΑ 145116/2011: «Μέτρα, όροι & διαδικασίες για επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων» (ΦΕΚ Β' 354/08-03-2011).

ΥΑ 5673/1997: «Μέτρα και όροι για την επεξεργασία αστικών λυμάτων» (ΦΕΚ Β' 192/14-03-1997).

ΥΑ ΕΙβ. 221: «Διάθεση λυμάτων και βιομηχανικών Αποβλήτων» (ΦΕΚ Β' 138/24-02-1965).

ΚΥΑ 59388/1988: «Τρόπος, όργανα και διαδικασία επιβολής και είσπραξης των διοικητικών προστίμων του άρθρου 30 του Ν. 1650/1986» (ΦΕΚ Β' 638/31-08-1988).

ΥΑ 19661/1999: Τροποποίηση της 5673/400/97 (Επεξεργασία αστικών λυμάτων) (ΦΕΚ Β' 181/1/29-09-1999).

Εγκύκλιοι:

Εγκύκλιος Αρ. Πρωτ. Οικ. 191645/2013 της Ειδικής Γραμματείας Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος «Διευκρινίσεις για τη διάθεση υγρών αποβλήτων σε επιφανειακούς υδάτινους αποδέκτες μετά την έκδοση του Ν. 4042/2012».

Σύνδεσμοι:

Ειδική Γραμματεία Υδάτων. Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων Βάση Δεδομένων Παρακολούθησης Λειτουργίας, πρόσβαση στο:

<http://astikalimata.ypeka.gr/default.aspx>, ανευρέθηκε στις 14 Ιουλίου 2020.

Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο, πρόσβαση στο <https://eprm.ypern.gr/>, ανευρέθηκε στις 16 Ιουλίου 2020.

Κεφάλαιο 3. Ρέματα

Πόπη Μπαξεβάνη©ΠΚ-ΜΦΙΚ

Κεφάλαιο 3. Ρέματα

Ρέματα είναι οι πτυχώσεις της επιφάνειας της γης μέσω των οποίων συντελείται η απορροή των πλεοναζόντων υδάτων της ξηράς προς τη θάλασσα. Τα ρέματα ανήκουν στο σύστημα των επιφανειακών υδάτων σε σχέση με τον Ν. 3199/2003. Ο Ν. 4258/2014 αποτελεί ειδικό νομοθέτημα για τα ρέματα. Στην έννοια του υδατορέματος περιλαμβάνονται οι ποταμοί, τα ρυάκια, οι χείμαρροι. Επίσης, τα ρέματα αποτελούν δημόσια κτήματα με την έννοια ότι ανήκουν στη Δημόσια Περιουσία του Κράτους (όπως ο κοινόχρηστος χώρος του αιγιαλού, της παραλίας, των οδών κ.τ.λ.) σύμφωνα με το άρ.1 του ΑΝ 263/1968.

Ορισμός εγκλήματος

Στα ρέματα διαπράττονται πολλές παραβάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (για παράδειγμα, οποιαδήποτε παρέμβαση προκαλεί μεταβολή ή αλλοίωση της κοίτης ενός ποταμού ή ρέματος, η ρύπανση των υδάτων, η αφαίρεση στοιχείων χωρίς την απαραίτητη άδεια π.χ. άμμο, χαλίκια, κροκάλες, η καταστροφή της φυσικής βλάστησης, η όχληση/θανάτωση ειδών της άγριας πανίδας των οποίων το ρέμα αποτελεί ενδιαίτημα). Η απόφαση για το ποιά κύρωση θα επιβληθεί εξαρτάται από το είδος της επέμβασης.

Βασικές αρχές

- Η ύπαρξη δασικής βλάστησης στα υδατορέματα προσδίδει δασικό χαρακτήρα στις υποκείμενες εκτάσεις και διέπεται από τις προστατευτικές διατάξεις της δασικής νομοθεσίας. Το ίδιο ισχύει και για τα υδατορέματα όπου απουσιάζει η δασική βλάστηση, εφόσον περικλείονται ή συνορεύουν με εκτάσεις δασικού χαρακτήρα. Η Δασική Αρχή καθορίζει αν και πώς θα γίνει η απομάκρυνση της φυόμενης δασικής βλάστησης επί υδατορεμάτων.
- Οριοθέτηση είναι η πράξη επικύρωσης του καθορισμού των οριογραμμών του υδατορέματος από τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Αυτές οι οριογραμμές περιλαμβάνουν τις όχθες του ρέματος, τις γραμμές πλημμύρας, και κάθε στοιχείο του ρέματος που πρέπει να προστατευτεί.
- Στα ρέματα των οποίων οι οριογραμμές έχουν καθοριστεί, η ανέγερση κτιρίων ή εγκαταστάσεων ή περιτοιχισμάτων και γενικά η δόμηση ρυθμίζεται ως εξής:
  - α) Απαγορεύεται απολύτως η δόμηση μέσα στην έκταση που περικλείεται από τις οριογραμμές του ρέματος.

Εικόνα 6: Οικισμός εντός εκβολής ρέματος και επί αιγιαλού. Πόπη Μπαξεβάνη©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

β) Καθορίζονται οι αποστάσεις δόμησης σε 10 μέτρα εκατέρωθεν των γραμμών πλημμύρας για τις εντός σχεδίου και εντός ορίων οικισμών περιοχές.

γ) Καθορίζονται οι αποστάσεις δόμησης σε 20 μέτρα εκατέρωθεν των γραμμών πλημμύρας για τις εκτός σχεδίου περιοχές.

- Στα υδατορέματα στα οποία δεν έχει γίνει καθορισμός των οριογραμμών τους, η δόμηση επιτρέπεται εκτός των γραμμών πλημμύρας και των όχθων του υδατορέματος.
- Δεν απαιτείται οριοθέτηση για την εκτέλεση εργασιών καθαίρεσης αυθαιρέτων κατασκευών, για την άρση προσχώσεων, για τον καθαρισμό της κοίτης, και για τα μικρά υδατορέματα.
- Για τις αμμοληψίες απαιτείται οριοθέτηση του ρέματος.
- Τα έργα διευθέτησης και αντιπλημμυρικής προστασίας απαιτούν οριοθέτηση και περιβαλλοντική αδειοδότηση.

Συχνότερες παραβάσεις

- Απόρριψη αδρανών υλικών (μπαζα) σε ρέματα.
- Επεμβάσεις στις κοίτες (επιχώσεις).
- Αυθαίρετη δόμηση πλησίον των ρεμάτων.
- Έργα αντιπλημμυρικής προστασίας από ιδιώτη ή και ΟΤΑ χωρίς να έχει προτείνει φάκελο οριοθέτησης και χωρίς να έχει λάβει περιβαλλοντική αδειοδότηση.
- Άντληση νερού χωρίς άδεια χρήσης ύδατος.
- Απόρριψη απορριμμάτων.

Συχνές ερωτήσεις

Υπάρχει κάποιο αρχείο ή βάση δεδομένων σχετικά με τις διοικητικές πράξεις οριοθέτησης υδατορεμάτων;

Η Διεύθυνση Υδάτων της εκάστοτε Αποκεντρωμένης Διοίκησης τηρεί ηλεκτρονικό αρχείο στο οποίο καταχωρούνται οι διοικητικές πράξεις οριοθέτησης υδατορεμάτων συνοδευόμενες από τους αντίστοιχους φακέλους οριοθέτησης.

Έλεγχος

- ▶ Που ακριβώς έγινε η επέμβαση και τί έκταση καταλαμβάνει;
- ▶ Τί είδους επέμβαση είναι;
- ▶ Από ποιόν/ποιούς έγινε;
- ▶ Τί ορατά αποτελέσματα έχει;
- ▶ Υπάρχει ιδιαίτερο καθεστώς προστασίας για το συγκεκριμένο υδάτινο σώμα και ποιο είναι αυτό;
- ▶ Παρουσιάζει η φυσική βλάστηση και ο περιβάλλον χώρος ιδιαιτερότητες/ διαφοροποιήσεις από τις τυπικές;

Εικόνα 7: Χώρος αποθήκευσης γεωργικών υπολειμμάτων εντός ρέματος. Πόπη Μπαξεβάνη©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

Δίωξη - επιβολή κυρώσεων

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΔΙΩΞΗ (ενδεχόμενα άλλα προσβαλλόμενα αγαθά)
<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 13 Ν. 3199/2003 (ρύπανση ή υποβάθμιση ύδατος). • Άρ. 17 ΠΔ 21/1924 (απαγόρευση κατασκευής έργων στην κοίτη και περιοχή πλημμυρών). • Άρ. 30 Ν. 1650/1986. 	<ul style="list-style-type: none"> • Α. 286 ΠΚ (παραβίαση κανόνων οικοδομικής άδειας). • Άρ. 94, παρ. 8, περ. β' Ν. 4495/2017 (αυθαίρετο). • Άρ. 14 Ν. 3199/2003. 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 37 Ν. 4042/2012 (απόβλητα). • Άρ. 21 Ν. 4014/2011. • Άρ. 13 παρ. 4α Ν. 3937/2011 (κίνηση οχημάτων σε ρέματα). • Άρ. 280 ΔΚ (καταπάτηση δημόσιας δασικής έκτασης). • Άρ. 71 Ν. 998/1979 (ανεπίτρεπτη μεταβολή χρήσης).

Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών

Ενδεικτικές περιπτώσεις	Υπηρεσίες / αρμοδιότητες
	Καταγγελία / έλεγχος
Παράνομη απόρριψη στερεών αποβλήτων στην κοίτη υδατορέματος	<p>Διεύθυνση Τεχνικών Έργων (άρ. 186 Ν. 3852/2010 παρ. ΣΤ' εδ.15 και άρ. 224 Ν.4555/2018 - αστυνόμευση, έλεγχο της κατάστασης που βρίσκεται η κοίτη του ρέματος)</p> <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>
Αμμοληψία ή εξόρυξη εντός κοίτης χειμάρρου, ποταμού ή ιδιωτικού χώρου	
Κατάληψη και επιχώσεις ρέματος που βρίσκεται εντός δάσους/δασικής έκτασης	 <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>
Ρύπανση ρέματος με οικιακά λύματα ή απόβλητα ελαιουργείου, τυροκομείου	

Αυτοψία	Κυρώσεις και αποκατάσταση
 <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>	<p>Διεύθυνση Τεχνικών Έργων (άρ. 186 του Ν. 3852/2010 παρ. Στ' εδ.15 και άρ. 224 Ν. 4555/2018 - καθαρισμός)</p> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>
 <p>ΚΕΔ ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ</p>	<p>Μέτρα προστασίας (άρ. 78 ΠΔ 142/2017)</p> <p>ΚΕΔ ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ</p>
 <p>ΚΕΔ ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ</p>	 <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>
 <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>	 <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>

Κεφάλαιο 4. Πετρελαική ρύπανση

Κεφάλαιο 4. Πετρελαϊκή ρύπανση

Εισαγωγή

Στην Κρήτη και κατά τη διάρκεια του έργου καταγράφηκε μία σχετική περίπτωση υποβάθμισης του θαλάσσιου περιβάλλοντος από πετρελαϊκά προϊόντα που αφορούσε σε πλατφόρμα αποθήκευσης και ανεφοδιασμού πετρελαίου. Η περιοχή (νησίδα Απόστολος Παύλος, στον κόλπο των Καλών Λιμένων) ανήκει στο Δίκτυο NATURA 2000 με κωδικό GR4310013. Στη νησίδα γίνονται περίπου 900 ανεφοδιασμοί ετησίως.

Ορισμός εγκλήματος

Σύμφωνα με το άρ. 6 του Ν. 4037/2012, η απόρριψη ρυπογόνων ουσιών (πετρέλαιο και επιβλαβείς υγρές ουσίες που μεταφέρονται χύδην) από την οποία προκαλείται υποβάθμιση της ποιότητας του θαλάσσιου ύδατος τιμωρείται ποινικά:

Με κάθειρξη μέχρι 10 ετών και χρηματική ποινή από 3.000 έως 300.000€.	Α) Αν, εξαιτίας της σοβαρότητας της υποβάθμισης, δημιουργείται κίνδυνος θανάτου ή βαριάς σωματικής βλάβης ή ευρεία οικολογική διατάραξη ή καταστροφή.
Με φυλάκιση τουλάχιστον 1 έτους και χρηματική ποινή από 1.500 έως 50.000€.	Β) Στις υπόλοιπες περιπτώσεις.
Με φυλάκιση τουλάχιστον 6 μήνες και χρηματική ποινή από 1.000 έως 15.000€.	Γ) Επαναλαμβανόμενες μικρής σημασίας απορρίψεις, οι οποίες, όχι μεμονωμένα αλλά σε συνδυασμό μεταξύ τους και εν όψει της τοπικής και χρονικής ενότητας, επιφέρουν υποβάθμιση της ποιότητας του θαλάσσιου ύδατος.

Εντούτοις, η ποινική δίωξη ασκείται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του άρ. 13 του Ν. 743/1977. Οι ποινικές κυρώσεις αυτού του νόμου προβλέπουν φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών σε όποιον με πρόθεση προκαλεί σοβαρή ρύπανση. Άρα, η ελάχιστη ποινή είναι μικρότερη και οι προϋποθέσεις αυστηρότερες. Βέβαια, το ύψος των διοικητικών κυρώσεων που επιβάλλονται από το Λιμενικό Σώμα σύμφωνα με το άρ. 13β του Ν. 743/1977 έχει πλέον αυξηθεί με βάση το ΠΔ 108/2019.

Εικόνα 9: Ξεβρασμένο βαρέλι με πετρελαϊκό προϊόν σε παραλία της νότιας Κρήτης (Δεκέμβριος 2018). ©Γιόπη Μπαξεβάνη.

Βασικές αρχές

Απαγορεύεται η απόρριψη στις ακτές, στα λιμάνια και στα ελληνικά χωρικά ύδατα πετρελαίου, πετρελαιοειδών μιγμάτων, επιβλαβών ουσιών ή μιγμάτων αυτών και πάσης φύσεως αποβλήτων, λυμάτων και απορριμμάτων από τα οποία μπορεί να προκληθεί ρύπανση της θάλασσας και των ακτών (άρ. 3 Ν. 743/1977).

Συχνότερες παραβάσεις

- Κατά τη διαδικασία φορτοεκφόρτωσης συχνές απορρίψεις πετρελαίου (εκούσιες διαφυγές από τα στόμια).
- Ακούσιες απορρίψεις για τα σεντινόνερα, τα κατάλοιπα στον χώρο του μηχανοστασίου, τις πλύσεις των δεξαμενών, το άδειασμα του θαλάσσιου νερού με κατάλοιπα πετρελαίου που είναι απαραίτητο για να είναι τεχνητά δυνατή η πλεύση όταν το πετρελαιοφόρο ταξιδεύει χωρίς πετρέλαιο.

Συχνές ερωτήσεις

Τι είναι ρύπανση; (ΠΔ 55/1998)

Η παρουσία στη θάλασσα κάθε ουσίας, η οποία:

- α) αλλοιώνει τη φυσική κατάσταση του θαλασσινού νερού, ή
- β) το καθιστά επιβλαβές για την υγεία του ανθρώπου ή την πανίδα και χλωρίδα των βυθών και γενικά ακατάλληλο για τις προβλεπόμενες κατά περίπτωση χρήσεις του.

Τι είναι οι ευκολίες υποδοχής;

Είναι χερσαίες ή πλωτές εγκαταστάσεις, οι οποίες προορίζονται ή χρησιμοποιούνται για την παραλαβή και παραπέρα διάθεση από τα πλοία και δεξαμενόπλοια, καταλοίπων και πετρελαιοειδών μιγμάτων, τοξικών και δηλητηριωδών ουσιών, απορριμμάτων, υπολειμμάτων φορτίου, λυμάτων και γενικά κάθε ουσίας ή αντικειμένου, η εκβολή ή η διαφυγή των οποίων στη θάλασσα όπως και αν προκαλείται, μπορεί να προκαλέσει ρύπανση.

Τι πρέπει να κάνει ο πλοίαρχος ή ο διευθυντής της εγκατάστασης σε περίπτωση ρύπανσης ή πιθανού κινδύνου πρόκλησης αυτής;

Να ενημερώσει τη Λιμενική Αρχή, να λάβει άμεσα κάθε πρόσφορο μέτρο για την αποτροπή, περιορισμό και αντιμετώπιση της ρύπανσης. Αν αδυνατεί (ευθύνεται για κάθε καθυστέρηση), να το αναθέσει σε αναγνωρισμένες επιχειρήσεις αντιμετώπισης της ρύπανσης.

Ποια λιμενική αρχή είναι αρμόδια για τη διαπίστωση της παράβασης και την επιβολή προστίμου;

Η πλησιέστερη προς τον τόπο της παράβασης Λιμενική Αρχή ή η Αρχή του πρώτου λιμανιού κατάπλου του πλοίου μετά την παράβαση.

Εκτός από την επιβολή προστίμου, η Λιμενική Αρχή καταλογίζει τις δαπάνες για την αποκατάσταση των ζημιών;

Ναι, με αιτιολογημένη απόφασή της καταλογίζει σε βάρος του υπαίτιου της ρύπανσης και των συνυπευθύνων του (για πλοία και δεξαμενόπλοια ο πλοιοκτήτης και για εγκαταστάσεις ο ιδιοκτήτης της) τις δαπάνες στις οποίες υποβλήθηκε το Δημόσιο και οι ΟΤΑ για την αποτροπή ή την αντιμετώπιση της ρύπανσης.

Συμβουλές (τι να προσέχω;)

- Η απόφαση της Λιμενικής Αρχής που επιβάλλει το διοικητικό πρόστιμο εκδίδεται, όχι μόνο κατά του υπαίτιου της παράβασης, αλλά και εναντίον όλων των συνυπευθύνων του.
- Η Λιμενική Αρχή μπορεί να χρησιμοποιεί το προσωπικό και τα μέσα του Σταθμού Καταπολέμησης της Ρύπανσης των Χανίων και σε άλλη περιοχή της Κρήτης και να αναθέτει σ' αυτούς επιπλέον καθήκοντα, που ανάγονται στην αστυνόμευση της ναυσιπλοΐας και την προστασία της ανθρώπινης ζωής στη θάλασσα.
- Η Μεσόγειος Θάλασσα αποτελεί ειδική περιοχή (λόγω των οικολογικών συνθηκών και του χαρακτήρα της θαλάσσιας κυκλοφορίας ισχύουν ειδικά μέτρα για την πρόληψη της ρύπανσης στη θάλασσα από πετρέλαιο). Για παράδειγμα, απαγορεύεται κάθε απόρριψη στη θάλασσα πετρελαίου ή πετρελαιοειδούς μίγματος από οποιοδήποτε πετρελαιοφόρο και οποιοδήποτε μη πετρελαιοφόρο πλοίο ολικής χωρητικότητας άνω των 400 κόρων. Τα πλοία αυτά πρέπει να κρατάνε τις αποστραγγίσεις πετρελαίου, τα κατακαθήματα, τα νερά πλύσεως των δεξαμενών και να τα απορρίπτουν στις εγκαταστάσεις υποδοχής (Παράρτημα V Ν. 1269/1982).

Δίωξη - επιβολή κυρώσεων

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΔΙΩΞΗ (ενδεχόμενα άλλα προσβαλλόμενα αγαθά)
<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 8 Ν. 4037/2012. • Άρ. 30 Ν. 1650/1986 (υπέρβαση ΜΠΕ). • Άρ. 13β Ν. 743/1977 (πρόστιμο από Λιμενική αρχή μέχρι 100.000€). 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 6 Ν. 4037/2012. • Άρ. 13 παρ.1α Ν. 743/1977. 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 13 και 14 Ν. 3199/2003 (μεταβατικά ύδατα). • Άρ. 21 Ν. 3983/2011 (υποβάθμιση θαλάσσιου περιβάλλοντος).

Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών

Ενδεικτικές περιπτώσεις	Υπηρεσίες / αρμοδιότητες
	Καταγγελία
Απόρριψη πετρελαίου από πλοίο σε λιμάνι που υποβαθμίζει την ποιότητα του θαλάσσιου ύδατος	Χειριστές αεροσκαφών της ΥΠΑ, πλοίαρχοι και κυβερνήτες εμπορικών πλοίων, Περιφερειακός Σταθμός Καταπολέμησης Ρύπανσης
Μεταγίσεις πετρελαίου σε εγκαταστάσεις χωρίς να τηρούνται τα απαραίτητα μέτρα	Χειριστές πολεμικών αεροσκαφών και ελικοπτέρων (έκθεση), κυβερνήτες πολεμικών πλοίων, Περιφερειακός Σταθμός Καταπολέμησης Ρύπανσης, Τελωνείο

Έλεγχος / διαπίστωση	Επιβολή προστίμου
Κρατικά εργαστήρια για ουσίες που χύθηκαν στη θάλασσα από τα πλοία ή τις εγκαταστάσεις ξηράς 	
	Μέχρι 100.000€ (ακόμα κι αν δεν προκλήθηκε ρύπανση)

Υπόμνημα:

Ελληνική Αστυνομία

Λιμενικό Σώμα

Πυροσβεστική Υπηρεσία

Εισαγγελία

Θηροφυλακή
(Ομοσπονδιακή ή ιδιωτική
Κυνηγετικών Συλλόγων)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Αρμόδιες Υπηρεσίες
Αποκεντρωμένης Διοίκησης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Αρμόδιες Υπηρεσίες Περιφέρειας

Κτηματική Υπηρεσία Δημοσίου

Δήμος και αρμόδιες
δημοτικές υπηρεσίες

Πολίτης / Ιδιώτης / Επιχειρηματίας

Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία

Νόμοι:

Ν. 743/1977: Προστασία θαλάσσιου περιβάλλοντος (ΦΕΚ Α' 319/17-10-1977).

Ν. 4037/2012: «Για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/35/ΕΚ σχετικά με τη ρύπανση από τα πλοία και τη θέσπιση κυρώσεων, περιλαμβανομένων των ποινικών κυρώσεων, για αδικήματα ρύπανσης, και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 10/30-01-2012).

Ν. 1269/1982: «Για την κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης "περί πρόληψης της ρυπάνσεως της θαλάσσης από πλοία" του 1973 και του Πρωτοκόλλου του 1978, που αναφέρεται σε αυτή τη Σύμβαση» (ΦΕΚ Α' 89/21-07-1982).

Προεδρικά Διατάγματα:

ΠΔ 55/1998: Προστασία Θαλάσσιου Περιβάλλοντος (ΦΕΚ Α' 58/20-03-1998).

Άλλα:

Γεωργιακάκης, Π., Μπαξεβάνη Κ., Προμπονάς Μ. & Σ. Ξηρουχάκης (επιμ.). 2017. Πρακτικά Εθνικού Συνεδρίου «Περιβαλλοντική Ευθύνη, Πρόληψη και Αποκατάσταση: Προκλήσεις και Ευκαιρίες για την Προστασία της Βιοποικιλότητας στην Ελλάδα». 8-10 Σεπτεμβρίου 2017, Ηράκλειο. Πανεπιστήμιο Κρήτης- Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, 288 σελίδες.

Μέρος Β'

Προστασία βιοποικιλότητας

Κεφάλαιο 1. Λαθροθηρία

Πότη Μπαξεβάνη©ΠΚ-ΜΦΚ

Κεφάλαιο 1.

Λαθροθηρία

Εισαγωγή

Η παράνομη θήρα-λαθροθηρία είναι μια συνήθης πρακτική κυνηγιού σε όλο τον πλανήτη με σοβαρές επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα και την άγρια πανίδα ενός τόπου, καθώς πιέζει πλέον του δέοντος τους πληθυσμούς των άγριων ειδών, ιδιαίτερα στις νησιωτικές περιοχές. Η Κρήτη, για το μέγεθός της και το είδος και τον αριθμό των θηραμάτων, παρουσιάζει σχετικά μεγάλα ποσοστά λαθροθηρίας, όπως αποτυπώνεται από την έρευνα που διεξάγει το έργο **LIFE Natura Themis** μέσω των Παρατηρητηρίων Περιβαλλοντικού Δικαίου ανατολικής και δυτικής Κρήτης.

Ορισμός εγκλήματος/υποκατηγορίες

Λαθροθηρία σημαίνει κυνήγι παραβαίνοντας τους κανόνες (Δασικός κώδικας, Νόμος περί προστασίας δασών, ετήσια δασική αστυνομική διάταξη θήρας, σχετικές αποφάσεις Αποκεντρωμένης Διοίκησης κ.τ.λ.)

Ο παρακάτω Πίνακας περιλαμβάνει μερικές ενδεικτικές υποκατηγορίες της λαθροθηρίας και τις προβλεπόμενες ποινές τους (να σημειώσουμε ότι τα πταίσματα στα οποία προβλεπόταν κράτηση έχουν καταργηθεί. Βέβαια, δεν πρέπει να μείνουν ατιμώρητα· δίωξη μπορεί να ασκηθεί για υποβάθμιση του περιβάλλοντος):

Χρήση παγίδων, δίχτυων, βρόγχων, καθρεπτών, αγκίστρων, ελκυστικών φώτων	Φυλάκιση μέχρι 2 έτη και χρηματική ποινή
Εισαγωγή, εμπορία, κατασκευή των παραπάνω οργάνων	Ίδια ποινή
Μεταφορά σε όχημα κυνηγετικού όπλου εκτός θήκης, με φυσίγγια	Κράτηση και στέρωση της άδειας θήρας για ένα έτος
Χρήση ελαστικής σφενδόνης, κραχτών, ομοιωμάτων	Κράτηση ή πρόστιμο
Η καταστροφή των φωλιών των πτηνών, η αφαίρεση των αυγών και των νεοσσών και η αγοραπωλησία τους	Κράτηση ή/και πρόστιμο
Η μεταφορά ζώντων θηραμάτων και η διατήρηση σε αιχμαλωσία ωδικών πτηνών	Ίδια ποινή
Η θήρα με ενέδρες, δηλαδή καρτέρι, Άρθρο 258, παρ. 3β ΔΚ	Ίδια ποινή
Η χρήση μηχανοκίνητων πλωτών μέσων για τη θήρα υδροβίων πτηνών εντός λιμνών, ποταμών, λιμνοθαλασσών κ.τ.λ.	Φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών
Θήρα εντός πόλεων, κωμοπόλεων, ή εντός του πυρήνα των εθνικών δρυμών	Φυλάκιση μέχρι 1 έτος ή χρηματική ποινή
Ο φονεύων ενδημικό θήραμα χωρίς άδεια θήρας	Φυλάκιση μέχρι 2 ετών ή/και χρηματική ποινή.
Θήρα εκτός της κυνηγετικής περιόδου	Ίδια ποινή
Θήρα μη αναπτυγμένων θηραμάτων, σύλληψη κάθε είδους θηράματος, καταστροφή/ διατάραξη φωλιών, συλλογή αυγών, μόλυνση υδατοσυλλογών/ ποτιστρών και διατάραξη της πανίδας γενικά.	Ίδια ποινή

Βασικές αρχές

Γενικές απαγορεύσεις (άρ. 258 ΔΚ)

- Χρήση πλωτών μηχανοκίνητων μέσων.
- Μεταφορά όπλου εκτός θήκης.
- Μεταφορά όπλου χωρίς άδεια.
- Θήρα πλέον του ενός λαγού και πλέον των τεσσάρων περδίκων.
- Θήρα αιγάγρου.
- Αγοραπωλησία θηράματος σε περίοδο απαγόρευσης της θήρας.

Οι όροι και οι προϋποθέσεις άσκησης θήρας στις ΕΚΠ ορίζονται στο ΠΔ 453/1977 (ΦΕΚ Α' 141). Για παράδειγμα, στις ΕΚΠ απαγορεύεται η θήρα μη ανεπτυγμένων θηραμάτων, η θήρα κατά την περίοδο χιονοπτώσεων κ.τ.λ. Κάθε κυνηγός μπορεί να χρησιμοποιεί μέχρι δύο κυνηγετικούς σκύλους, όχι όμως ιχνηλάτες - διώκτες.

Απαγορεύεται το κυνήγι εντός αρχαιολογικών χώρων και μνημείων χωρίς άδεια του Υπουργού Πολιτισμού.

Τι ισχύει για τη θήρα των πτηνών:

- Η θηρευτική δραστηριότητα απαγορεύεται κατά την περίοδο φωλεοποίησης, αναπαραγωγής και εξαρτήσεως, καθώς και, προκειμένου για αποδημητικά είδη, κατά την περίοδο αναπαραγωγής και κατά την επιστροφή τους στον τόπο φωλεοποίησης (άρ. 7 της ΥΑ 37338/2010).
- Για όλα τα είδη της άγριας ορνιθοπανίδας απαγορεύεται ο φόνος, η σύλληψη των φωλιών και αυγών, η σκόπιμη ενόχληση, η εμπορική εκμετάλλευση, η διατήρηση σε αιχμαλωσία (με την επιφύλαξη των διατάξεων για τα θηρεύσιμα είδη, για όλα τα είδη της άγριας ορνιθοπανίδας). Η παράβασή τους τιμωρείται ποινικά με φυλάκιση 20 ημερών έως 1 έτος και χρηματική ποινή και διοικητικό πρόστιμο από 500-1.000€ (άρ. 6 της ΥΑ 37338/2010).
- Εντός των ΖΕΠ απαγορεύεται η θήρα από υπερυψωμένες εγκαταστάσεις, η μέθοδος μαζικής σύλληψης, η θήρα πτηνών όταν στέκονται σε ηλεκτρικούς στύλους, η θήρα με μηχανοκίνητα πλωτά μέσα 300 μέτρα από τις ακτές των λιμνών, κ.τ.λ. (άρ. 8 και Παράρτημα ΙΙΙ της ΥΑ 37338/2010).

- Απαγορεύεται η χρήση σκαγιών μολύβδου για τη θήρα πτηνών σε υγροτοπικά οικοσυστήματα (άρ. 8, παρ. 4 της ΥΑ 37338/2010). Τα ελεγκτικά όργανα επιβάλλουν διοικητικές κυρώσεις. Προβλέπονται επίσης ποινικές κυρώσεις (άρ. 11 της ΥΑ 37338/2010). Πλέον η απαγόρευση αυτή ισχύει ανεξάρτητα από το θήραμα.

Τι ισχύει για τη θήρα θηλαστικών:

- Απαγορεύεται η χρήση παγίδων, ελαστικής σφενδόνης, διχτυών σύλληψης άγριων ζώων, η εμπορία, κατασκευή και εισαγωγή αυτών των οργάνων, η χρησιμοποίηση ασυρμάτων για συντονισμό δράσης κατά τη θήρα.
- Με ΠΔ από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (πρώην Υπ. Γεωργίας) δύναται να απαγορεύεται η σύλληψη άγριων ζώων χωρίς άδεια της δασικής αρχής (άρ. 80, παρ. 5 ΔΚ).

Συχνότερες παραβάσεις

- Κυνήγι λαγού κατά τις νυχτερινές ώρες (ενώ η θήρα επιτρέπεται μόνο κατά τη διάρκεια της μέρας).
- Κυνήγι με συρματοπαγίδες, ή με αυτοσχέδιες κατασκευές για παγίδευση τριχωτών θηραμάτων ή με ειδικά διαμορφωμένες φυλάχτρες, μέσα στην άμμο και κοντά στην ακτή και με πλαστικά ομοιώματα.
- Κυνήγι χωρίς άδεια (θεωρημένη από τη Δασική Αρχή).
- Κίνηση οχήματος κάνοντας χρήση φακού μεγάλης εμβέλειας- προβολέα τη νύχτα με συνεπιβάτες.
- Παράνομη θήρα πτηνών (π.χ. από υπερυψωμένες εγκαταστάσεις ή σε απαγορευμένο χώρο).
- Κατοχή δραστικής ουσίας που χρησιμοποιείται σε «φόλες».
- Χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων (φόλες).
- Παράνομη εκπαίδευση κυνηγόσκυλου.

Συχνές ερωτήσεις

Τι πρέπει να κάνει όποιος βρει νεκρά πτηνά της άγριας ορνιθοπανίδας;

Πρέπει να τα παραδώσει στις Δασικές ή Αστυνομικές Αρχές ή τουλάχιστον να τις ενημερώσει για την περισυλλογή τους.

Ποια είναι τα καθήκοντά μου σε περίπτωση παράνομης θήρας;

Πρέπει να κάνω έρευνα σε κάθε κυνηγετικό σάκο και μηχανοκίνητο μέσο ακόμα και σωματική έρευνα. Σε περίπτωση παράβασης, κατάσχω την άδεια θήρας, τα όπλα κι όλα τα χρησιμοποιηθέντα μέσα για την ενέργεια της παράνομης θήρας, καθώς και τα θηράματα σε οποιαδήποτε κατάσταση κι αν βρίσκονται αυτά. Όσοι αρνούνται να υποβληθούν σε έλεγχο τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι 1 έτος ή/και με χρηματική ποινή.

Τι είναι οι φύλακες θήρας και τι ισχύει γι' αυτούς;

Η Δασική Νομοθεσία προβλέπει την πρόσληψη ιδιωτικών φυλάκων θήρας από τις κυνηγετικές οργανώσεις με σκοπό τη φύλαξη και την προστασία της άγριας ζωής (άρ. 267 ΔΚ). Οι φύλακες θήρας εξομοιώνονται ως προς την επιτέλεση των καθηκόντων τους με τους δασοφύλακες. Μπορούν να προβαίνουν σε όλες τις προανακριτικές πράξεις για τις παραβάσεις των περί θήρας διατάξεων. Επίσης, η άρνηση των κυνηγών να δεχτούν έλεγχο από τους θηροφύλακες αποτελεί ποινικό αδίκημα (αντίσταση κατά της αρχής, απείθεια, άρθρα 167 και 169 ΠΚ).

Τι υποχρεώσεις κοινοποίησης έχουν οι Κυνηγετικές Οργανώσεις;

Οι Κυνηγετικές Ομοσπονδίες καταρτίζουν προγράμματα κίνησης των θηροφυλάκων, τα οποία κοινοποιούν στις οικείες Δασικές Αρχές.

Ποιοι μπορούν να παρίστανται προς υποστήριξη της κατηγορίας σε δίκες για αδικήματα που αφορούν στην προστασία της θήρας;

Πολιτικώς ενάγοντες μπορούν να είναι τα Κέντρα Περιθαλψής Άγριας Πανίδας, οι Κυνηγετικές Οργανώσεις (άρ. 267 ΔΚ), και οι Περιβαλλοντικές Οργανώσεις όταν ασκηθεί δίωξη για υποβάθμιση του περιβάλλοντος (άρ. 28, παρ. 7 Ν. 1650/1986).

Τι ισχύει αν κάποιος σκοτώσει κατά λάθος ένα άγριο είδος (προστατευόμενο) αντί για έναν λαγό που ήθελε να σκοτώσει;

Σε αυτή την περίπτωση ο δράστης έχει πραγματική πλάνη (δεν έχει δόλο). Αγνοεί ότι με τη συμπεριφορά του θανατώνει προστατευόμενο είδος της άγριας πανίδας (άρ. 3, παρ. στ' Ν. 4042/2012 που τιμωρείται με το άρ. 28 Ν. 1650/1986) και άρα δεν μπορεί να τιμωρηθεί. Επειδή όμως το έγκλημα της θανάτωσης προστατευόμενου είδους άγριας πανίδας τιμωρείται όταν τελείται από αμέλεια, μπορεί να τιμωρηθεί γι' αυτό (άρ. 28, παρ. 2 εδ. β Ν. 1650/1986). Βέβαια αν η συμπεριφορά του δράστη αφορά αμελητέα ποσότητα αυτού του είδους και έχει αμελητέο αντίκτυπο στο καθεστώς διατήρησής του, τότε δεν τιμωρείται (άρ. 3, παρ. στ' Ν. 4042/2012).

Έλεγχος

- Ελέγχουμε εάν υπάρχει Δασική Απαγορευτική Διάταξη θήρας από τη Διεύθυνση Δασών.
- Εντοπίζεται κυνηγός με σκυλιά. Ελέγχουμε εάν έχει προβεί στην ηλεκτρονική σήμανση και καταγραφή τους (άρ. 4, παρ. 5 Ν. 4039/2012).
- Σε περίπτωση περιστατικού θήρας εντός ΚΑΖ, στον φάκελο της δικογραφίας επισυνάπτουμε και την απόφαση της Αποκεντρωμένης Διοίκησης για την ίδρυσή του.
- Σε περίπτωση που κάποιος κυνηγός καταλαμβάνεται επ' αυτοφώρω να κυκλοφορεί με το όχημά του εντός του οδικού δασικού δικτύου ελέγχουμε εάν οι Δασικές Αρχές με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, για λόγους προστασίας της άγριας πανίδας, της αυτοφυούς χλωρίδας και των βιοτόπων τους, έχουν εκδώσει απόφαση απαγόρευσης κυκλοφορίας (πρόστιμο από 150-450€ περίπου και φυλάκιση από 2 έως 6 μήνες).

- Καταλαμβάνεται κυνηγός να εκγυμνάζει τον κυνηγετικό του σκύλο εκτός των καθορισμένων από την οικεία Δ/νση Δασών ζωνών εκγύμνασης σκύλων. Κατάσχονται όλα τα μέσα της παράβασης, δηλαδή τα κυνηγετικά σκυλιά. Ελέγχεται αν φέρει και κυνηγετικό όπλο. Αν ναι, τότε διώκεται και για παράνομη θήρα.
- Εντοπίζεται αδέσποτος σκύλος θήρας. Πρέπει να δηλώνεται αμέσως στο Δασαρχείο, τον πλησιέστερο Κυνηγετικό Σύλλογο, την Αστυνομία, τον Φορέα Διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής (εάν πρόκειται για περιοχή NATURA 2000).
- Ο δασικός υπάλληλος και ο θηροφύλακας μπορεί να κατάσχει άδεια θήρας, όπλα και άλλα μέσα παράνομης θήρας, καθώς και τα θηράματα.

Εικόνα 10: Άσκηση θήρας σε μικρή απόσταση από την ακτή. Πόπη Μπαξεβάνη©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

Δίωξη - επιβολή κυρώσεων

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΔΙΩΞΗ (ενδεχόμενα άλλα προσβαλλόμενα αγαθά)
<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 256 (απαγορευμένοι χώροι για θήρα), 258 ΔΚ (γενικές απαγορεύσεις θήρας). • Άρ. 30 Ν. 1650/1986 (υποβάθμιση περιβάλλοντος). 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 287 ΔΚ (ποιινές). • Άρ. 288 ΔΚ (κατάσχεση και δήμευση μέσων παράνομης θήρας). • Άρ. 3 και 37 Ν. 4042/2012. 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 15, παρ. 7 και 68 Ν. 998/1979 (διέλευση τροχοφόρων οχημάτων στο δασικό οδικό δίκτυο). • Άρ. 119 Ν. 1892/1990 (Απαγόρευση ρίψεως υλικών ή απορριμμάτων σε δάση και δασικές εκτάσεις). • Δηλητηριασμένα δολώματα (άρ. 252, παρ. 5 ΔΚ). • Παράνομη κατοχή κυνηγετικού όπλου (άρ. 10 Ν. 2168/1993). • Άρ. 7, παρ. 18 Ν. 4276/2014 (απαγόρευση κατασκήνωσης και πρόστιμο από Αστυνομία ή Λιμενικό). • Άρ. 21 Ν. 4039/2012 πρόστιμο για έλλειψη σήμανσης/καταγραφής/βιβλιαρίων κυνηγετικών σκύλων. • Φοροδιαφυγή και άλλες οικονομικές παραβάσεις.

Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών

Ενδεικτικές περιπτώσεις	Υπηρεσίες / αρμοδιότητες
	Καταγγελία
Θήρα κατά τις νυχτερινές ώρες	ΦΔΠΠ
Μεταφορά κυνηγετικού όπλου εκτός θήκης μέσω οχημάτων (πλοίων κ.τ.λ.) ή εντός κατοικημένων περιοχών και χωρίς να είναι κενό φυσιγίων	
Θήρα εντός Καταφυγίου Άγριας Ζωής	
Παράνομη διακίνηση ζωντανών άγριων πτηνών	Παράδοση σε κέντρα περιθαψης για απελευθέρωση
Θήρα σε περιοχή NATURA 2000 με μηχανοκίνητα πλωτά μέσα εντός της ανοιχτής θάλασσας	ΦΔΠΠ
Θήρα εντός του πυρήνα Εθνικού Δρυμού	ΦΔΠΠ

Έρευνα / κατάσχεση κυνηγετικού εξοπλισμού / μηχανοκίνητων μέσων	Επιβολή διοικητικών κυρώσεων
	<p>Πρόστιμο αν το όπλο έχει βύσμα από ύλη</p>
	<p>Ανάκληση άδειας κατοχής κυνηγετικού όπλου</p>
	
	
	
	

Υπόμνημα:

Ελληνική Αστυνομία

Λιμενικό Σώμα

Πυροσβεστική Υπηρεσία

Εισαγγελία

Θηροφυλακή
(Ομοσπονδιακή ή ιδιωτική
Κυνηγετικών Συλλόγων)

Αρμόδιες Υπηρεσίες
Αποκεντρωμένης Διοίκησης

Αρμόδιες Υπηρεσίες Περιφέρειας

Κτηματική Υπηρεσία Δημοσίου

Δήμος και αρμόδιες
δημοτικές υπηρεσίες

Πολίτης / Ιδιώτης / Επιχειρηματίας

Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία

Νόμοι:

ΝΔ. 86/1969: «Δασικός κώδικας» (ΦΕΚ Α' 7/18-01-1969).

Ν. 998/1979: «Προστασία δασών-δασικών εκτάσεων» (ΦΕΚ Α' 289/29-12-1979).

Ν. 2168/1993 «Περί όπλων» (ΦΕΚ Α' 147/03-09-1993).

Προεδρικά Διατάγματα

ΠΔ 453/1977: «Περί ασκήσεως θήρας στις ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές» (ΦΕΚ Α' 141/24-05-1977).

Υπουργικές Αποφάσεις:

ΥΑ 37338/2010: «Μέτρα διατήρησης της άγριας ορνιθοπανίδας & των οικότοπων-ενδιατημάτων αυτής» (ΦΕΚ Β' 1495/06-09-2010).

ΚΥΑ 33318/1998: «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιατημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και κλωρίδας» (ΦΕΚ Β' 1289/28.12.1998).

ΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΔΔ/71082/539: «Ρυθμίσεις θήρας για την κυνηγετική περίοδο 2019-2020» (περιλαμβάνει τα επιτρεπόμενα να κυνηγηθούν είδη, τη χρονική περίοδο και τις μέρες κυνηγίου τους, καθώς και τον μέγιστο αριθμό θηραμάτων κατά είδος, που επιτρέπεται να θηρεύει ο κάθε κυνηγός στην ημερήσια έξοδό του).

Αποφάσεις Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης «Απαγόρευση κυνηγίου για πέντε (5) χρόνια σε περιοχή Δήμου Βιάννου ΠΕ Ηρακλείου», (ΦΕΚ Β' 2739/2020).

Ενημερωτικά έντυπα-Οδηγοί:

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης- Πανεπιστήμιο Κρήτης. «Οδηγός για συμβατό κυνήγι στις περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 στην Κρήτη». Ηράκλειο, 2015.

Γεώργιος Παπαδόπουλος. «Εγχειρίδιο αντιμετώπισης δασικών παραβάσεων». Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης. Ηράκλειο, 2018.

European Environment Agency, Natura 2000 Network viewer (χάρτης με τα όρια όλων των περιοχών NATURA 2000 της ΕΕ), πρόσβαση στο: <https://natura2000.eea.europa.eu/>, ανευρέθηκε στις 16 Ιουλίου 2020.

Κεφάλαιο 2. Δηλητηριασμένα δολώματα

Μανόλης Νικολακάκης©ΠΚ-ΜΦΙΚ

Κεφάλαιο 2.

Δηλητηριασμένα δολώματα

Εισαγωγή

Η χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων θεωρείται αθέατο έγκλημα και είναι δύσκολο να ξέρουμε την πραγματική έκταση του προβλήματος, καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των περιπτώσεων χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων είτε δεν γίνεται αντιληπτό, είτε δεν καταγγέλλεται και ως εκ τούτου δεν διώκεται αποτελεσματικά. Το Παρατηρητήριο Περιβαλλοντικού Δικαίου ανατολικής Κρήτης κατέγραψε στο διάστημα 2010-2015 μόλις μία περίπτωση δηλητηρίασης πτωματοφάγων πτηνών. Από στοιχεία του έργου LIFE09 NAT/ES/000533 «Καινοτόμες Δράσεις για την Αντιμετώπιση της Παράνομης Χρήσης Δηλητηριασμένων Δολωμάτων σε Μεσογειακές Πιλοτικές Περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης», προέκυψε ότι μόνο κατά το διάστημα 2012-2015 καταγράφηκαν 78 περιπτώσεις παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων στην Κρήτη. Επομένως, οι 78 αυτές περιπτώσεις δεν διώχθηκαν ποτέ ποινικά και κατά συνέπεια «δεν ήταν ορατές» στα υπηρεσιακά αρχεία.

Το έγκλημα συνδέεται κυρίως με δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα, όπως την κτηνοτροφία, το κυνήγι (επιθέσεις άγριων ζώων σε παραγωγικά και θηρεύσιμα είδη), τη γεωργία (ζημιές σε καλλιέργειες, στα μελίτσια) και τον έλεγχο αδέσποτων ζώων. Η χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων μπορεί να προκαλέσει μια αλυσιδωτή σειρά θανάτων με θύματα είδη της άγριας πανίδας, τα οποία τις περισσότερες φορές δεν είναι καν ο στόχος της πρακτικής αυτής (π.χ. τα πτωματοφάγα αρπακτικά πουλιά, όπως ο ασπροπάρης, ο γυπαετός, τα όρνια και άλλα).

Ορισμός εγκλήματος

Η χρήση οποιουδήποτε είδους τροφίμου ή τμήματος ή ολόκληρου νεκρού ζώου, το οποίο έχει επικαλυφθεί/εμποτιστεί με ισχυρή τοξική ουσία που μπορεί να προκαλέσει την άμεση ή δευτερογενή θανάτωση ή την πρόκληση σοβαρών σωματικών βλαβών σε οποιοδήποτε ζώο ή άνθρωπο, θεωρείται έγκλημα και διώκεται ποινικά.

Η κατηγοριοποίηση του εγκλήματος της χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων γίνεται με

βάση τον τόπο όπου ανευρίσκεται το νεκρό ζώο και το είδος του. Έτσι αν πρόκειται για κάποιο νεκρό δηλητηριασμένο αδέσποτο ζώο, οι αρμόδιες υπηρεσίες διαφέρουν σε σχέση με το αν πρόκειται για δηλητηριασμένο ζώο της άγριας πανίδας στην ύπαιθρο. Επίσης, η ανακάλυψη δηλητηριασμένων δολωμάτων συνδέεται πολλές φορές και με άλλα εγκλήματα (για παράδειγμα με τον εντοπισμό κατοικίδιων ζώων για τα οποία δεν τηρούνται οι κανόνες ευζωίας, τον εντοπισμό παράνομης διακίνησης/εμπορίας κατοικίδιων, παράνομη εισαγωγή φυτοφαρμάκων, κατοχή εκρηκτικών υλών κ.τ.λ.).

Βασικές αρχές

- Το αδίκημα της χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων διώκεται αυτεπάγγελτα, που σημαίνει ότι οι διωκτικές αρχές είναι υποχρεωμένες να προχωρήσουν σε προανακριτική διαδικασία, να σχηματίσουν δικογραφία για τον Εισαγγελέα και να αιτηθούν τη διενέργεια τοξικολογικής έρευνας ώστε να διαπιστωθεί η δραστική ουσία που έχει χρησιμοποιηθεί και να περιληφθεί η έκθεση στο φάκελο της δικογραφίας. Μάλιστα, η εντολή της Αστυνομίας για ανίχνευση τοξικών ουσιών και δηλητηρίων απευθύνεται στο Τμήμα Τοξικολογίας των Ζώων του Ινστιτούτου Βιοχημείας, Τοξικολογίας της Διατροφής των Ζώων του Κέντρου Κτηνιατρικών Ιδρυμάτων Αθηνών (Νεαπόλεως 25, 153 10 Αγ. Παρασκευή Αττικής, τηλ. 210 6011684, 210 6010925-εσωτ. 114) (άρ. 3, παρ. 3, στοιχείο Π, γ του ΠΔ 455/90).

- Τα αποτελέσματα των τοξικολογικών αναλύσεων αποτελούν αδιάσειστη απόδειξη της παράνομης χρήσης/διακίνησης φυτοπροστατευτικών ουσιών.

- Σύμφωνα με την εγκύκλιο 71377/13/989391/02.07.2013 του Αρχηγείου της ΕΛΑΣ: «Σε περιπτώσεις τέλεσης ποινικών αδικημάτων του Ν. 4039/2012 και για την πληρότητα της προανάκρισης, οι αρμόδιοι ανακριτικοί υπάλληλοι, κατά τις επιταγές του άρθρου 183 ΚΠΔ, μπορούν αυτεπαγγέλτως ή μετά από αίτηση κάποιου διαδίκου ή του Εισαγγελέα, να διατάξουν τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης, όταν κρίνουν ότι απαιτούνται ειδικές γνώσεις

επιστήμης για να γίνει ακριβής διάγνωση και κρίση κάποιου γεγονότος και ειδικότερα στην περίπτωση κακοποίησης ή θανάτωσης ζώου μπορούν να ζητήσουν τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης από κτηνιάτρους και αρμόδια εργαστήρια». Σημειώνεται επίσης ότι σύμφωνα με το άρθρο 186 ΚΠΔ, όταν δεν υφίσταται πίνακας πραγματογνώμων (εν προκειμένω κτηνιάτρων), ή οι αναγραφόμενοι στον πίνακα δεν βρίσκονται στην Περιφέρεια του οργάνου που τους ορίζει, είναι δυνατόν να διοριστούν και πρόσωπα που δεν περιλαμβάνονται σε αυτό.

- Για την υποβολή μήνυσης έστω και κατά αγνώστου δεν χρειάζεται η καταβολή χρηματικού παβόλου.
- Η καταγραφή του ιστορικού του συμβάντος και των ευρημάτων αποτελεί πολύτιμο στοιχείο για τον αγροτικό κτηνίατρο αλλά και το τοξικολογικό εργαστήριο, καθώς διευκολύνει την αξιολόγηση των στοιχείων.
- Τα πτώματα άγριων ή και ήμερων ζώων που έχουν επιμολυνθεί από δηλητηριασμένα δολώματα θεωρείται ότι κατά τη στιγμή της τελικής τους διάθεσης περιλαμβάνουν υλικά ειδικού κινδύνου (ΥΕΚ). Τα πτώματα αυτά αποτελούν Υλικά Κατηγορίας 1 υπό το φως της Εγκυκλίου του ΥπΑΑΤ με Αριθ. Πρωτ. 289663/23.12.2003. Μετά τη μεταφορά τους σε κτηνιατρείο για έγγραφη γνωμάτευση και, εφόσον κριθεί απαραίτητη η λήψη ιστού, μεταφέρονται προς κατάψυξη ή για καύση σε ειδικούς κλιβάνους υψηλών θερμοκρασιών, ή σε ΧΥΤΥ για ταφή.
- Ως «ζωικά υποπροϊόντα» ορίζονται ολόκληρα πτώματα ή μέρη πτωμάτων ζώων. Τα ζωικά υποπροϊόντα εμπίπτουν στην κατηγορία 02 του Παραρτήματος ΙΒ του ΕΚΑ (Απόφαση 2001/118/ΕΚ). Μπορούν να έχουν κωδικό αποβλήτου «02 01 02» για απόβλητα ιστών ζώων και/ή Κωδικό Αποβλήτου τον «18 01 02» για μέρη και όργανα του σώματος, περιλαμβανομένων σάκων αίματος και διατηρημένο αίμα.
- Σύμφωνα με τις οδηγίες του ΥπΑΑΤ, αν δεν γίνει γνωστό το σκεύασμα που χρησιμοποιήθηκε, τα συγκεντρωθέντα υλικά (για παράδειγμα οι σπόροι) αλλά και τα πτώματα ζώων πρέπει να διαχειριστούν ως επικίνδυνα απόβλητα σύμφωνα με τα οριζόμενα στη νομοθεσία περί επικίνδυνων αποβλήτων. Το Παράρτημα ΙΙΙ του Ν. 4042/2012

περιλαμβάνει τις ιδιότητες των αποβλήτων που τα καθιστούν επικίνδυνα. Τα απόβλητα της συγκεκριμένης περίπτωσης μπορούν να ενταχθούν στα στοιχεία: Η6 «τοξικό» ή Η14 «οικοτοξικό» («παρουσιάζουν ή είναι δυνατόν να παρουσιάσουν άμεσο ή μελλοντικό κίνδυνο για έναν ή περισσότερους τομείς του περιβάλλοντος»).

- Σύμφωνα με τις οδηγίες του ΥπΑΑΤ, για κάθε νεκρό θηλαστικό του οποίου ο θάνατος πιθανολογείται ότι προήλθε από την κατανάλωση δηλητηριασμένων δολωμάτων ακολουθείται η διαδικασία της ΚΥΑ «Πρόγραμμα Επιτήρησης και Καταπολέμησης της Λύσσας στην Ελλάδα», βάσει της οποίας κάθε θηλαστικό ζώο κατοικίδιο ή της άγριας πανίδας που ανευρίσκεται νεκρό, συλλέγεται για εργαστηριακή εξέταση για τη λύσσα στο πλαίσιο της παθητικής επιτήρησης.

Συχνότερες παραβάσεις

- Χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων εντός βοσκοτόπων/κτηνοτροφικών ζωνών.
- Χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων εντός Ζωνών Εκπαίδευσης Σκύλων.
- Χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων εντός αστικών περιοχών, ιδιαίτερα πολυσύχναστων.
- Χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων για την εξολόθρευση «επιβλαβών» ειδών, όπως π.χ. οι ασβοί ή τα κουνάβια.
- Χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων για την εξολόθρευση αδέσποτων ζώων (γατιών και σκυλιών κυρίως).

Εικόνα 11: Δηλητηριασμένες γερακίνες (*Buteo buteo*) με το δηλητηριασμένο δόλωμα που τις σκότωσε. Πόπη Μπαζεβάνη©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

Συχνές ερωτήσεις

Μπορούν τα σώματα ασφαλείας να μηνύσουν τον Δήμο για μη ορθή διαχείριση του αδέσποτου νεκρού δηλητηριασμένου ζώου;

Ο Δήμος είναι προσωρινός κάτοχος του αδέσποτου ζώου βάσει του άρθρου 5, παρ. 2 του Ν. 4039/2012 («Ο κάτοχος του ζώου συντροφιάς ευθύνεται για οποιαδήποτε βλάβη ή ζημιά, που προκαλείται από το ζώο», σύμφωνα με το άρθρο 924 ΑΚ. Για τα αδέσποτα ζώα συντροφιάς, εκτός από εκείνα της παραγράφου 5 του άρθρου 9, η αντίστοιχη ευθύνη βαρύνει τον οικείο Δήμο). Ως κάτοχος του αποβλήτου (του νεκρού ζώου) (άρ. 11, παρ. 6 του Ν. 4042/12) διώκεται ποινικά και πειθαρχικά βάσει του άρθρου 14, 37 του Ν. 4042/12.

Ποιος ευθύνεται αν το νεκρό δηλητηριασμένο ζώο βρεθεί μέσα σε βοσκότοπο;

Ο Δήμος, βάσει του Ν. 3852/2010, άρ. 94,5,4 λόγω μη ορθής διαχείρισης του βοσκοτόπου.

Ποιος ευθύνεται αν το νεκρό δηλητηριασμένο ζώο βρεθεί μέσα σε περιοχή NATURA 2000;

Σε αυτήν την περίπτωση πιθανά να έχουμε θανάτωση ή αφανισμό προστατευόμενων ειδών της άγριας πανίδας. Ο Φορέας Διαχείρισης της εκάστοτε προστατευόμενης περιοχής μπορεί να ευθύνεται λόγω έλλειψης ελέγχου/εποπτείας (άρ. 4 Ν. 4042/2012).

Είναι υποχρεωτική η διενέργεια έρευνας σε περίπτωση καταγγελίας στο διαδίκτυο, αναφορικά με περιστατικά κακής μεταχείρισης ζώου;

Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση του Αρείου Πάγου, οι προανακριτικοί υπάλληλοι οφείλουν να εξετάζουν άμεσα και με προσοχή κάθε είδους πληροφορία-καταγγελία, απ' όπου και αν προέρχεται, αναφορικά με περιστατικά βασανισμού ή κακοποίησης οποιουδήποτε είδους ζώου και όταν διαπιστώνουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου 16 του Ν. 4039/2012 ή των άλλων διατάξεων που αναφέρονται στο άρθρο 20, οι οποίες διώκονται αυτεπαγγέλτως, αν πρόκειται περί αυτοφώρων (άρθρο

242, παρ. 1-2 ΚΠΔ) να προβαίνουν στη σύλληψη και προσαγωγή των υπαιτίων, εάν δε τούτο δεν είναι εφικτό, στην καταμήνυσή τους. Πρέπει επίσης να ενημερώνουν αμέσως τους εισαγγελείς για τις διαπιστώσεις τους και τις ενέργειες στις οποίες προέβησαν, ζητώντας εν ανάγκη και τη συνδρομή τους. Η κακοποίηση ζώων έχει βαρύνουσα εγκληματική απαξία και γι' αυτό πρέπει να εφαρμόζεται η αυτόφωρη διαδικασία, εφόσον συντρέχουν οι όροι της, με την παραπομπή των δραστών στα ακροατήρια για την άμεση εκδίκαση των εγκλημάτων και, σε περίπτωση αναβολής, τον προσδιορισμό των οικείων δικογραφιών σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Πώς αναγνωρίζω ένα παράνομο φάρμακο;

Σύμφωνα με την υπ' αριθμόν 192/4255 εγκύκλιο του ΥΠΑΑΤ, η προμήθεια ενός παράνομου φυτοφαρμάκου αναγνωρίζεται από το ότι δεν είναι ελεγχμένο, δεν έχει ετικέτα στην Ελληνική γλώσσα και δεν πωλείται από κατάστημα εμπορίας γεωργικών φαρμάκων.

Μπορώ να ασκήσω δίωξη και για φοροδιαφυγή;

Ναι. Ο μόνος λόγος που κάποιος αγοράζει ένα παράνομο φυτοφάρμακο είναι γιατί έχει μεγάλη διαφορά τιμής και έτσι θα προσπορίσει το παράνομο χρηματικό όφελος, καταστρατηγώντας τη νομοθεσία και εκθέτοντας σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία, τις καλλιέργειες και την οικονομία.

Τεκμαίρεται η γνώση του εμπλεκόμενου για το παράνομο φάρμακο όταν κατέχει φυτοφάρμακο χωρίς ετικέτα ή με ξενόγλωσση ετικέτα;

Μόνον η ανυπαρξία ετικέτας ή η ύπαρξη ξενόγλωσσης ετικέτας στα παράνομα φυτοφάρμακα τεκμηριώνει τη γνώση του και την επιδίωξή του: δηλαδή να προμηθευτεί φυτοφάρμακο που δεν επιτρέπεται στη χώρα μας, αλλά είναι φθηνό και, είτε δεν υφίσταται τιμολόγιο αγοράς (φοροδιαφυγή), είτε δεν υφίστανται δασμοί (δασμοδιαφυγή).

Έλεγχος

- Η χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων εμφανίζει έξαρση σε συγκεκριμένες περιόδους του έτους, άρα τότε πρέπει να εντείνονται οι περιπολίες.
- Δίνουμε προσοχή σε περάσματα άγριας ζωής και ποτίστρες-υδατοσυλλογές, καθώς και σε περιοχές όπου οι συγκρούσεις μεταξύ άγριας ζωής και χρηστών γης μπορεί να οδηγήσουν στη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων (π.χ. περιοχές με παρατηρήσεις λύκων και αρκούδων για την ηπειρωτική χώρα, συχνά χρησιμοποιούμενοι κυνηγότοποι - ειδικά εάν επικαλύπτονται με βοσκότοπους ή κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις-μάντρες).
- Λήψη φωτογραφιών ευρημάτων και περιοχής ανεύρεσης.
- Αναζήτηση περισσότερων δολωμάτων και άλλων ευρημάτων που πιθανά χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάπραξη του εγκλήματος (π.χ. συσκευασία φυτοφαρμάκου, γάντια μίας χρήσης και άλλα) στη γύρω περιοχή.
- Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες για τις ελεγκτικές αρχές στα φυτοπροστατευτικά προϊόντα, τα παράνομα φυτοφάρμακα εισάγονται χωρίς παραστατικά ή με παραστατικά που τα περιγράφουν παραπλανητικά ως λίπασμα, παρακάμπτοντας τελωνεία και υπηρεσίες ελέγχου.
- Στην πράξη βεβαίωσης της παράβασης θα πρέπει να αναγράφονται: η αρμόδια αρχή και η προθεσμία προσφυγής, η παράβαση και το άρθρο του νόμου καθώς και το ύψος του προστίμου.
- Αντίγραφο της απόφασης επιβολής προστίμου για κακοποίηση ζώου αποστέλλεται στον οικείο Δήμο.
- Στην αρμοδιότητα της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργίας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και συγκεκριμένα της Διεύθυνσης Προστασίας Φυτικής Παραγωγής/Τμήμα Φυτοπροστατευτικών Προϊόντων (ΠΔ 97/2017 άρ. 6) ανήκει η λήψη μέτρων σχετικά με τη διαχείριση των δηλητηριασμένων δολωμάτων με φυτοπροστατευτικά προϊόντα.

- Προϋπόθεση για τη λιανική πώληση γεωργικού φαρμάκου σε επαγγελματία χρήστη είναι η έκδοση συνταγής για τη χρήση του (άρθρο 35, παρ.5α Ν. 4036/2012). Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 36 του ίδιου νόμου υπάρχει κατάλογος εγκεκριμένων σκευασμάτων γεωργικών φαρμάκων και ηλεκτρονική καταγραφή της διακίνησης. Στην ηλεκτρονική καταγραφή αναφέρεται η δραστική ουσία και η καλλιέργεια στην οποία θα χρησιμοποιηθεί. Σύμφωνα με το άρθρο 36, παρ. 13 «απαγορεύεται η χορήγηση σκευασμάτων, τα οποία δεν περιλαμβάνονται στον εγκεκριμένο Κατάλογο». Με αυτόν τον τρόπο, βελτιώνεται η δυνατότητα ελέγχου της διάθεσης στην αγορά και χρήσης των γεωργικών φαρμάκων.
- Για τον αποτελεσματικότερο εντοπισμό και απομάκρυνση των δηλητηριασμένων δολωμάτων καλό είναι να ζητείται η συνδρομή των ειδικών Ομάδων Ανίχνευσης Δηλητηριασμένων Δολωμάτων που επιχειρούν στην χώρα (Κρήτη, Δωδεκάνησα, Θράκη, Κεντρική Μακεδονία και Θεσσαλία).

Εικόνα 12: Τα δύο αρχικά κλιμάκια Ανίχνευσης Δηλητηριασμένων Δολωμάτων που επιχειρούν στην Κρήτη (Σπίρος Νηστικάκης-Ντάικα και Γιάννης Γρηγοράκης-Καρίνα). Τάσος Σακούλης©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

Δίωξη - επιβολή κυρώσεων

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΔΙΩΞΗ (ενδεχόμενα άλλα προσβαλλόμενα αγαθά)
<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 6 και 8 Ν.1335/1983 (απαγόρευση χρήσης μη επιλεκτικών μέσων σύλληψης-θανάτωσης). • Άρ. 8 και άρ. 11 παρ. 2α της ΥΑ 37338/2010 (απαγόρευση δηλητηρίων για θήρα, σύλληψη ή θανάτωση πτηνών και κατοχή και εμπορία των δηλητηρίων). • Άρ. 3 και 9 ΠΔ 67/1981 (απαγόρευση χρήσης δηλητηριωδών ουσιών σε επιβλαβή είδη, εφόσον θέτουν σε κίνδυνο τα προστατευόμενα είδη άγριας πανίδας...). • Άρ. 2 παρ. 1 Ν. 721/1977 (απαγόρευση κατοχής γεωργικού φαρμάκου χωρίς έγκριση κυκλοφορίας). • Άρ. 9 παρ. 3 Ν. 4036/2012 (διοικητικές κυρώσεις για όποιον εισάγει/κατέχει φυτοπροστατευτικό προϊόν χωρίς άδεια διάθεσης) και άρ. 45 (διοικητικές κυρώσεις επί παραβάσεων σε θέματα ορθολογικής χρήσης γεωργικών φαρμάκων). • Άρ. 29 (αστική ευθύνη), 30 (διοικητικές κυρώσεις) Ν. 1650/1986. • Άρ. 11 και 19 ΥΑ 33318/1998. 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 252, παρ. 5 (απαγόρευση τοποθέτησης δηλητηρίων) και άρ. 287 παρ.17 ΝΔ 86/69. • Άρ. 7 παρ. 1 εδ. ε' και 9 της ΥΑ 414985/1985 (απαγόρευση χρήσης δολωμάτων με τοξικές ή αναισθητικές ουσίες για τη θήρα άγριων ειδών πτηνοπανίδας). • Άρ. 11 παρ. 2β της ΥΑ 37338/2010, • Άρ. 10 παρ. 3 (ποινικές κυρώσεις), και άρ. 46 Ν. 4036/2012. • Άρ. 28 Ν. 1650/1986 (άρ. 3, παρ. στ' Ν. 4042/2012). • Άρ. 282 και 422 ΠΚ (καταργήθηκαν). • Άρ. 279 ΠΚ (δηλητηρίαση πραγμάτων προορισμένων για χρήση από το κοινό και πηγές, πηγάδια, βρύσες). 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 16 Ν. 4039/2012 (κακοποίηση των ζώων: απαγορεύεται ο βασανισμός, η κακοποίηση, η κακή και βάναιυση μεταχείριση οποιουδήποτε είδους ζώου, καθώς και οποιαδήποτε πράξη βίας κατ' αυτού, όπως ιδίως η δηλητηρίαση) και άρ. 20 (ποινικές κυρώσεις) εμπλέκονται ως άμεσα ή έμμεσα θύματα τα ζώα συντροφιάς. • Οπλοκατοχή άρ. 10 Ν. 2168/1993. • Άδεια θήρας (ΦΕΚ Β' 224/2013). • Σήμανση κυνηγετικών σκύλων και άρ. 5 Ν. 4039/2012 (αφαίρεση άδειας κυνηγιού από κυνηγό, του οποίου ο σκύλος δεν έχει σημανθεί και δεν φέρει ενημερωμένο το βιβλιάριο υγείας ή το διαβατήριο κατά τη διάρκεια του κυνηγιού ή την οποιαδήποτε μετακίνηση του). • Άρ. 1 (ζωοκτονία, ζωοκλοπή) και 5 (καμία οικονομική ενίσχυση) του Ν. 1300/1982 (Μέτρα για την πρόληψη και την καταστολή της ζωοκλοπής και ζωοκτονίας). • Φοροδιαφυγή, παράνομη συναλλαγή (Ν. 4512/2018).

Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών

Ενδεικτικές περιπτώσεις	Υπηρεσίες / αρμοδιότητες		
	Εντοπισμός / καταγγελία	Καταγραφή συμβάντος	Έλεγχος ταυτότητας
Δηλητηριασμένο αδέσποτο ζώο στον δρόμο ενός χωριού			
Δηλητηριασμένο ζώο άγριας πανίδας			
Δηλητηριασμένο ζώο άγριας πανίδας σε ΖΕΠ	<p>ΦΔΠΠ</p> 		
Σκυλί κακοποιημένο χωρίς βιβλιάριο υγείας σε ποιμνιοστάσιο	<p>Τελωνεία, Σταθμοί Υγειονομικού Κτηνιατρικού Ελέγχου (ΣΥΚΕ)</p> 	<p>Τελωνεία, Σταθμοί Υγειονομικού Κτηνιατρικού Ελέγχου (ΣΥΚΕ)</p> 	
Κατοχή παράνομου φυτοφαρμάκου			

Μεταφορά/διαχείριση/διάθεση νεκρών δηλητηριασμένων ζώων	Μεταφορά ευρυμάτων	Βεβαίωση παραβάσεων	Επιβολή κυρώσεων
	<p>Κτηνιατρείο για έγγραφη γνωμάτευση και εφόσον κριθεί απαραίτητο λήψη ιστού</p>		
			
			
		<p>Τελωνεία, Σταθμοί Υγειονομικού Κτηνιατρικού Ελέγχου (ΣΥΚΕ)</p> 	
			<p>Υπ.ΑΑΤ και ΟΠΕΚΕΠΕ (περικλύπτονται οι κοινοτικές ενισχύσεις του εμπλεκόμενου κατά 20% - κυρώσεις πολλαπλής συμμόρφωσης ανεξάρτητες από τις άλλες)</p>

Υπόμνημα:

	Ελληνική Αστυνομία
	Λιμενικό Σώμα
	Πυροσβεστική Υπηρεσία
	Εισαγγελία
	Θηροφυλακή (Ομοσπονδιακή ή ιδιωτική Κυνηγετικών Συλλόγων)
	Αρμόδιες Υπηρεσίες Αποκεντρωμένης Διοίκησης
	Αρμόδιες Υπηρεσίες Περιφέρειας
	Κτηματική Υπηρεσία Δημοσίου
	Δήμος και αρμόδιες δημοτικές υπηρεσίες
	Πολίτης / Ιδιώτης / Επιχειρηματίας

Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία

Νόμοι:

Ν. 4039/2012: «Ζώα συντροφιάς: προστασία από την εκμετάλλευση, υποχρεώσεις ιδιοκτητών» (ΦΕΚ Α' 15/02-02-2012).

Ν. 4036/2012: «Γεωργικά φάρμακα /Απεντομώσεις-κυρώσεις/Βιοκτόνα» (ΦΕΚ Α' 8/27-01-2012).

Ν. 1300/1982: «Μέτρα για πρόληψη και καταστολή ζωοκλοπής και ζωοκτονίας» (ΦΕΚ Α' 129/13-10-1982).

Ν. 1335/1983: Διεθνής Σύμβαση διατήρηση άγριας ζωής-φυσικού περιβάλλοντος Ευρώπης (ΦΕΚ Α' 32/14-03-1983).

Προεδρικά Διατάγματα

ΠΔ 455/1990: «Σύσταση και αναδιάρθρωση Κτηνιατρικών Υπηρεσιών Υπουργείου Γεωργίας» (ΦΕΚ Α' 174/14-12-1990).

ΠΔ 97/2017: «Οργανισμός Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων» (ΦΕΚ Α' 138/15-09-2017).

ΠΔ 67/1981: «Προστασία αυτοφυούς Χλωρίδος και Αγρίας Πανίδος-έρευνα» (ΦΕΚ Α' 23/30-01-1981).

Υπουργικές Αποφάσεις

ΚΥΑ 612/118658/2020 Καθορισμός των αναγκαίων συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1069/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και αριθ. 142/2011 της Επιτροπής (ΦΕΚ Β' 1983/23-5-2020)

ΥΑ 8197/2013: «Θέσπιση Εθνικού Σχεδίου Δράσης προστασίας του ανθρώπου και του περιβάλλοντος Οδηγ. 2009/128/ΕΚ» (ΦΕΚ Β' 1883/01-08-2013).

ΥΑ 168599/2018: «Τοπικό Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων». (ΦΕΚ Β' 3793/03-09-2018).

ΥΑ υπ' αριθμ. 12594/346: «Διαδικασία και δικαιολογητικά έκδοσης άδειας θήρας» (ΦΕΚ Β' 224/05-02-2013).

ΥΑ 33318/1998: «Διατήρηση φυσικών οικοτόπων, άγριας πανίδας και χλωρίδας» (ΦΕΚ Β' 1289/28-12-1998).

Εγκύκλιοι:

Εγκύκλιος 71377/13/989391/02.07.2013 του Αρχηγείου της ΕΛΑΣ.

Εγκύκλιος 4/2014 (Γνωμοδότηση του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου).

Εγκύκλιος του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, υπ' αρ. 417/2-10-2012: «Έλεγχοι καταλόγων κτηνιατρικών φαρμάκων, Φυτοπροστατευτικών Προϊόντων και Πολλαπλή Συμμόρφωση».

Εγκύκλιος του ΥΠΑΑΤ, υπ' αριθμόν 192/9-01-2018: «Εισαγωγή, κατοχή και διακίνηση παράνομων φυτοπροστατευτικών προϊόντων (φυτοφαρμάκων)».

Εγκύκλιος του ΥΠΑΑΤ υπ' αρ. 4881/2012: «Επικαιροποίηση εγκυκλίων, υποχρεώσεις παραγωγών, ταξινόμηση ζωικών υποπροϊόντων».

Εγκύκλιος υπ' αρ. 113414/2087/5.8.2014 (ΑΔΑ εγκυκλίου: Ω0ΒΦ0-ΗΜΒ) με θέμα: «Πρόγραμμα παθητικής επιτήρησης για τη λύσσα- προσκόμιση βιβλιαρίων κυνηγητικών σκύλων».

Οδηγίες:

Διεύθυνση Προστασίας Φυτικής Παραγωγής, Δ/νση Υγείας των Ζώων, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων: «Διαχείριση ευρεθέντων δηλητηριασμένων δολωμάτων με γεωργικά φάρμακα», 2014.

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων: «Πρώτες βοήθειες σε ζώα με δηλητηρίαση από γεωργικά φάρμακα [Εθνικό σχέδιο δράσης για την ορθολογική χρήση γεωργικών φαρμάκων]», 2014.

Ενημερωτικά έντυπα- Οδηγοί:

ANIMA, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία κ.ά. «Προτάσεις περιβαλλοντικών οργανώσεων και φορέων για την αντιμετώπιση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων στην Ελλάδα», 2012.

Συνήγορος του Πολίτη. Πόρισμα: «Θανάτωση άγριων ζώων από την παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων», 2016.

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. «Οδηγός Πρώτων Βοηθειών σε σκυλιά που έχουν υποστεί δηλητηρίαση στην ύπαιθρο». Πρόσβαση στο σύνδεσμο <http://lifeforearth.org.eu/back2/public/files/documents/antipoison-leaflet-hos-5d7fb55cc8a027.pdf>, ανευρέθηκε στις 7 Ιουλίου 2020.

Κεφάλαιο 3. Υλοτομία / Εκχέρσωση

Μανόλης Νικολακάκης©ΠΚ-ΜΦΚ

Κεφάλαιο 3.

Υλοτομία / Εκχέρωση

Εισαγωγή

Το φαινόμενο της λαθροϋλοτομίας εμφανίζει μεγάλες διαστάσεις κυρίως στην ηπειρωτική χώρα, σε σημείο μάλιστα να έχει επεκταθεί έως τις παρυφές των εθνικών πάρκων και δρυμών μας. Κρούσματα παράνομης ξύλευσης έχουν καταγραφεί σε μεγάλες εκτάσεις ακόμη και στις βόρειες και ανατολικές πλαγιές του εμβληματικού Ολύμπου, ενός από τα 10 καλύτερα εθνικά πάρκα της Ευρώπης.

Με τη λαθροϋλοτομία, εκτός της σταδιακής μείωσης του πληθυσμού των δέντρων, μακροπρόθεσμα προκαλείται και ραγδαία μείωση της βιοποικιλότητας καθώς ένας μεγάλος αριθμός των δέντρων που αποκόπτονται - ειδικά εντός προστατευόμενων περιοχών - αφορά σε ενδημικά είδη και υποείδη, των οποίων οι πληθυσμοί δύναται να συρρικνωθούν αμετάκλητα.

Επισημαίνεται ότι η λαθραία υλοτομία προκαλεί αλυσιδωτές κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Η ανεξέλεγκτη κοπή δέντρων μπορεί να μεταβάλει το πρότυπο κατανομής των βροχοπτώσεων σε μια περιοχή και να προκαλέσει αστάθεια και διάβρωση του εδάφους και, μακροπρόθεσμα, εμφάνιση πλημμυρικών φαινομένων μετά από έντονες βροχοπτώσεις, με ό,τι αυτό συνεπάγεται σε υλικές και ανθρώπινες απώλειες. Οι παρακείμενες αγροτικές περιοχές επιβαρύνονται με επιπρόσθετο οικονομικό κόστος, αφού η εδαφική αστάθεια και διάβρωση συμβάλλουν στην υπογονιμότητα του εδάφους, με άμεσο αντίκτυπο στις καλλιέργειες και τις γεωργικές διεργασίες.

Παρόμοιες επιπτώσεις έχουμε και στις περιπτώσεις της παράνομης εκχέρωσης (της καταστροφής δηλαδή της φυσικής βλάστησης και τη μεταβολή των αβιοτικών χαρακτηριστικών) δασικών, χορτολιβαδικών, φρυγανικών ή άλλων εκτάσεων, ειδικά όταν αυτή ασκείται εντός προστατευόμενων περιοχών ή καταλαμβάνει μεγάλη έκταση.

Οι επιπτώσεις της υλοτομίας και της παράνομης εκχέρωσης είναι ιδιαίτερα σημαντικές δεδομένου ότι η Κρήτη εκτός του ότι δεν διαθέτει μεγάλα δάση και εμβληματικές δασικές

εκτάσεις, απειλείται ταυτόχρονα από τις εκούσιες ή ακούσιες πυρκαγιές και το φαινόμενο της απερίμωσης.

Εθνικοί δρυμοί: Είναι δασικές περιοχές που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη διατήρηση της άγριας χλωρίδας και πανίδας, του υπεδάφους, των υδάτων κ.τ.λ. και για τις οποίες κρίνεται επιβεβλημένη η προστασία. Αποτελούνται από τον πυρήνα και την περιφερειακή ζώνη. Στον πυρήνα απαγορεύεται (άρ. 80, παρ. 2 στ' ΔΚ) η υλοτομία, η κοπή, η εκρίζωση, η καταστροφή, η συλλογή ή η μεταφορά φυτικών ειδών και δασικών προϊόντων, καθώς και η θήρα.

Ορισμός εγκλήματος/υποκατηγορίες

Παράνομη υλοτομία έχουμε όταν:

- 1) Κάποιος υλοτομεί, κατασκευάζει ή συλλέγει δασικά προϊόντα για ατομικές ανάγκες ή εμπορία, χωρίς άδεια υλοτομίας από τη Δασική Αρχή.
- 2) Διαθέτει άδεια αλλά υλοτομεί, κατασκευάζει ή συλλέγει κατά τρόπο που αντιβαίνει στις διατάξεις.
- 3) Μεταφέρει δασικά προϊόντα πριν την εξέλεξη ή μετά από αυτήν χωρίς εξόφληση του πρωτοκόλλου εξελέγξεως.
- 4) Μεταφέρει ή κατέχει δασικά προϊόντα πλέον των επιτρεπόμενων να μεταφερθούν.
- 5) Εκχερσώνει δάση/δασικές ή άλλες εκτάσεις χωρίς άδεια ή και μελέτη, προκειμένου να μετατρέψει τις χρήσεις γης (π.χ. για απόδοση σε αγροτικές καλλιέργειες, δόμηση, κατασκευή δρόμων πρόσβασης κ.λπ.).

Βασικές αρχές

- Δεν υπάρχει δικαίωμα νομής σε δάσος που εκχερσώνεται ή υλοτομείται (άρθρο 58, παρ. 2 ΔΚ).
- Η Δασική Υπηρεσία μπορεί να εκτελεί εντός των ΚΑΖ έργα βελτίωσης του βιοτόπου και έργα ικανοποίησης των αναγκών των ειδών της άγριας χλωρίδας/πανίδας (αναδάσωση, διατήρηση ακαλλιέργητων εκτάσεων, διατήρηση

εκτάσεων με παραδοσιακές καλλιέργειες, έργα αναβάθμισης και αποκατάστασης υγροτοπικών εκτάσεων, δημιουργία και ανάπτυξη ζωνών φυτικής βλάστησης, δημιουργία δενδροστοιχιών κατά μήκος των αγροτικών δρόμων και ελωδών εκτάσεων). Όσοι πολίτες τα παραβιάζουν τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι 2 χρόνια.

- Κατ' αρχήν απαγορεύεται η ανέγερση κτισμάτων, κατασκευών οριστικής ή προσωρινής μορφής, η καταπάτηση εντός δασών, με την επιφύλαξη των επιτρεπτών επεμβάσεων.
- Οι παραβάτες, εργολάβοι, υπεργολάβοι, κατασκευαστές, οι εντολείς τους και κάθε τρίτος που επιχειρεί, χωρίς δικαίωμα, την ανέγερση οποιουδήποτε κτίσματος εντός δασών, καθώς και οι συμπράττοντες εργάτες/υπάλληλοι τιμωρούνται με ποινικές κυρώσεις.

Συχνότερες παραβάσεις

- Εκχέρωση δάσους για παράνομη ανέγερση οικοδομής και περίφραξης.
- Εκχέρωση αναδασωτέας έκτασης για να μετατραπεί σε ιδιωτική κτηνοτροφική ή αγροτική.
- Διάνοιξη οδού χωρίς αδειοδότηση.
- Παράνομη σύνδεση σε δίκτυο (ύδρευσης, αποχέτευσης, ηλεκτρικού ρεύματος) (ποινή άρ. 71, παρ. 5 Ν. 998/1979).
- Δημιουργία ανύπαρκτων δικαιωμάτων με ειδικό τίτλο (παράνομη αγοραπωλησία).
- Υλοτομία μεγάλης ποσότητας δασικών δέντρων.

Εικόνα 13: Υλοτομία στον Φρε Αποκορώνου. Απόστολος Τριχάς©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

Συχνές ερωτήσεις

Τι μπορούν να κατάσχουν οι προανακριτικοί υπάλληλοι σε περίπτωση παράνομης υλοτομίας;

Κατάσχονται και δημεύονται κάθε είδους εργαλεία, όργανα και σκεύη, με τα οποία ο παραβάτης προβαίνει στην εκτέλεση του αδικήματος, τα μεταφορικά μέσα τα οποία χρησιμοποιούνται κατά την παράνομη υλοτομία ή μεταφορά, καθώς και η άδεια κυκλοφορίας, οι πινακίδες του οχήματος και το δίπλωμα οδήγησης του οδηγού (άρ. 271, παρ. 3 ΔΚ).

Πού ορίζονται οι λεπτομέρειες για τον αποτελεσματικό έλεγχο της νομιμότητας της ενεργούμενης μεταφοράς δασικών προϊόντων;

Δασικές αστυνομικές διατάξεις ορίζουν τους δρόμους που πρέπει να ακολουθούνται, τη χρονική διάρκεια εντός της οποίας πρέπει να γίνονται οι μεταφορές και οι εκφορτώσεις δασικών προϊόντων, την υποχρέωση της ζυγίσεως κ.τ.λ. (άρ. 101 ΔΚ).

Μπορεί ένας έμπορος δασικών προϊόντων (ξυλείας) να επικαλεστεί συγγνωστή νομική πλάνη (ότι δηλαδή δεν γνώριζε ότι η υλοτομία και η συλλογή καυσόξυλων προοριζόμενων για εμπορία γίνεται με ποσοτικό ημερήσιο περιορισμό κατ' άτομο);

Η συγγνωστή πλάνη έχει την έννοια ότι όση επιμέλεια κι αν κατέβαλε ο υπαίτιος δεν θα μπορούσε να αντιληφθεί τον άδικο χαρακτήρα της πράξης του. Ένας έμπορος δασικών προϊόντων (ξυλείας) λόγω του επαγγέλματός του έχει την υποχρέωση να γνωρίζει τον ποσοτικό ημερήσιο περιορισμό (απόφαση ΑΠ 20/2015).

Αποτελεί στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της παράνομης υλοτομίας η αδιαμφισβήτητη κατοχή του Δημοσίου επί της εκτάσεως, όπου έλαβε χώρα η υλοτομία;

Όχι. Αυτό απαιτείται στην παράβαση της αυθαίρετης κατάληψης δημόσιας έκτασης (άρ. 23 ΑΝ 1539/1938).

Επιτρέπονται επεμβάσεις σε δάση; Και τι γίνεται σε περίπτωση μη συμμόρφωσης;

Γενικά, καμία επέμβαση που συνεπάγεται μεταβολή του προορισμού του δάσους δεν επιτρέπεται. Εξαιρέση αποτελεί το άρθρο 45 του Ν. 998/1979 που ορίζει τους όρους των επιτρεπτών επεμβάσεων. Ο Γενικός Γραμματέας της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης εγκρίνει την επέμβαση. Αν εγκαταλειφθεί ο σκοπός της επέμβασης ή ολοκληρωθεί η επέμβαση, η έκταση πρέπει να αποκατασταθεί και να επανέλθει στο καθεστώς που ίσχυε πριν από την αλλαγή χρήσης της. Αν ο δικαιούχος της έγκρισης επέμβασης δεν συμμορφωθεί, το αρμόδιο όργανο το διαπιστώνει, η έκταση κηρύσσεται ως αναδασωτέα και η Δασική Αρχή επιβάλλει σε βάρος του δικαιούχου διοικητικό πρόστιμο ποσού από 3.000€ μέχρι 10.000€ ανά στρέμμα, αναλόγως της έκτασης της προκληθείσας βλάβης στο δασικό περιβάλλον. Επίσης, ο δικαιούχος τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον 5 ετών και χρηματική ποινή από 20.000€ μέχρι 200.000€.

Πότε επιτρέπεται εκχέρσωση;

Η εκχέρσωση δασών/δασικών/χορτολιβαδικών/βραχωδών εκτάσεων επιτρέπεται μόνο ως εξαιρετικό μέτρο και μόνο μετά από έγκριση επέμβασης (άρ. 45 Ν. 998/1979). Οι επιτρεπτές επεμβάσεις αναφέρονται περιοριστικά στον ίδιο νόμο. Για παράδειγμα, επιτρέπονται μετά από έγκριση επέμβασης διανοίξεις δημοσίων οδών, κατασκευή έργων ΑΠΕ, κατασκευή αγωγών φυσικού αερίου κ.λπ. Στα δάση που έχουν καταστραφεί λόγω πυρκαγιάς, επεμβάσεις μπορεί να επιτραπούν για διάνοιξη οδών, έργα υποδομής, αρχαιολογικές έρευνες, οχυρωματικά έργα, εγκατάσταση δομικών κατασκευών και κατασκευή συνοδών έργων αυτών κ.ά.

Έλεγχος

- Όταν εντοπίζεται παράνομη επέμβαση (είτε αυτό είναι ανέγερση κτίσματος, είτε επ' αυτοφώρω κατάληψη εκχέρσωσης, φύτευση μη δασικών φυτών, μπάζωμα για δημιουργία δρόμου κ.λπ.) ελέγχουμε τα χαρακτηριστικά και τις διαστάσεις της παρέμβασης/του κτίσματος που ανεγείρεται (πόσα τ.μ. είναι περίπου), το στάδιο στο οποίο βρίσκεται, αν έχει συνδεθεί με το δίκτυο ύδρευσης, τηλεπικοινωνιών, το είδος της δασικής βλάστησης που καταστρέφεται, το

είδος του μη δασικού φυτού που φυτεύεται, το μήκος του δρόμου που παράνομα διανοίχτηκε.

- Στο πρωτόκολλο διοικητικής αποβολής βεβαιώνεται η ζημία που επήλθε σε βάρος του Δημοσίου, το ποσό αποκατάστασης αυτής, και το ποσό της οφειλόμενης αποζημίωσης χρήσεως.

- Πολλές φορές οι παράνομοι υλοτόμοι φέρουν οπλισμό. Μπορεί επίσης να υπάρχει κύκλωμα λαθροϋλοτομιών και οι ντόπιοι συνεργάτες τους να νεκρώνουν τα υγιή δένδρα χρησιμοποιώντας διάφορες μεθόδους (π.χ. συρματοσχοίνα στον κορμό) με σκοπό να τα εμφανίσουν μετά ως «άρρωστα» για να τα κόψουν και τα πωλήσουν.

- Όταν το δάσος που καταστρέφεται είναι δημοτικό ενημερώνεται άμεσα και ο Δήμος.

- Η δασική βλάστηση στην ΠΕ Ηρακλείου κινδυνεύει με εξαφάνιση, κυρίως τα είδη: αυτοφυής φοίνικας του Θεόφραστου, δρυς, πρίνος, κέδρος, φτελιά και πλάτανος. Για τον λόγο αυτό η ΔΑΔ Ηρακλείου θέτει περιορισμούς στην υλοτομία, την κλάδευση και την εκρίζωση. Υπάρχει, επίσης, ανάγκη ελέγχου της συλλογής, μεταφοράς και διακίνησης των αρωματικών, μελισσοτροφικών, φαρμακευτικών φυτών ή μερών τους (φύλλων, ανθέων, καρπών, βολβών), καθώς και των μυκήτων (μανιταριών) που φύονται εντός δασών, με σκοπό την προστασία τους από τοπική ή πλήρη εξαφάνιση. Οι περιορισμοί συλλογής απαιτούνται κατά περίπτωση (ορισμένα από αυτά παρουσιάζουν αυξημένη εμπορευματοποίηση, ενώ άλλα εμφανίζουν μικρή εξάπλωση, είτε λόγω μικρής αναπαραγωγικής τους ικανότητας είτε για άλλους λόγους), ώστε να διατηρηθεί η βιοποικιλότητα, και να καταπολεμηθεί η παράνομη συγκομιδή και το συναφές εμπόριο των ειδών αυτών.

Εικόνα 14: Παράνομη διάνοιξη δρόμου στον Ψηλορείτη, Κρήτη. Δρετάκης Μιχάλης©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

Δίωξη - επιβολή κυρώσεων

Υλοτομία

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΔΙΩΞΗ (ενδεχόμενα άλλα προσβαλλόμενα αγαθά)
<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 271 ΔΚ (κατάσχεση και δήμευση δασικών προϊόντων, εργαλείων, οργάνων, σκευών). • ΥΑ 134627/2015 για τη θέσπιση των υποχρεώσεων των φορέων εκμετάλλευσης που διαθέτουν ξυλεία και προϊόντα ξυλείας στην αγορά, άρ. 9 (διοικητικές κυρώσεις). 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 268 ΔΚ (παράνομη υλοτομία και μεταφορά δασικών προϊόντων - παράνομη κλαδονομή - παράβαση αστυνομικών διατάξεων). • Άρ. 270 ΔΚ (απαγόρευση υλοτομίας- κυρώσεις). • Άρ. 275 ΔΚ (ποινές κατά των δημοσίων και λοιπών υπαλλήλων). • Άρ. 9 ΥΑ 134627/2015 (διοικητικές κυρώσεις). • Άρ. 287 παρ.22 ΔΚ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 10 παρ. 10, παρ. 13α' (οπλοφορία), άρ. 14 (οπλοχρησία) Ν.2168/1993. • Άρ. 12 και 19 ΥΑ 33318/1998. • Άρ. 5 στ' (υλοτόμηση δέντρων με φωλιές, σε παρόχθια βλάστηση μέχρι 20 μέτρα από την όχθη, εντός ρέματος) και άρ. 11 ΥΑ 37338/2010. • Φοροδιαφυγή. • Άρ. 28 παρ. 3α' Ν. 1650/1986 (προσπορισμός οικονομικού οφέλους).

Εκχέρωση

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΔΙΩΞΗ (ενδεχόμενα άλλα προσβαλλόμενα αγαθά)
<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 280 ΔΚ (διοικητική αποβολή κατά επιχειρούντων καταπάτηση δημόσιας δασικής έκτασης). • Άρ. 67Α, παρ.1 (απαγόρευση οικοδόμησης δασικών εκτάσεων) και άρ. 70 (παραβάσεις σχετικά με αναδασώσεις, διοικητική ποινή προστίμου) Ν. 998/1979. 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 280 ΔΚ (ποινές κατά επιχειρούντων καταπάτηση δημόσιας δασικής έκτασης). • Άρ. 282 ΔΚ (ποινές επί εκχερσώσεως ή καρπώσεως παραμεθορίου δάσους). • Άρ. 71, παρ. 3 και 5 Ν. 998/1979 (σύνδεση κτισμάτων με δίκτυο ύδρευσης, ηλεκτρικού ρεύματος κ.τ.λ.). • Άρ. 70 Ν. 998/1979. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ξυλεία και συλλογή βοτάνων πριν την εκχέρωση για παράνομη εμπορία (στη ΔΑΔ Ηρακλείου απαγορεύεται η συλλογή παντός είδους αρωματικού φυτού για εμπορικούς σκοπούς χωρίς έγκριση της Δ/νσης Δασών, κύρωση: 268 ΔΚ). • Εκχέρωση για δημιουργία βοσκοτόπου. Παράνομη βόσκηση (άρ. 104, 105, 107, 286 παρ. 2, 277 ΔΚ). • Άρ. 38 (φθορά αγροτικού κτήματος) και 39 (φθορά με ζώα) Ν. 3585/2007, όπως τροποποιήθηκαν με το άρ. 25 Ν. 4691/2020. • Παράνομη οδοποιία (άρ. 13 Ν. 3937/2011, άρ. 21 Ν. 4014/2011).

Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών

Ενδεικτικές περιπτώσεις	Υπηρεσίες / αρμοδιότητες	
	Καταγγελία	Έρευνα / κατάσχεση
Παράνομη υλοτομία		
Εκχέρωση αναδασωτέας έκτασης, ανέγερση οικίας και φύτευση μη δασικών φυτών		
Απόρριψη σκουπιδιών, τσιμέντων, μπαζών εντός δάσους		

Σύλληψη / παράδοση	Επιβολή διοικητικών κυρώσεων	Κοινοποίηση σε και συνδρομή από
<p>(δίπλωμα οδήγησης, άδεια, πινακίδες κυκλοφορίας, παραβάτη)</p> 	 <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>	
 <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>	 <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>	<p>Ειδική Υπηρεσία Επιθεώρησης & Κατεδάφισης Αυθαιρέτων (ΕΥΕΚΑ)</p> <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>
	<p>Πρόστιμο: ΦΕΚ Β' 2233/2020</p> 	 <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>

Υπόμνημα:

Ελληνική Αστυνομία

Λιμενικό Σώμα

Πυροσβεστική Υπηρεσία

Εισαγγελία

Θηροφυλακή
(Ομοσπονδιακή ή ιδιωτική
Κυνηγετικών Συλλόγων)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Αρμόδιες Υπηρεσίες
Αποκεντρωμένης Διοίκησης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Αρμόδιες Υπηρεσίες Περιφέρειας

Κτηματική Υπηρεσία Δημοσίου

Δήμος και αρμόδιες
δημοτικές υπηρεσίες

Πολίτης / Ιδιώτης / Επιχειρηματίας

Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Διατάγματα:

Κανονιστικό διάταγμα 30/1941: «Μεταφορά Δασικών Προϊόντων» (ΦΕΚ Α' 323/1998).

Εγκύκλιος:

Εγκύκλιος υπ' αρ.136766/745/15-2-2016 Δ/ση Προστασίας Δασών & Αγροπεριβάλλοντος του ΥΠΕΝ: «Προσδιορισμός κόστους ζημίας, αποκατάσταση μετά από καταστροφή έκτασης και αποζημίωση από τη χρήση δημοσίων εκτάσεων, οι οποίες προστατεύονται από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας».

ΔΑΔ:

ΔΑΔ Ηρακλείου «περί υλοτομίας, κλάδευσης, καυσοξύλευσης, συλλογής αρωματικών φυτών και μυκήτων, και μεταφοράς δασικών προϊόντων» υπ' αρ. 528/2019.

Άρθρα:

Γιώργος Λιάλιος. «Εγκλήματα σε περιοχές Natura στην Κρήτη». Εφημερίδα «Η Καθημερινή», 2017, πρόσβαση στο: <https://www.kathimerini.gr/906356/article/epikairothta/ellada/egklhmata-se-perioxes-natura-sthn-krhth>, ανευρέθηκε στις 10 Ιουλίου 2020.

Ιστότοπος ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ. «Άλλος για τα δάση μας», 2018, πρόσβαση στο <https://dasarxeio.com/2018/10/05/61453/>, ανευρέθηκε στις 9 Αυγούστου 2020.

Μέρος Γ' Υποβάθμιση εδάφους

Κεφάλαιο 1. Εμπρησμός

Μανόλης Αβραμάκης©ΠΚ-ΜΦΙΚ

Κεφάλαιο 1.

Εμπρησμός

Εισαγωγή

Οι δασικές πυρκαγιές από εμπρησμούς αποτελούν βασικό εργαλείο αποχαρακτηρισμού (οικειοποίηση καμένων κρατικών δασικών εκτάσεων με σκοπό την αλλαγή της χρήσης τους, για παράδειγμα δημιουργία βοσκοτόπων) και οικοπεδοποίησης. Οι πυρκαγιές επομένως πέρα από οικολογικό είναι και κοινωνικό πρόβλημα.

Ορισμός εγκλήματος

Ο ορισμός δίνεται στο άρθρο 265 ΠΚ. Όποιος προξενεί πυρκαγιά σε δάσος ή αναδασωτέα δασική έκταση τιμωρείται με φυλάκιση. Αν όμως ο υπαίτιος είχε σκοπό την προσπόριση παράνομου περιουσιακού οφέλους επιβάλλεται κάθειρξη έως 10 χρόνια και χρηματική ποινή.

Βασικές αρχές

- Οι δασικοί υπάλληλοι κατά την εκτέλεση περιπολιών τους, είναι σε θέση να ασκούν ελέγχους σε οχήματα και οδηγούς (ΠΔ 115/2016, ΦΕΚ Α' 197) και για τους λόγους αυτούς τα περιπολα μπορούν να έρχονται σε άμεση συνεννόηση και συνεργασία με τα κατά τόπους Ανακριτικά Γραφεία των Πυροσβεστικών Υπηρεσιών.
- Ο ΟΠΕΚΕΠΕ διατηρεί χάρτες με τα δεδομένα των γεωργών/κτηνοτρόφων και τις εκτάσεις τους (Σύστημα Αναγνώρισης Αγροτεμαχίων του ΟΠΕΚΕΠΕ). Όταν υπάρχει η υποψία ή βεβαιότητα εμπρησμού, η Πυροσβεστική Υπηρεσία χρησιμοποιεί τη βάση δεδομένων του ΟΠΕΚΕΠΕ, βρίσκει την περιοχή και εντοπίζει πού μπορεί να κινηθεί για πιθανούς παραβάτες.
- Ενώ σε όλα τα αδικήματα όσοι άσκησαν εισαγγελικά ή ανακριτικά καθήκοντα δεν μπορούν να είναι μάρτυρες στο ακροατήριο (άρ. 210 ΚΠΔ 4620/2020), στα περί δασών αδικήματα (εκχερσώσεις, υλοτομίες, πυρκαγιές) εισάγεται εξαίρεση που το επιτρέπει (άρ. 292 ΔΚ). Από το άρθρο 6 του Ν. 2612/1998 προκύπτει ότι όσον αφορά στις πυρκαγιές σε δασικές εκτάσεις, ρητά ο νόμος εξομοιώνει τους αξιωματούχους του Πυροσβεστικού Σώματος με δασικούς υπαλλήλους, υπαγομένους συνεπώς,

κατά ρητή νομοθετική επιταγή, στην εξαίρεση της διάταξης του άρθρου 292 του ΝΔ 86/1969, εφόσον πρόκειται για πυρκαγιά σε δασική έκταση (απόφαση ΑΠ 210/2019).

Συχνότερες παραβάσεις

- Πρόκληση πυρκαγιάς σε δασική έκταση για δημιουργία βοσκοτόπων ή για κτίσιμο αυθαίρετων κτισμάτων.
- Πρόκληση πυρκαγιάς από αμέλεια κατά τη διάρκεια αγροτικών εργασιών (καύση κλαδοκάθαρων).

Συχνές ερωτήσεις

Τι υποχρεώσεις έχει ο Δήμος σε οικοπεδικούς ακάλυπτους χώρους εντός πόλεων;

Ο Δήμος ελέγχει αν οι ιδιοκτήτες, νομείς, και επικαρπωτές των οικοπεδικών και λοιπών ακάλυπτων χώρων, οι οποίοι βρίσκονται εντός πόλεων, κωμοπόλεων και οικισμών και σε απόσταση μέχρι 100 μέτρων από τα όριά τους, τηρούν τις υποχρεώσεις καθαρισμού. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσής τους, ο Δήμος έχει την υποχρέωση αυτεπάγγελτου καθαρισμού. Σε βάρος εκείνων που δεν συμμορφώνονται επιβάλλεται πρόστιμο 50 λεπτών του ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο του οικείου χώρου, το οποίο και αποτελεί έσοδο του οικείου Δήμου, βεβαιώνεται εις βάρος τους η ισόποση σχετική δαπάνη του Δήμου προς καθαρισμό, και υποβάλλεται μήνυση για το αδίκημα του άρθρου 433 του Ποινικού Κώδικα (Αρ. 94, παρ.1, 26 του Ν. 3852/2010).

Πότε η Πυροσβεστική Υπηρεσία επικοινωνεί με τη Δασική Υπηρεσία;

Η Πυροσβεστική Υπηρεσία αξιολογεί την αναγκαιότητα ενημέρωσης και επιτόπιας συνδρομής της οικείας Δασικής Υπηρεσίας όταν ένα περιστατικό θεωρείται κρίσιμο. Αυτό άπτεται του μεγέθους της απειλούμενης έκτασης και του παρουσιαζόμενου κινδύνου στο φυσικό περιβάλλον, του δασικού χαρακτήρα των εκτάσεων που το συνθέτουν και του δείκτη επικινδυνότητας [4 (πολύ υψηλός) έως 5 (κατάσταση συναγερμού)] της ημέρας.

Ο προϊστάμενος της Δασικής Υπηρεσίας ορίζει έναν εκπρόσωπο ο οποίος θα συνδράμει επιτόπου τις δυνάμεις καταστολής, παρέχοντας πληροφορίες για τη σύνθεση της δασικής βλάστησης, το δασικό οδικό δίκτυο, υπάρχουσες πηγές νερού και άλλες χρήσιμες πληροφορίες.

Έλεγχος

- Αν οι πυρκαγιές ξεκινούν δίπλα από δρόμους (από τα πρηνή σημεία των δρόμων), χωρίς να εντοπίζονται ευρήματα - ίχνη

εμπρηστικών μηχανισμών, υπάρχει η πιθανότητα αυτές να είχαν προκληθεί είτε με την εκτόξευση φλεγόμενου αντικειμένου (στουπί-χαρτί) στα ξερά χόρτα του πρηνούς του δρόμου, είτε με τη χρήση γυμνής φλόγας απευθείας στην υπεδάφια βλάστηση μετά από διαβροχή αυτής με εύφλεκτο υλικό.

- Ο Διοικητής της ΠΥ μπορεί να προβεί σε οποιαδήποτε ανακριτική πράξη όταν ερευνά τα αίτια και τους υπευθύνους της πυρκαγιάς, συντάσσει έκθεση περί τούτων και της προκληθείσας ζημίας.

Εικόνα 15: Πυρκαγιά από άγνωστη αιτία στον Ξερόκαμπο Σητείας, Κρήτη. Πόπη Μπαξεβάνη©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

Δίωξη - επιβολή κυρώσεων

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΔΙΩΞΗ (ενδεχόμενα άλλα προσβαλλόμενα αγαθά)
<ul style="list-style-type: none"> • Υπ' αρ. 19/2020 Πυροσβεστική Διάταξη (διοικητικά πρόστιμα). 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 264 (εμπρησμός), άρ. 265 (εμπρησμός σε δάση) ΠΚ. • Άρ. 23 (απαγορεύσεις για την αντιμετώπιση πυρκαγιών) και άρ. 69 Ν. 998/1979. 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 38 Ν. 3585/2007 (φθορά αγροτικού κτήματος). • Άρ. 28 Ν. 1650/1986 (υποβάθμιση περιοχών με ιδιαίτερη οικολογική αξία).

Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών

Ενδεικτικές περιπτώσεις	Υπηρεσίες / αρμοδιότητες
	Καταγγελία
Πυρκαγιά σε δασική έκταση κοντά σε οικισμό από απόρριψη αναμμένου τσιγάρου	
Καύση σιτοκαλαμιάς σε μέρα με υψηλό κίνδυνο επικινδυνότητας χωρίς άδεια ΠΥ	

Έρευνα	Υποβολή	Επιβολή διοικητικών κυρώσεων
 <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>	 <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>	<p>Κήρυξη αναδάσωσης μέσα σε 3 μήνες από καταστολή πυρκαγιάς</p> <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>
	<p>ΟΠΕΚΕΠΕ</p>	

Υπόμνημα:

	Ελληνική Αστυνομία
	Λιμενικό Σώμα
	Πυροσβεστική Υπηρεσία
	Εισαγγελία
	Θηροφυλακή (Ομοσπονδιακή ή ιδιωτική Κυνηγετικών Συλλόγων)
	Αρμόδιες Υπηρεσίες Αποκεντρωμένη Διοίκησης
	Αρμόδιες Υπηρεσίες Περιφέρειας
	Κτηματική Υπηρεσία Δημοσίου
	Δήμος και αρμόδιες δημοτικές υπηρεσίες
	Πολίτης / Ιδιώτης / Επιχειρηματίας

Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Προεδρικά Διατάγματα:

ΠΔ 115/2016: «Καθορισμός του τρόπου άσκησης ελέγχου ταυτότητας οδηγών και έρευνας αυτοκινήτων από δασικούς υπαλλήλους και καθορισμός τύπου υπηρεσιακής ταυτότητας, στολής και σήματος που φέρουν αυτοί» (ΦΕΚ Α' 197/21-10-2016).

Εγκύκλιος:

Έγκριση της υπ' αρ. 19/2020 Πυροσβεστικής Διάταξης με θέμα: «Διαδικασία επιβολής διοικητικών προστίμων για παραβάσεις επί κανονιστικών διατάξεων νομοθεσίας πυροπροστασίας» (ΦΕΚ Β' 2233/11-06-2020).

Εγκύκλιος υπ' αρ. 181752/2019: «Ρύθμιση θεμάτων συνεργασίας μεταξύ Πυροσβεστικού Σώματος και Δασικής Υπηρεσίας σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο».

«Οδηγίες εφαρμογής της ΚΥΑ περί συνεργασίας του Πυροσβεστικού Σώματος με τη Δασική Υπηρεσία κατά την τρέχουσα αντιπυρική περίοδο» (ΥΠΕΝ/ΔΠΔ/56858/323 του 2019).

Αποφάσεις:

ΑΠ (Ε' Ποινικό Τμήμα): Απόφαση 210/2019, πρόσβαση στο:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=VY04MLBOQ2VEN7TPPJPO4KILMGEPR2Y&arof=210_2019&info=%D0%CF%C9%CD%C9%CA%C5%D3%20-%20%20%C5, ανευρέθηκε στις 10 Ιουλίου 2020.

Άλλα:

Μαρία Μανιαδάκη. «Promoting awareness of wildlife crime prosecution and liability for biodiversity damage in NATURA 2000 areas in Crete- The use of European subsidies as a tool to prevent environmental crime in targeted groups: The spectacular decrease of fires set in grazing lands by farmers in West Crete», 5th EU- China Conference on Environmental Law, Ghent, 2018.

Κεφάλαιο 2. Παράνομη λατομική δραστηριότητα

Μανόλης Αβραμάκης©ΠΚ-ΜΦΙΚ

Κεφάλαιο 2.

Παράνομη λατομική δραστηριότητα

Εισαγωγή

Στην Κρήτη καταγράφονται αρκετές παράνομες λατομικές δραστηριότητες, καθώς οι λατομικές επιχειρήσεις σε πολλές περιπτώσεις συνεχίζουν τις παράνομες εκμεταλλεύσεις παρά την αφαίρεση των αδειών ή τη λήξη αυτών ή επεκτείνονται πέραν των νόμιμων ορίων εκμετάλλευσής τους, εκχερσώνοντας παράνομα δασικές εκτάσεις, καταλαμβάνοντας εκτάσεις που αποτελούν περιοχές NATURA 2000 κ.λπ. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί παράνομη εξορυκτική δραστηριότητα και απόρριψη αποβλήτων στην Κρήτη για την οποία διαμεσολάβησε και ο ΣτΠ. Στην περιοχή γινόταν εξόρυξη αδρανών υλικών και ταυτόχρονα υποτιθέμενη αποκατάσταση του λατομικού χώρου.

Ορισμός εγκλήματος

Όποιος εκμεταλλεύεται ή εξορύσσει ή αποκομίζει λατομικά ορυκτά χωρίς να έχει τις προϋποθέσεις άσκησης του δικαιώματος αυτού, τιμωρείται με φυλάκιση και διοικητικό πρόστιμο (άρ. 59, παρ. 6 Ν. 4512/2018). Όποιος λειτουργεί χωρίς την απαιτούμενη άδεια ή υπερβαίνει τα όριά της.

Βασικές αρχές

Η εξόρυξη αδρανών υλικών έχει πολύ σημαντικές επιπτώσεις για το περιβάλλον και ανήκει στην υποκατηγορία Α1 ή Α2 ανάλογα με την έκταση του χώρου της επέμβασης, με το αν βρίσκεται εντός περιοχής NATURA 2000 και άλλα. Αυτό σημαίνει ότι απαιτείται ΑΕΠΟ σύμφωνα με τον Ν. 4014/2011. Βέβαια, με τον Ν. 4512/2018 οι δραστηριότητες έρευνας και εκμετάλλευσης λατομικών ορυκτών υπήχθησαν στο Ν. 4442/2016 και δεν χρειάζονται πλέον άδεια μετά την ΑΕΠΟ, αλλά γνωστοποίηση ή έγκριση.

Οι εκμεταλλευτές μεταλλείων οφείλουν να αποκαταστήσουν τους μεταλλευτικούς χώρους στους οποίους δραστηριοποιούνται, σύμφωνα με την ΑΕΠΟ.

Για τα λατομεία αδρανών υλικών για την εκτέλεση δημοσίων έργων δεν επιτρέπεται η διενέργεια εξορυκτικών εργασιών κατά το στάδιο της αποκατάστασης.

Πριν την έναρξη εξορυκτικών εργασιών πρέπει να οριοθετηθούν τυχόν υδατορέματα που υπάρχουν εντός του λατομικού χώρου.

Όλα τα λατομεία υποχρεούνται να καταθέτουν στην οικεία Αποκεντρωμένη Διοίκηση εγγυητική επιστολή.

Απαγορεύεται η εκμετάλλευση λατομείων αν από αυτήν δημιουργούνται σοβαρές αλλοιώσεις του φυσικού περιβάλλοντος, επέρχεται άμεση ή έμμεση βλάβη σε αρχαιολογικούς χώρους, ελλοχεύουν κίνδυνοι για την υγεία των εργαζομένων και περιοίκων (άρ. 49 Ν. 4512/2018).

Συχνότερες παραβάσεις

- Εξόρυξη λατομικών υλικών εκτός της σαφώς οριοθετημένης έκτασης.
- Παράνομη εξόρυξη αδρανών υλικών από κοίτη ποταμού.
- Αλλοίωση έκτασης και διατάραξη οικοτόπων/όχληση ειδών από λατομικές δραστηριότητες σε περιοχή NATURA 2000 χωρίς αδειοδότηση.
- Εκσκαφή και κατάληψη έκτασης με σκοπό τη λήψη αδρανών υλικών με χρήση εκρηκτικών υλών και σκαπτικών μηχανημάτων.
- Παράνομη απόρριψη σύμμεικτων αποβλήτων εντός λατομικού χώρου και αλλοίωση κοίτης υδατορέματος που διέρχεται από την εκμετάλλευση.

Συχνές ερωτήσεις

Από πού ενημερώνεται ο προανακριτικός υπάλληλος σχετικά με τις εκτάσεις που καταλαμβάνει μια λατομική δραστηριότητα;

Όσον αφορά στην Κρήτη, ενημερώνεται από τη Δ/ση Δασών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης, καθώς και από το γραφείο Δημόσιας Περιουσίας (Περιφερειακή Δ/ση Δημόσιας Περιουσίας Κρήτης). Ενημερώνεται τόσο σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς, όσο και σχετικά με τον δασικό ή αναδασωτέο χαρακτήρα των εκτάσεων.

Ποια είναι η διαφορά των λατομείων από τα μεταλλεία;

Λατομείο ορίζεται η περιοχή που προσφέρεται για την εξόρυξη πετρωμάτων χρήσιμων για οικοδομικές εργασίες (για παράδειγμα εξόρυξη αδρανών υλικών για την παραγωγή σκυροδέματος). Αντίθετα, μεταλλείο είναι ο χώρος όπου γίνεται εξόρυξη μετάλλων, ενεργειακών ορυκτών, όπως ο άνθρακας και ο λιγνίτης.

Έλεγχος

- Κατά τη διάρκεια αυτοψίας ελέγχεται η περιοχή για ίχνη από ελαστικά, αυτοσχέδιες ράμπες που μπορούν να διευκολύνουν την εξαγωγή των υλικών, μικροποσότητες εκρηκτικής ύλης, αποθέσεις μπαζών-σκουπιδιών, κ.ά.
- Σε περίπτωση επ' αυτοφώρου αδικήματος,

ο προανακριτικός υπάλληλος μπορεί να δώσει εντολή διακοπής παράνομων εργασιών, να ακινητοποιήσει φορτηγά που μεταφέρουν υλικά εξόρυξης και να κατάσχει τον εξοπλισμό.

- Όταν εντοπίζουμε παράβαση του Ν. 4512/2018, ενημερώνουμε αμελλητί το Τμήμα Επιθεώρησης Μεταλλείων της Ειδικής Γραμματείας του Σώματος Επιθεωρητών και Ελεγκτών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, παρέχοντας τα στοιχεία του παραβάτη, καθώς και πληροφορίες για τα μέσα που χρησιμοποιήσε (χειρωνακτικές εργασίες, χρήση μηχανικού εξοπλισμού, χρήση εκρηκτικών υλών).

- Σε περίπτωση παράνομης λατομικής/μεταλλευτικής δραστηριότητας διώκεται ο εκμεταλλευτής (το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει το δικαίωμα έρευνας/εκμετάλλευσης στο μεταλλευτικό ή λατομικό χώρο).

- Όταν εντοπιστεί έγκοιλο σε λατομείο θα πρέπει να ειδοποιείται άμεσα η Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας (Βορείου και Νοτίου Ελλάδας) του ΥΠΠΟ και να διακόπτονται οι εργασίες έως την πραγματοποίηση αυτοψίας από αυτήν. Το ίδιο ισχύει και εάν κατά τις εργασίες εντοπιστούν απολιθωματοφόρα στρώματα. Επίσης, πρέπει να ενημερώνεται η Αστυνομία, η αρμόδια Επιθεώρηση Μεταλλείων και σε περίπτωση αρχαιοτήτων, η Αρχαιολογική Υπηρεσία. (άρ. 4, παρ. 1ε της ΥΑ Δ7/Α/οικ.12050/2011).

Εικόνα 16: Λατομική δραστηριότητα εκτός εγκεκριμένης Λατομικής Ζώνης. Πόπη Μπαξεβάνη©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

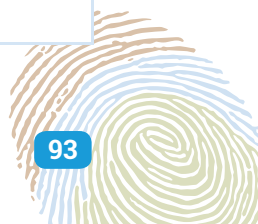
Δίωξη - επιβολή κυρώσεων

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΔΙΩΞΗ (ενδεχόμενα άλλα προσβαλλόμενα αγαθά)
<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 30 Ν. 1650/1986. • Άρ. 58, παρ. 6 (απαγόρευση μεταφοράς εκτός λατομικού χώρου χωρίς ειδικό κάλυμμα του φορτίου) και άρ. 59, παρ. 3 (πρόστιμο για κάθε παράβαση από τον εκμεταλλευτή των διατάξεων του ΚΜΛΕ) και παρ. 6 Ν. 4512/2018 (διοικητικές κυρώσεις σε όποιον εκμεταλλεύεται εξορύσσει ή αποκομίζει λατομικά ορυκτά χωρίς προϋποθέσεις). • Άρ. 67 και 76 Ν. 4442/2016 (διοικητικές κυρώσεις σε περίπτωση έλλειψης έγκρισης ή παράλειψης από τον φορέα υποβολής γνωστοποίησης). 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 59 παρ.6 Ν. 4512/2018 (ποινικές κυρώσεις). • Άρ. 52 και άρ. 71, παρ. Ν. 998/1979. 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 59, παρ. 6 και 7 Ν. 4512/2018 (διενέργεια, χωρίς άδεια, αμμοληψιών φυσικών αποθέσεων θραυσμάτων από τις κοίτες και εκβολές ποταμών, χειμάρρων και από τις θαλάσσιες και λιμναίες ακτές). • Παράνομη απόρριψη αποβλήτων, καύση επικίνδυνων αποβλήτων (άρ. 3 και 37 Ν. 4042/2012). • Έλαβε ο φορέας εκμετάλλευσης του έργου τα μέτρα αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ζημίας; (Αλλιώς διοικητικές κυρώσεις άρ. 17 ΠΔ 148/2009). • Αλλοίωση κοίτης υδατορέματος και άρ. 13 Ν. 3199/2003 (ρύπανση ή υποβάθμιση ύδατος). • Καταπάτηση δημοσίου χώρου; (άρ. 280 ΔΚ). • Καταστροφή σπηλαίου; Άρ. 56 και 66 Ν. 3028/2002. • Άρ. 21 Ν. 4014/2011.

Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών

Ενδεικτικές περιπτώσεις	Υπηρεσίες / αρμοδιότητες
	Καταγγελία
Παράνομη εξόρυξη υλικών σε προστατευόμενη περιοχή	<p>ΦΔΠΠ</p>
Καθ' υποτροπή παράνομη απόληψη υλικών σε αναδασωτέα έκταση	
Αμμοληψία φυσικών αποθέσεων θραυσμάτων από κοίτη ποταμού χωρίς άδεια	
Λατομείο που δε διαθέτει ΑΕΠΟ και δεν τηρεί τον ΚΜΛΕ ή που δεν τηρεί τους όρους της σύμβασης μίσθωσης	
Λατομείο σε δασική έκταση που δεν τήρησε τις υποχρεώσεις για αποκατάσταση του περιβάλλοντος	<p>ΥΠΕΝ/Τμήμα Επιθεώρησης Μεταλλείων της Ειδικής Γραμματείας Σώματος Επιθεωρητών και Ελεγκτών</p>
Εκμετάλλευση λατομικών ορυκτών σε δημοτική έκταση χωρίς έγκριση από τον Δήμο	
Εκμετάλλευση λατομικών ορυκτών σε ιδιωτική έκταση χωρίς γνωστοποίηση στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση	

Έλεγχος/αυτοψία	Κυρώσεις και κατάσχεση / σφράγιση / αποκατάσταση	Κοινοποίηση
<p>ΠΕΑΠΖ (έλεγχος αν έχει εφαρμοστεί η περιβαλλοντική ευθύνη ΠΔ 148/2009), Αν καταστρέφει και σπήλαιο Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας- Σπηλαιολογίας</p> 		
	<p>ΥΠΕΝ/Τμήμα Επιθεώρησης Μεταλλείων (πρόστιμο και σφράγιση ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων επεξεργασίας, και κατάσχεση του κινητού εξοπλισμού εξόρυξης, φόρτωσης και μεταφοράς).</p> 	<p>Πάροχο ηλεκτρικής ενέργειας για τη διακοπή της παροχής ηλεκτρικού ρεύματος στις εγκαταστάσεις</p>
	<p>ΥΠΕΝ/Τμήμα Επιθεώρησης Μεταλλείων (πρόστιμο άρ. 59 παρ. 7 Ν. 4512/2018)</p> 	
	<p>ΥΠΕΝ/Τμήμα Επιθεώρησης Μεταλλείων πρόστιμο ή/και προσωρινή ή οριστική διακοπή των εργασιών αν δεν τηρούνται όροι σύμβασης μίσθωσης (Δήμος ή Αποκεντρωμένη καταγγέλου σύμβαση μίσθωσης)</p> 	
		
		
		

Υπόμνημα:

	Ελληνική Αστυνομία
	Λιμενικό Σώμα
	Πυροσβεστική Υπηρεσία
	Εισαγγελία
	Θηροφυλακή (Ομοσπονδιακή ή ιδιωτική Κυνηγετικών Συλλόγων)
	Αρμόδιες Υπηρεσίες Αποκεντρωμένη Διοίκησης
	Αρμόδιες Υπηρεσίες Περιφέρειας
	Κτηματική Υπηρεσία Δημοσίου
	Δήμος και αρμόδιες δημοτικές υπηρεσίες
	Πολίτης / Ιδιώτης / Επιχειρηματίας

Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Νόμοι:

Ν. 4442/2016: «Νέο θεσμικό πλαίσιο για την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 230/07-12-2016).

Ν. 4512/2018: Εφαρμογή Διρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (κτηματολόγιο/πλειστηριασμοί/ενέργεια/λατομεία/απεργία/διαμεσολάβηση) (ΦΕΚ Α' 5/17-01-2018).

Προεδρικά Διατάγματα:

ΠΔ 148/2009: «Περιβαλλοντική ευθύνη για την πρόληψη και την αποκατάσταση των ζημιών στο περιβάλλον - Εναρμόνιση με την οδηγία 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Απριλίου 2004, όπως ισχύει» (ΦΕΚ Α' 190/29-09-2009).

Υπουργικές Αποφάσεις:

ΥΑ οικ. 2307 ΦΕΚ Β' 439/14-02-2018. Τρ.ΥΑ ΔΙΠΑ/οικ 37674/16: «Κατάταξη δημόσιων & ιδιωτικών έργων & δραστηριοτήτων σε κατηγορίες και υποκατηγορίες».

ΥΑ Δ7/Α/οικ.12050/2223 (ΦΕΚ Β' 1227/14-06-2011): «Κανονισμός Μεταλλευτικών και Λατομικών Εργασιών (ΚΜΛΕ)».

Εγκύκλιος:

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Εγκύκλιος ΔΑ-Π/Α/Φ.4.2/οικ. 175617/1919 με θέμα: Ενημερωτική εγκύκλιος σχετικά με την εφαρμογή του Ν. 4512/2018 (ΦΕΚ Α' 5 17.1.2018), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 122 του ν. 4514/2018 (ΦΕΚ Α' 14).

Άλλα:

Πόρισμα Συνηγόρου του Πολίτη με θέμα: «Διαμαρτυρία για λειτουργία και περιβαλλοντική υποβάθμιση έκτασης στην περιοχή λατομείου στην Αγ. Μαρίνα Χανίων», 2017. Πάνος Δραγωνάς. «Το λατομείο στη σύγχρονη πόλη: Διερεύνηση των δυνατοτήτων παρέμβασης στους υπολειμματικούς χώρους των λατομείων της Αττικής. (ερευνητική εργασία)». «Greek Architects» πρόσβαση στο: <https://issuu.com/greekarchitects3/docs/142.14.11>, ανευρέθηκε στις 9 Αυγούστου 2020.

Κεφάλαιο 3. Αυθαίρετη εκτός σχεδίου δόμηση

Πότη Μπαξεβάνη©ΠΚ-ΜΦΙΚ

Κεφάλαιο 3.

Αυθαίρετη εκτός σχεδίου δόμηση

Εισαγωγή

Η αυθαίρετη δόμηση καταγράφεται ως η 3η συχνότερη παράβαση ανάμεσα στα άλλα περιβαλλοντικά εγκλήματα στην Κρήτη, σύμφωνα με την έρευνα που έχει διεξαχθεί στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου **LIFE Natura Themis**. Βάσει των αποτελεσμάτων της προαναφερόμενης έρευνας «η αυθαίρετη δόμηση συνεπικουρούμενη από την αυθαίρετη οδοποιία είναι διαρκή εγκλήματα για τα οποία είτε μέσω θετικών ενεργειών είτε λόγω αδράνειας ευθύνεται και το Δημόσιο». Ο Ν. 4495/2017, παρόλο που εξακολουθεί να αποτελεί το πλαίσιο για την τακτοποίηση αυθαιρέτων, περιλαμβάνει διατάξεις που τυποποιούν ποινικά το αδίκημα της αυθαίρετης δόμησης.

Ορισμός εγκλήματος

Παράνομη οδοποιία:

Η διάνοιξη και κατασκευή δρόμων αποτελεί έργο οδοποιίας και ανήκει στην ομάδα «έργα χειρσαίων και εναέριων μεταφορών» σύμφωνα με την ΥΑ για την κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων (ΦΕΚ Β' 2471/2016). Αυτό σημαίνει ότι η διάνοιξη δρόμων πρέπει να λάβει αδειοδότηση. Το έγκλημα της παράνομης οδοποιίας παραβιάζει τις διατάξεις του Ν. 4014/2011 για την περιβαλλοντική αδειοδότηση και την κατ' εξουσιοδότησή της ΥΑ και άρα τιμωρείται διοικητικά με πρόστιμο από 500-2.000.000€.

Αυθαίρετη δόμηση:

Αυθαίρετη είναι κάθε κατασκευή η οποία εκτελείται ή έχει εκτελεστεί χωρίς την απαιτούμενη οικοδομική άδεια ή καθ' υπέρβαση αυτής ή κατά παράβαση των ισχυουσών πολεοδομικών διατάξεων ή με βάση άδεια που ανακλήθηκε ή ακυρώθηκε. Αυθαίρετη δόμηση επίσης μπορούμε να έχουμε στις πολεοδομικές παραβάσεις. Πολεοδομική παράβαση είναι, εκτός των άλλων, μια κατασκευή που έχει εκτελεστεί κατά παράβαση εκδοθείσας οικοδομικής άδειας/άδειας δόμησης, με την οποία δημιουργούνται χώροι κύριας ή βοηθητικής χρήσης χωρίς να μεταβάλλονται τα στοιχεία της

κάλυψης, της δόμησης, του ύψους κ.λπ. Πλέον για τις πολεοδομικές παραβάσεις επιβάλλονται μόνο διοικητικές κυρώσεις και παύουν οι ποινικές διώξεις.

Εικόνα 17: Παράνομη οικία στη νήσο Χρυσή. Μπάμπης Φασουλός©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

Βασικές αρχές

- Το Τοπικό Παρατηρητήριο του Τμήματος Ελέγχου Δόμησης της εκάστοτε Περιφερειακής Ενότητας εντοπίζει τις αυθαίρετες κατασκευές αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν καταγγελίας ή εντολής του Περιφερειακού Παρατηρητηρίου (άρ. 91 Ν. 4495/2017).
- Για τις αυθαίρετες κατασκευές τιμωρούνται ποινικά οι ιδιοκτήτες, οι εργολάβοι κατασκευής και οι μηχανικοί. Αυστηρότερη ποινή προβλέπεται για την εκτέλεση εργασιών δόμησης χωρίς οικοδομική άδεια στα ρέματα, σε βιότοπους, σε παραλιακά δημόσια κτήματα, δάση και αναδασωτές εκτάσεις και στους αρχαιολογικούς χώρους.
- Με τον Ν. 4495/2017 η αρμοδιότητα της εκτέλεσης κατεδάφισης μεταφέρεται από την εκάστοτε Αποκεντρωμένη Διοίκηση στην Περιφέρεια. Σύμφωνα όμως με τον ΣΤΠ, η ανάθεση στην κεντρική διοίκηση της ευθύνης για τις κατεδαφίσεις αποτελεί τη βέλτιστη λύση, λόγω της μεροληψίας και των τοπικών μικροπολιτικών σχέσεων που εμποδίζουν την εκτέλεση τέτοιων αποφάσεων.

- Για να εκδοθεί οποιαδήποτε άδεια δόμησης καθώς και έγκριση εκτέλεσης εργασιών κατεδάφισης ή αποκατάστασης κατασκευών, υποβάλλονται Στοιχεία Διαχείρισης Αποβλήτων (ΣΔΑ) και Σύμβαση με εγκεκριμένο ΣΕΔ ΑΕΚΚ (άρ. 40 Ν. 4495/2017 όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 4685/2020).

Υπηρεσίες	Αρμοδιότητες
Περιφερειακά Παρατηρητήρια (Δ/σεις Ελέγχου Δόμησης που ανήκουν στην εκάστοτε Περιφέρεια).	Κατεδάφιση αυθαιρέτων, τήρηση ηλεκτρονικών μητρώων των κτιρίων, αυθαιρέτων.
Τοπικά Παρατηρητήρια (Τμήματα Ελέγχου Δόμησης που ανήκουν στην εκάστοτε ΠΕ).	Εντοπισμός αυθαιρέτων κτισμάτων, καταγραφή ανά Δήμο κάθε εντοπισμένης αυθαιρέτης κατασκευής, σύνταξη πρωτοκόλλου κατεδάφισης.
Υπηρεσία Δόμησης του οικείου Δήμου.	Έκδοση διοικητικών πράξεων σχετικά με εκτέλεση οικοδομικών εργασιών.

Συχνότερες παραβάσεις

- Αυθαίρετη επιχείρηση εστίασης σε παραλία.
- Αυθαίρετη κατασκευή / κτίριο σε περιοχή εκτός σχεδίου δόμησης.

Συχνές ερωτήσεις

Για ποιες εργασίες δόμησης απαιτείται οικοδομική άδεια;

Οικοδομική άδεια απαιτείται για την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας δόμησης, όπως για παράδειγμα ανέγερση κτιρίων, διαμορφώσεις οικοπέδων με σκοπό τη δόμηση, κατασκευή πισίνας κ.τ.λ.

Τι γίνεται αν ο Ελεγκτής Δόμησης κατά τη διαδικασία ελέγχου εφαρμογής οικοδομικών αδειών διαπιστώσει παραβάσεις;

Ενημερώνεται η Αστυνομική Αρχή, η οποία διακόπτει χωρίς άλλη ειδοποίηση τις οικοδομικές εργασίες και παρακολουθεί την τήρηση της διακοπής (άρ. 46 Ν. 4495/2017).

Πώς μαθαίνω ποιες είναι οι ιδιωτικές επιχειρήσεις που έχουν τη δυνατότητα να εκτελέσουν αποφάσεις κατεδάφισης;

Τα Περιφερειακά Παρατηρητήρια τηρούν μητρώο στο οποίο καταγράφονται οι ιδιωτικές επιχειρήσεις και αυτό διαβιβάζεται στις κατά τόπους Αστυνομικές Αρχές.

Ποιος βαρύνεται με τη δαπάνη κατεδάφισης και αποκατάστασης του περιβάλλοντος χώρου;

Ο κύριος του κτίσματος, το οποίο κρίνεται κατεδαφιστέο.

Έλεγχος

- Σε κάθε νεοαναγειρόμενη οικοδομή πρέπει να υπάρχει πινακίδα του έργου στην οποία να αναγράφεται η οικοδομική άδεια, η εκδούσα αρχή και τα στοιχεία των μελετητών.
- Παραδείγματα πολεοδομικών παραβάσεων είναι η κατασκευή ανοικτού εσωτερικού εξώστη (πατάρι), η σοφίτα εφόσον δε θίγεται η στατική επάρκεια του κτιρίου, οι πρόχειρες και προσωρινές κατασκευές από πανί, νάilon ή άλλα ευτελή υλικά που χρησιμοποιούνται για αυτοστέγαση ή για προσωρινή αποθήκευση υλικών σε βιομηχανικά κτίρια με νόμιμη άδεια κ.τ.λ.
- Το καθεστώς προστασίας της περιοχής εντός της οποίας εντοπίζεται η οικοδομή/κατασκευή καθώς και τα ιδιαίτερα φυσικά (βιοτικά και αβιοτικά) χαρακτηριστικά.

Εικόνα 18: Παράνομη οικία εντός της Αλατσολίμνης Ξερόκαμπου, Σητεία. ©Πόπη Μπαξεβάνη.

Δίωξη - επιβολή κυρώσεων

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΔΙΩΞΗ (ενδεχόμενα άλλα προσβαλλόμενα αγαθά)
<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 21 Ν. 4014/2011. • Άρ. 94 Ν. 4495/2017 (διοικητικές κυρώσεις). 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 286 ΠΚ (παραβίαση κανόνων οικοδομικής άδειας). • Άρ. 28 Ν. 1650/1986. • Άρ. 94 παρ. 8 Ν. 4495/2017. • Παραβίαση του άρ. 45 παρ.15 (διάνοιξη οδών) και κύρωση στο άρ. 71, παρ. 2 Ν. 998/1979. • Παραβίαση του άρ. 48 Ν. 998/1979 (ποινή του άρ. 71 παρ. 8 Ν. 998/1979). 	<ul style="list-style-type: none"> • Απόβλητα από εκσκαφές, κατεδαφίσεις (άρ. 16 ΥΑ 36259/2010). • Εκχέρωση δάσους για αυθαίρετο κτίσμα (άρ. 71 Ν. 998/1979). • Άρ. 67Α (οικοδόμηση σε δάσος) και άρ. 70 (αναδασώσεις) Ν. 998/1979. • Εργαζόμενοι χωρίς κοινωνική ασφάλιση.

Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών

Ενδεικτικές περιπτώσεις	Υπηρεσίες / αρμοδιότητες	
	Καταγγελία	Αυτοψία
Αυθαίρετη εκτός σχεδίου δόμηση για κατασκευή μετά το 1983 και πριν 2011		
Επ' αυτοφώρω κατάληψη ανέγερσης αυθαίρετου εντός δάσους		
Παράνομη οδοποιΐα	<p>ΦΔΠΠ</p> 	

Κατεδάφιση	Συνδρομή	Επιβολή προστίμου	Κοινοποίηση
 <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>	 <p>ΚΕΔ ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ</p>	<p>Πρόστιμο από 10.000 - 150.000€</p> <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>	<p>ΥΠΕΝ</p>
 <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>	 <p>ΚΕΔ ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ</p>	 <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>	<p>Αν υπάρχουν εργαζόμενοι, στον ασφαλιστικό τους φορέα. Μηχανήματα, οχήματα κατάσχονται μετά την απόφαση.</p>
<p>Η καταληφθείσα από την οδό έκταση αναδασώνεται (άρ. 48 παρ. 3 Ν998/1979)</p> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>		<p>Περίφερα για πρόστιμο έως 200.000€. Αποκεντρωμένη από 200.000 έως 500.000€. ΥΠΕΝ από 500.000€ και άνω.</p> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>	

Υπόμνημα:

Ελληνική Αστυνομία

Λιμενικό Σώμα

Πυροσβεστική Υπηρεσία

Εισαγγελία

Θηροφυλακή
(Ομοσπονδιακή ή ιδιωτική
Κυνηγετικών Συλλόγων)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Αρμόδιες Υπηρεσίες
Αποκεντρωμένης Διοίκησης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Αρμόδιες Υπηρεσίες Περιφέρειας

Κτηματική Υπηρεσία Δημοσίου

Δήμος και αρμόδιες
δημοτικές υπηρεσίες

Πολίτης / Ιδιώτης / Επιχειρηματίας

Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Νόμοι:

Ν. 4495/2017: «Ελεγχος και προστασία του Δομημένου Περιβάλλοντος και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 167/03-11-2017).

Ν. 1337/1983: «Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις» (ΦΕΚ Α' 33/14-03-1983).

Υπουργικές Αποφάσεις:

ΥΑ 36259/2010: «Μέτρα, όροι και πρόγραμμα για την εναλλακτική διαχείριση των αποβλήτων από εκσκαφές, κατασκευές» (ΦΕΚ Β' 1312/24-08-2010).

Εγκύκλιος:

ΥΠΕΝ, εγκύκλιος υπ' αριθμόν 49581/2019 σχετικά με το δ' τμήμα του Ν.4495/2017.

Άλλα:

WWF Ελλάς. «Η Περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα», 2018, σελ.58.

Κεφάλαιο 4. Στερεά απόβλητα

Πόπη Μπαξεβάνη©ΠΚ-ΜΦΙΚ

Κεφάλαιο 4.

Στερεά απόβλητα

Εισαγωγή

Το έγκλημα της ανεξέλεγκτης διάθεσης στερεών αποβλήτων από πολίτες, επιχειρήσεις και ΟΤΑ βλάπτει πολλά έννομα αγαθά: ανθρώπινη υγεία, νερό, αέρα, έδαφος, φυτά και ζώα. Σε πολλές περιπτώσεις στην Κρήτη οι επιχειρήσεις δεν έχουν ή δεν εφαρμόζουν τις ΑΕΠΟ, με αποτέλεσμα να μη γίνεται σωστή διαχείριση των αποβλήτων τους, να αναμειγνύονται στερεά απόβλητα μαζί με επικίνδυνα κ.τ.λ. Σύμφωνα όμως με το βασικό νομοθέτημα (Ν. 4042/2012), η διαχείριση των αποβλήτων πρέπει να πραγματοποιείται χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον και η ανθρώπινη υγεία, χωρίς να προκαλείται όχληση από θόρυβο και οσμές, και χωρίς να επηρεάζεται δυσμενώς το τοπίο.

Ορισμός εγκλήματος / υποκατηγορίες

Η παράνομη μεταφορά, εναπόθεση, διάθεση στερεών αποβλήτων ανεξέλεγκτα στο περιβάλλον, η παράνομη ανάμειξη στερεών αποβλήτων με επικίνδυνα απόβλητα, η λειτουργία μονάδας διαχείρισης αποβλήτων χωρίς την απαιτούμενη άδεια ή με υπέρβαση αυτής.

Στερεά: Κάθε ουσία ή αντικείμενο που υπάγεται στον ΕΚΑ. Δεν υπάγονται τα απόβλητα εκείνα του καταλόγου που επισημαίνονται με αστερίσκο και τα οποία χαρακτηρίζονται ως εν δυνάμει επικίνδυνα απόβλητα. Για παράδειγμα στερεά είναι τα δημοτικά απόβλητα (οικιακά ή απόβλητα από εμπορικές δραστηριότητες όπως γυαλιά, χαρτιά, υφάσματα), προϊόντα εκσκαφής-μπάζα, αγροτικά-ζωικά απόβλητα (όπως απόβλητα από την κατεργασία φρούτων, ιστών ζώων) κ.τ.λ.

Η συλλογή και μεταφορά των στερεών αποβλήτων γίνεται από τον οικείο Δήμο (δεν απαιτείται άδεια, αλλά εγγραφή στο ΗΜΑ και ασφαλιστική κάλυψη), ενώ η προσωρινή αποθήκευση, μεταφόρτωση, αξιοποίηση και διάθεσή τους γίνεται από τον ΦοΔΣΑ που έχει λάβει έγκριση περιβαλλοντικών όρων. Αν τα στερεά απόβλητα λόγω της σύνθεσης, του είδους κ.τ.λ., δεν επιτρέπουν την πραγματοποίηση των εργα-

σιών διαχείρισης, την ευθύνη διαχείρισής τους έχει ο κύριος, νομέας ή κάτοχος του χώρου απ' όπου προέρχονται τα απόβλητα.

Εικόνα 18: Μετατροπή ανενεργού λατομείου σε παράνομη χωματερή. Πόπη Μπαξεβάνη©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

Επικίνδυνα απόβλητα: Εμφανίζουν μία ή περισσότερες από τις επικίνδυνες ιδιότητες που αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΙΙ του Ν. 4042/2012 (για παράδειγμα είναι εύφλεκτα, καρκινογόνα, τοξικά κ.τ.λ.). Στο Παράρτημα της ΥΑ 13588/2006 υπάρχει ο ΕΚΑ. Στα κεφάλαια 1-20 προσδιορίζεται η πηγή που παράγει το απόβλητο. Ο κατάλογος αυτός είναι δεσμευτικός όσον αφορά στον προσδιορισμό των αποβλήτων που πρέπει να θεωρούνται επικίνδυνα απόβλητα (άρ.13, παρ. 5 Ν. 4042/2012). Για παράδειγμα, μπαταρίες και συσσωρευτές, απορρυπαντικά που περιέχουν επικίνδυνες ουσίες, απορριπτόμενος ηλεκτρικός και ηλεκτρονικός εξοπλισμός που περιέχει υδράργυρο, οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους, υλικά που περιέχουν αμιάντο κ.τ.λ. είναι επικίνδυνα απόβλητα.

Βασικές αρχές

- Απαγορεύεται η εγκατάλειψη, η απόρριψη και η ανεξέλεγκτη διαχείριση των αποβλήτων.
- Όλες οι επιχειρήσεις που παράγουν ή πραγματοποιούν εργασίες επεξεργασίας αποβλήτων ή συλλέγουν και μεταφέρουν απόβλητα σε επαγγελματική βάση και οι ΟΤΑ Α' βαθμού υποχρεούνται να εγγράφονται στο ΗΜΑ.

- Η υποβολή προς την οικεία ΔΟΥ δήλωσης διακοπής δραστηριότητας δεν αποκλείει καθ' εαυτό τη συνέχιση, στην πραγματικότητα, μιας παράνομης δραστηριότητας.
- Για τα στερεά απόβλητα με κωδικούς: «17 01 07 - μείγμα σκυροδέματος, τούβλων, πλακακίων και κεραμικών», «17 02 01 - ξύλο», «17 05 06 - μπάζα εκσκαφών», δεν μπορεί ο κάτοχός τους να επικαλεστεί ότι θέλει αυτά να παραμείνουν στο έδαφος της ιδιοκτησίας του και ότι έχει λάβει οικοδομική άδεια από την Πολεοδομία για να χτίσει οικία. Αυτά τα υλικά ρυπαίνουν το έδαφος, δεν είναι απλά αδρανή υλικά.
- Νόμιμα αποφασίζεται η προσωρινή διακοπή λειτουργίας μιας εγκατάστασης όταν έχει υποβληθεί απλώς αίτηση για τη λήψη της απαιτούμενης άδειας. Η υποβάθμιση τεκμαίρεται όταν δεν έχουν χορηγηθεί οι απαιτούμενες άδειες.
- Η καθυστέρηση στην προέγκριση της δημοπρατήσεως έργων διαχείρισης αποβλήτων εκ μέρους της Περιφέρειας (όπως βιολογικού καθαρισμού, ΧΥΤΑ κ.τ.λ.) δεν αποκλείει την ευθύνη του Δήμου για την ανεξέλεγκτη απόθεση στο περιβάλλον στερεών αποβλήτων και λυμάτων.

Ο Δήμος οφείλει μέχρι την έγκριση και ολοκλήρωση των διάφορων έργων να μεριμνήσει για την εξεύρεση τρόπων αποθέσεως των αποβλήτων, που να μην ρυπαίνουν και να μην υποβαθμίζουν το περιβάλλον.

Συχνότερες παραβάσεις

- Όχημα του Δήμου καταλαμβάνεται να διαθέτει στερεά απόβλητα στην κοίτη ποταμού.
- Χώρος υγειονομικής ταφής χωρίς ΑΕΠΟ και χωρίς λειτουργία μονάδας βιολογικού καθαρισμού για την επεξεργασία των στραγγισμάτων.
- Χώρος υγειονομικής ταφής όπου οι αποθέσεις αποβλήτων έχουν υπερβεί τη χωρητικότητα των κυψελών, δεν υπάρχει σύστημα συλλογής στραγγισμάτων, αυτά ρέουν στο δρόμο και στο ρέμα, και άγρια ζώα βρίσκονται νεκρά στα πρηνή του ρέματος.
- Χώρος αποκομιδής και μεταφόρτωσης απορριμμάτων (ΣΜΑ) χωρίς ΑΕΠΟ.
- Ανεξέλεγκτη απόρριψη οικιακών στερεών αποβλήτων σε ρέματα και πρηνή δρόμων.

Εικόνα 19: Τα οχήματα τέλους κύκλου ζωής θεωρούνται επικίνδυνα απόβλητα και προβλέπεται συγκεκριμένη διαδικασία διαχείρισής τους. Πόπη Μπαξεβάνη©ΠΚ-ΜΦΙΚ.

Συχνές ερωτήσεις

Είναι υποχρεωτική η καταγραφή συμβάντος και η διενέργεια έρευνας έπειτα από ανώνυμη τηλεφωνική καταγγελία για απόρριψη αποβλήτων (στερεών/υγρών);

Ναι.

Ποιες υπηρεσίες νομιμοποιούνται για έλεγχο σε όχημα που μεταφέρει πιθανά στερεά απόβλητα;

Ο ειδικός ή γενικός προανακριτικός υπάλληλος, ύστερα από βάσιμη καταγγελία ή ισχυρές υπόνοιες, μπορεί να ενεργεί έρευνα σε μεταφορικό μέσο για την ανεύρεση αποβλήτων. Μπορεί επίσης, αφού ειδοποιήσει έστω και τηλεφωνικά τον αρμόδιο Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών, να εμφανίζεται ενδιαφερόμενος για τη συλλογή, μεταφορά, αποθήκευση, διάθεση και αξιοποίηση και γενικά τη διαχείριση αποβλήτων με σκοπό την αποκάλυψη ή σύλληψη προσώπου που διαπράττει έγκλημα από τα αναφερόμενα στο άρθρο 28 του Ν. 1650/1986.

Τι ισχύει για την υγειονομική ταφή αποβλήτων;

Υπάρχουν τρεις κατηγορίες ΧΥΤ (επικίνδυνων αποβλήτων, μη επικίνδυνων αποβλήτων και αδρανών αποβλήτων). Πραγματοποιείται διάθεση μόνο αποβλήτων που έχουν υποστεί επεξεργασία. Κάποια απόβλητα δεν γίνονται αποδεκτά από τους υπόχρεους φορείς λειτουργίας των ΧΥΤΑ (για παράδειγμα τα υγρά απόβλητα, ή απόβλητα τα οποία εκπέμπουν ενοχλητικές οσμές στους εργαζομένους στο ΧΥΤΑ και στους περιοίκους). Η άδεια λειτουργίας ΧΥΤΑ εκδίδεται από τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού της οικείας Περιφέρειας.

Ο φορέας διαχείρισης/λειτουργίας πρέπει να διαθέτει εγγύηση και να υποβάλλει έκθεση, τουλάχιστον κάθε χρόνο, στην Περιφέρεια σχετικά με τους τύπους και τις ποσότητες των διατεθέντων αποβλήτων. Επίσης, όταν απόβλητα δεν πληρούν τα κριτήρια αποδοχής σε έναν χώρο υγειονομικής ταφής, ο φορέας πρέπει να ενημερώσει αμέσως την αρμόδια αρχή. Ο πυθμένας και τα πρηνή του ΧΥΤΑ πρέπει να συνίστανται από στρώμα γεωλογικού υλικού το οποίο θα πληροί απαιτήσεις υδροπερατότητας

και πάχους. Επιπλέον του στρώματος γεωλογικού φραγμού θα πρέπει να προστίθεται ένα σύστημα συλλογής των στραγγισμάτων και στεγανοποίησης, ώστε να εξασφαλισθεί η ελάχιστη συγκέντρωση στραγγισμάτων στον πυθμένα του ΧΥΤΑ. Επίσης, ο ΧΥΤΑ πρέπει να είναι εξοπλισμένος κατά τρόπον ώστε οι ρύποι που προέρχονται από αυτόν να μην διασκορπίζονται στους δρόμους και στον γύρω χώρο.

Ποιες άδειες εκδίδονται για την ασφαλή διάθεση ή διαχείριση αποβλήτων;

Για την επεξεργασία αποβλήτων απαιτείται ΑΕΠΟ και άδεια λειτουργίας.

Για αποθήκευση, επεξεργασία και άλλες εργασίες αξιοποίησης ή/και διάθεσης επικίνδυνων αποβλήτων απαιτείται ΑΕΠΟ.

Για συλλογή και μεταφορά επικίνδυνων αποβλήτων απαιτείται άδεια συλλογής και μεταφοράς επικίνδυνων αποβλήτων.

Αν τα απόβλητα προέρχονται από πολλές Αποκεντρωμένες Διοικήσεις: άδεια με απόφαση του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Διαχείρισης Αποβλήτων της Γενικής Γραμματείας Συντονισμού Διαχείρισης Αποβλήτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Αν η συλλογή και μεταφορά πραγματοποιείται εντός των γεωγραφικών ορίων μιας Αποκεντρωμένης Διοίκησης: άδεια με απόφαση του Προϊσταμένου της αρμόδιας Διεύθυνσης της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης (άρ. 85 Ν. 4685/2020).

Μπορεί ο παραγωγός επικίνδυνων αποβλήτων να τα αποθηκεύει στον χώρο του;

Ναι, αλλά γι' αυτό απαιτείται ΑΕΠΟ. Η τελευταία δεν απαιτείται σε εγκαταστάσεις οι οποίες αποθηκεύουν (προσωρινή αποθήκευση), επεξεργάζονται, αξιοποιούν ή/και διαθέτουν οι ίδιες τα επικίνδυνα απόβλητά τους στους χώρους παραγωγής των αποβλήτων ή τα αποθηκεύουν/επεξεργάζονται/αξιοποιούν κατά την παραγωγική τους διαδικασία. Οι όροι για την πραγματοποίηση των εργασιών σ' αυτές τις περιπτώσεις περιλαμβάνονται στην ΑΕΠΟ που χορηγείται για τη λειτουργία των εν λόγω εγκαταστάσεων ή δραστηριοτήτων.

Υπάρχει υποχρέωση του παραγωγού ή του φορέα διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων να κοινοποιήσει ενδεχόμενη ή τετελεσμένη ρύπανση κατά τη λειτουργία της εγκατάστασής του;

Ο παραγωγός και ο φορέας διαχείρισης πρέπει να τηρούν μητρώο σχετικά με τα επικίνδυνα απόβλητα (ποσότητες, κατηγορίες, κ.τ.λ.), να καταχωρίζονται στο ΗΜΑ και να ενημερώνουν αμελλητί τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας και την Αρχή για την έκδοση της ΑΕΠΟ, όταν διαπιστώνουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και τη δημόσια υγεία κατά τη λειτουργία της εκμετάλλευσης.

Υπάρχει υποχρέωση ασφαλιστικής κάλυψης των έργων και δραστηριοτήτων διάθεσης ή διαχείρισης αποβλήτων;

Ναι, απαιτείται ασφαλιστήριο συμβόλαιο (η ασφαλιστική κάλυψη αφορά τρίτους και την επαναφορά του περιβάλλοντος στην πρότερη κατάσταση σε περίπτωση ζημίας).

Επί αδυναμίας ασφαλιστικής κάλυψης, πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον ισόποση εγγυητική επιστολή υπέρ του Δημοσίου.

Έλεγχος

- Ελέγχουμε προσεκτικά πού βρίσκονται ΧΑΔΑ. Σε επαρχιακές αγροτικές περιοχές τα στερεά απορρίμματα διατίθενται παράνομα σε φυσικές εδαφικές κοιλοότητες, παλιά λατομεία, ρέματα, χωρίς καμία επεξεργασία.
- Όταν εντοπίζονται απόβλητα, θα πρέπει να ελέγχονται και τα ακόλουθα:
  - Ποιο είναι το νομικό καθεστώς του συγκεκριμένου χώρου; (ΖΟΕ, δασική έκταση, προστατευόμενη περιοχή.)
  - Ποιες είναι οι χρήσεις γης του χώρου; (Υπάρχουν ελάχιστες αποστάσεις από οικισμούς, αρχαιολογικούς χώρους;)
  - Ποιες διατάξεις διέπουν τη συγκεκριμένη δραστηριότητα (είναι ΧΥΤΑ, ΣΜΑ, κ.τ.λ.), χρειάζεται άδεια, υπάρχει άδεια, τι προβλέπει;

Εικόνα 20: Η ανεξέλεγκτη απόρριψη οικιακών στερεών αποβλήτων και προϊόντων εκσκαφής/μπάζων είναι συχνή εικόνα στην ύπαιθρο της Κρήτης. Πόπη Μπαζεβάνη©ΠΚ-ΜΦΚ.

Δίωξη - επιβολή κυρώσεων

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΔΙΩΞΗ (ενδεχόμενα άλλα προσβαλλόμενα αγαθά)
<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 30 Ν. 1650/1986. 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 3 και 37 Ν. 4042/2012. 	<ul style="list-style-type: none"> • Άρ. 19 ΥΑ 29407/2002 (υγειονομική ταφή). • Άρ.17 ΥΑ 13588/2006 (επικίνδυνα). • Άρ. 21 Ν. 4014/2011. • Άρ. 119 Ν. 1892/1990 (απαγόρευση ρίψεως υλικών ή απορριμμάτων σε δάση και δασικές εκτάσεις). • Άρ. 13, 14 Ν. 3199/2003 (ρύπανση υδάτων). • Άρ. 21 του Ν. 3983/2011 (υποβάθμιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος).

Ενδεικτικές περιπτώσεις παραβάσεων: συναρμοδιότητες υπηρεσιών

Ενδεικτικές περιπτώσεις	Υπηρεσίες / αρμοδιότητες	
	Καταγγελία / ενημέρωση άλλων υπηρεσιών	Έλεγχος περιστατικού
Δήμος καταλαμβάνεται να μεταφέρει στερεά απόβλητα σε δασική περιοχή για ανεξέλεγκτη εναπόθεσή τους	 	
Στερεά απόβλητα (αστικά, προϊόντα εκσκαφής-μπάζα, αγροτικά/ζωικά υπολείμματα) από ιδιώτες σε αιγιαλό/ παραλία/θάλασσα/παράκτιο χώρο	 	
Ανεξέλεγκτη εγκατάλειψη οχημάτων στο τέλος κύκλου ζωής τους (επικίνδυνα απόβλητα) κοντά σε ρέμα, υγρότοπο, εκβολή	 	
Επικίνδυνα απόβλητα από επιχείρηση		<p>Επιθεωρητές Περι/ντος</p>
Επικίνδυνα απόβλητα σε γήπεδο, οικόπεδο, κτίσμα, κατασκευή ιδιώτη		

Συνδρομή / εκτέλεση απαιτούμενων μέτρων	Επιβολή διοικητικών κυρώσεων	Υπεύθυνος διαχείρισης
	 <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p> <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>	
		
		
 <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>	 <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p> <p>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ</p>	
 <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Αποκεντρωμένη Διοίκηση</p>		

Υπόμνημα:

	Ελληνική Αστυνομία
	Λιμενικό Σώμα
	Πυροσβεστική Υπηρεσία
	Εισαγγελία
	Θηροφυλακή (Ομοσπονδιακή ή ιδιωτική Κυνηγετικών Συλλόγων)
	Αρμόδιες Υπηρεσίες Αποκεντρωμένη Διοίκησης
	Αρμόδιες Υπηρεσίες Περιφέρειας
	Κτηματική Υπηρεσία Δημοσίου
	Δήμος και αρμόδιες δημοτικές υπηρεσίες
	Πολίτης / Ιδιώτης / Επιχειρηματίας

Εφαρμοζόμενο Δίκαιο & Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Προεδρικά Διατάγματα:

ΠΔ 116/2004: Εναλλακτική διαχείριση οχημάτων - ανταλλακτικών καταλυτικών μετατροπών (ΦΕΚ Α' 81/05-03-2004).

Υπουργικές Αποφάσεις:

ΥΑ 50910/2003: «Μέτρα-Όροι για τη Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων» (ΦΕΚ Β' 1909/22-12-2003).

ΥΑ 29407/2002: «Μέτρα και όροι για την υγειονομική ταφή των αποβλήτων» (ΦΕΚ Β' 1572/16-12-2002).

ΥΑ 13588/2006: «Μέτρα - περιορισμοί για διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων-συμμόρφωση προς ΟΔΓ/ΕΟΚ 91/689» (ΦΕΚ Β' 383/28-03-2006).

ΚΥΑ 24944/2006: «Έγκριση γενικών τεχνικών προδιαγραφών για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων (ΦΕΚ Β' 791/30-06-2006).

ΥΑ 36259/2010: «Μέτρα, όροι και πρόγραμμα για την εναλλακτική διαχείριση των αποβλήτων από εκσκαφές, κατασκευές» (ΦΕΚ Β' 1312/24-08-2010).

ΥΑ 8111/2009: «Μέτρα και όροι για τις λιμενικές εγκαταστάσεις παραλαβής αποβλήτων που παράγονται στα πλοία» (ΦΕΚ Β' 412/06-03-2009).

Οδηγοί:

WWF Ελλάς. «Οδηγός για το περιβάλλον, Διαχείριση Απορριμμάτων», 2009.

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης (ΜΦΙΚ) του Πανεπιστημίου Κρήτης ιδρύθηκε και λειτουργεί από το 1980, στο πλαίσιο της Σχολής Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών (Σ.Θ.Τ.Ε.) του Πανεπιστημίου Κρήτης με το Προεδρικό Διάταγμα (1082 ΦΕΚ 274/3 1980) και εγκεκριμένο εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας (ΦΕΚ 2198/Β/13-06-2018). Το ΜΦΙΚ είναι οργανωμένο σε 7 εφορίες: i) Βοτανικής, ii) Γεωποικιλότητας, iii) Παλαιοντολογίας, iv) Σπονδυλωτών, v) Ασπονδύλων (εκτός Αρθροπόδων), vi) Αρθροπόδων και vii) Γενωμικής και Γενετικών Πόρων, διαθέτει δύο Εργαστηριακές μονάδες: i) Εκπαίδευσης, ii) Οικολογίας – Διαχείρισης Περ/ντος και διατηρεί μόνιμο εκθεσιακό - εκπαιδευτικό χώρο στη Λεωφόρο Σοφοκλή Βενιζέλου (Κόλπος Δερματά) στο παραλιακό μέτωπο της πόλης του Ηρακλείου.

Σκοπός του ΜΦΙΚ είναι: α) η έρευνα για το περιβάλλον της Ελλάδας και ευρύτερα της Ανατολικής Μεσογείου και η προστασία του, η διατήρηση και ο εμπλουτισμός συλλογών και αρχείων σχετικών με το περιβάλλον (γεωλογικές, παλαιοντολογικές, βοτανικές, ζωολογικές συλλογές και αρχεία φωτογραφικής, γεωγραφικής τεκμηρίωσης, μελετών και εργασιών) και β) η περιβαλλοντική εκπαίδευση, δηλαδή η διάχυση των περιβαλλοντικών γνώσεων σε μαθητές, φοιτητές και το ευρύ κοινό μέσω σεμιναρίων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων, της διοργάνωσης περιοδικών εκθέσεων και κυρίως μέσω της μόνιμης έκθεσης, που εδρεύει στο Ηράκλειο, όπου και λειτουργεί Κέντρο Περιβαλλοντικής Κατάρτισης (ΚΕ.ΠΕ.ΚΑ.) με στόχο την περιβαλλοντική εκπαίδευση μαθητών, φοιτητών και διαφόρων κατηγοριών εργαζομένων και κοινού.

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του έργου LIFE Natura Themis διαπιστώθηκε ότι μεγάλη μερίδα των προανακριτικών υπαλλήλων της Κρήτης δεν είναι εξοικειωμένοι με τις αρμοδιότητες της εκάστοτε υπηρεσίας, το καθεστώς προστασίας των προστατευόμενων περιοχών, τους ειδικούς ποινικούς και περιβαλλοντικούς νόμους που οφείλουν να προτάξουν έναντι των γενικών κανονισμών και διατάξεων.

Οι προανακριτικοί υπάλληλοι είναι οι πρώτοι που έρχονται σε επαφή με το περιβαλλοντικό έγκλημα και άρα πρέπει να εντοπίσουν και να αναφέρουν στον Εισαγγελέα και στον Δικαστή τα στοιχεία εκείνα που θα αποτυπώσουν την ιδιαίτερη απαξία του περιβαλλοντικού εγκλήματος (προστατευόμενες περιοχές, ιδιότητα του δράστη, διαρκής χαρακτήρας του εγκλήματος κ.ά.).

Ο Τεχνικός Οδηγός που έχετε στα χέρια σας έγινε με βάση την ανάγκη κατανόησης εκ μέρους των αρμόδιων υπαλλήλων της πολυπλοκότητας και σοβαρότητας των περιβαλλοντικών εγκλημάτων, την κάλυψη των κενών για την ανάπτυξη ενός πλήρους κατηγορητηρίου και την επίτευξη μιας πιο αποτελεσματικής δίωξης.

Δομημένο βάσει των συχνότερα διωκόμενων εγκλημάτων, ο Οδηγός αξιοποιεί την πενταετή έρευνα του προγράμματος LIFE Natura Themis, αναδεικνύει τα αποτελέσματα των Παρατηρητηρίων Περιβαλλοντικού Δικαίου και κεφαλαιοποιεί την επιστημονική γνώση και τη δικαστηριακή πρακτική.

Ο προανακριτικός υπάλληλος που αναζητά τη νομική τεκμηρίωση για να περιγράψει μια παράνομη δραστηριότητα και τον τρόπο για να την καταστείλει, θα βρει στον παρόντα Οδηγό έναν χρήσιμο σύμβουλο που θα τον επικουρεί στον δύσκολο δρόμο της περιβαλλοντικής δίωξης.

LIFE Natura Themis – LIFE14 GIE/GR/000026

ISBN 978-960-367-048-3

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
UNIVERSITY OF CRETE

Μουσείο
Φυσικής
Ιστορίας
Κρήτης

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Προστασία
της Φύσης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
& ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

ΓΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το έργο LIFE14 GIE/GR/000026 χρηματοδοτείται σε ποσοστό 60% από το χρηματοδοτικό εργαλείο LIFE “Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση & Πληροφόρηση” της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το έργο συγχρηματοδοτείται από το Πράσινο Ταμείο.